

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

E.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

Multi etiam
excitantur
ab excommu-
nicatione,
duellum spe-
ctantes.

acceriturus Chirur-
gum, aut Confessa-
rium. Item nec qui aspiceret ex occulto,
aut qui casu praelens inveniretur; vel et-
iam qui duelli conscius, ad illud pergit
causa meræ curiositatis. Nam Bulla dam-
nat spectatores, qui sponte se offerunt
pugnæ spectatores, & testes, cum inter
duellantes nascitur jurgium. Ex quibus
pater, non esse admittendam sententiam
Pereg. *quæst. 37. docentis, quod accedens
ad locum duelli causa inspiciendi, inci-
dit in excommunicationem, etiamsi pu-
gna non sequatur.* Ita Bonacina *de con-
sur. disput. 2. quæst. 6. punct. 1. num. 30. par.
8. tractat. 14. resolutio. 6. & ex parte olim
part. 3. tract. 6. resolut. 5. Dico quarto. nec
qui acceptat duellum ad defenden-
dum se ab aggressore, vel tamam, hono-
rem, dignitatem, officium, &c. cum mo-
deramine, &c. Machad. part. 10. tract. 12.
resol. 5.*

ECCLESIA

Ecclesia ubi-
que edificari
possunt cum
licentia Epis-
copi.

DE Ecclesiæ immunitate, vide
verb. Immunitas. Unum hic no-
ta, quod Ecclesiæ, & loca sacra possunt
ubique edificari de licentia tantum Epis-
copi, ex privilegio Magni Constantini,
quod confirmatum deinde est à Gela-
sio Can. *de locorum*, Nicolao can. *Eccle-
sia, de consecr. dist. 1.* & aliis Pontificibus,
nec non à Concilio Aurelianensi. cap.
nemo. Unde Principes id prohibentes,
violarent Ecclesiasticam libertatem,
part. 1. tract. 2. resolut. 62. Nec possunt pro-
hibere ædificationem Monasteriorum
prætextu, ne jam existentibus minuan-
tur Eleemosynæ: quia id inspicere est
Prælati Ecclesiastici talem licentiam
concessuri. Valenzuela *in def. cens. Paul.
V. part. 2. & alii part. 1. tr. 1. resolut. 9.*

Ecclesia Re-
gularium non
sunt collegia-
ta.

2. Ecclesiæ Regularium non sunt col-
legiatæ. Ita Rodriguez *qq. reg. tom. 1. q. 43
art. 12. contra Portellium. verb. Missa, n. 7
vide in festis privilegialis, in quibus
concurrit festum duplex, aut semidu-
plex, non tenentur regulares canere duas
Missas. Sic Villalobos, tom. 1. tr. 8. diff. 19.
n. 4. part. 2. tract. 14. resolut. 76. à medio.*

3. Ecclesia benedicta, humano sangui-
ne, vel semine violata, reconciliari potest
per simplicem Sacerdotem sæcularem,
vel regularem cum aqua benedicta ordi-
naria consecrata, non nisi per Episcopum
proprium, vel de licentia proprii, cum
aqua ab ipso, vel alio Episcopo benedi-
cta cum vino, & cinere. Ita Henriquez
*lib. 9. cap. 37. num. 6. & DD. communiter
ex cap. aqua, de consecr. Eccles. ubi con-
suetudo committendi hoc munus sim-
plici Sacerdoti, appellatur corruptela.*

Ecclesia pol-
luta quomo-
do reconci-
lianda, si est
benedicta.

Aut conse-
crata?

Et à quot

Unde, ait Sæ, *verb. Ecclesia, n. 20.* illam
appropians, sit probandus, ipse judica, *p.
2. tract. 15. resolut. 6. & part. 4. tract. 4. res.
91. Novarius, tit. de poll. Ecclesia, num. 7.
putat Ecclesiæ Regularium consecra-
tas reconciliari posse per proprios Præ-
latos. Sed hoc etiam multi negant. part.
4. citat. in fine part. 11. tract. 8. res. 23. ubi
etiam habetur de privilegio concessio
Mendicantibus à Leone X. ut illorum
superiores possint, aquâ per ipsos benedi-
ctâ reconciliare Ecclesiæ suas, &, si
Episcopus ultra deas dicatas distet, et-
iam sæcularium. In quo casu Eccle-
sia polluitur, vide *verb. Circumstantia
ubi.**

3. Representaciones Sacræ secundum
Sanchez *in opusc. tr. 1. li. c. 8. dub. 24. n. 23.*
in Ecclesia licite fierent. Sed id negat
Gavantus *in Enchir. verb. representatio-
nes, num. 1.* observatque S. Carolum *in
Cruc. verb. Provine. v. etuisse, ne Salvato-
ris passio alicubi representetur, quod
generaliter de omni Sacra historia opti-
mè vetituros Episcopos, observat Zero-
la part. 1. verb. representaciones part. 4. tr.
4. resolut. 84.*

4. Sedilia laicos habere in Ecclesia u-
tilis solum facti est; ideòque semper est
vocalis ad nutum Rectorum: vide *p.
10. tr. 16. resolut. 64.*

Sedilia habere
in Eccle-
sia est usus
facti, & ided
amovibilis.

ECCLESIA POLLUTA.

4. Ecclesia polluta, vel sanguine, vel
exusta igne debet ab Episcopo
solemniter reconciliari; non autem si
longo tempore detecta ab hæreticis, vel
aliis

Varia circa
Ecclesiam
pollutam.

aliis spurcitiis fuerit polluta; satis est eam aspergere aqua benedicta, & visitare Altaria, & de necessariis providere, & potest à Sacerdote auctoritate Episcopi reconciliari. Baun. p. 8. tr. 7. ref. 93. De colapfis vetustate, reparandæ sunt ex collectis à Parocho factis; sed si redditus Ecclesiarum sint sufficientes ad reparandam, illis reparandæ sunt, si non sufficiunt, Rector, Canonici, & Beneficiati tenentur, dummodo non sit consuetudo, ut à populo reparentur, DD. permulti, p. 8. tr. 7. ref. 16.

Sumptio tabacchi in Ecclesia S. Petri est peccatum mortale.

Non in aliis Ecclesiis Diocesis Hispalensis sicut in cathedrali. Sumere per os non frangit quo ad 2. jejunium.

Possunt amovere sedilia.

5. Sumere tabacchum in Ecclesia S. Petri, & in ejus poricu est peccatum mortale: ita etiam in Civitate Hispalensi ex decreto Urbani VIII. de aliis Ecclesiis diocesis, non est nisi propter irreverentiam cum qua sumebatur, contra Pasqual. part. 10. tract. 16. ref. 23. Sumptio tabacchi, foliis per os non frangit jejunium naturale, si aliquid succi cum saliva descendat in stomacho, Leand. *Ibid.* §.

6. Rectores Ecclesiarum possunt amovere de loco ad locum sedilia pro audiendo concionibus. Ugelinus, & alii. p. 10. tr. 35. ref. 64.

instituta etiam sunt in honorem ipsorum civium, quapropter respicienda etiam est ipsorum dignitas, & servanda justitia distributiva; Tum etiam, quia ideo multi electores instituuntur, ut majorem dignitatem multorum consilium probebent. Sanch. opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 1. dub. 36. num. 15. distinguit, aut electio fit ab uno electore, aut à pluribus per suffragia. Si fit ab uno, & officiales non debent esse de partibus illius communitatis potest eligi dignus, omisso digniore; quia inter extraneos non cadit acceptio personarum. Si vero fiat à pluribus, & c. non posse. Igitur secundum Sanchez non peccat Rex, mittendo v. g. in Protegem Sicilia Prætozem Panoimi, & Stratico Messane, dignum, omisso digniore, quia isti eliguntur exteri: peccat vero, si eligat Capitaneum Panoimi, Judices, Præsidentes Regni, minus dignos, quia hos tenetur eligere ex partibus illius communitatis. Sed absolute præbabilis est sententia Vasquez apud Turrianum in *select. cont. 2. dub. 87.* quod ad hæc officia sufficiat eligere dignos, etiam omittis dignioribus, eamque Turrianus *ibidem* receptam ait esse in praxi. p. 4. tr. 4. ref. 172. † & recitative olim, p. 2. *supra cit. §. Dico tertio. †.* Senatores vero eligentes indignos, non solum peccant mortaliter, sed etiam tenentur ad resarciendam ex tali electione fecuta. Ita Naldus *V. eligere, n. 6. p. 2. tr. 15. ref. 67. §. Dico quarto.* Et si postquam unus ad aliquod officium electus est aliquis ex Senatoribus alium legat. Vel ante quam eligatur, chartulam aliquam grandiore efficiat, ut illam in pileo facilius sumat; peccat mortaliter propter injuriam tertii. Ita Suar. *de relig. t. 1. l. 2. c. 38. n. 68. ibid. §. dico quinto.*

Quod unum versim dictum intellige de magistratibus laicis; quoad officia secularia.

Sed vide distinctionem Sanchez.

Ceterum, eligenti indigno ultra peccatum, tenentur ad restitutionem damni emergentis.

Et si in accptione sortis legunt unum nomen pro alio: vel ponant in pileo chartulam grandiorem peccant mortaliter.

ELECTIO.

Electio officialium Civitatis spectat ad illius Senatores. Qui tenentur bene eligere sub mortali.

Probabile tamen est non teneri eligere digniores.

DE electione Summi Pontificis, vide *V. Cardinales quoad electionem Pontificis.* De electione ad beneficia, que *re V. Beneficium.*

1. Electio officialium civitatis de Arc communi spectat ad Senatores. Ita Villadiego *polit. c. 1. §. 17. n. 32.* Senatores vero ante electionem præstare debent, & præstant juramentum de bene eligendo: unde si bene non elegerint, fiunt perjuri, & quidem perjurio mortali: nam, ut ait Sanchez, hæc materia est gravis, & concernit bonum Reipublicæ, Sed an Senatores, & universaliter Magistratus laici, ad officia secularia teneantur eligere digniores; Affirmant communiter cum Villalobos *tom. 2. tr. 8. diff. 6. num. 8. & 9.* Tum quia, quamvis officia primario instituta sint ob publicam utilitatem, secundario tamè

2. De electione ad beneficia, dictum est *Verb. Beneficium, à num. 8.* Et quidem Villalobos; *tomo 2. tract. 8. diff. 3. nu. 6. & DD. communiter putant, prælaturas Regularium esse etiam beneficia Ecclesiastica, ac proinde Generales. & Definitores teneri ad illas eligere digniores, alias esse acceptatores personarum, & peccare mortaliter. Sed Valerius Verb. Electio diff.*

Valerius distinguat.

Et Palavius absolute negat.

Sed non placet.

Ad Prælatum eligi cæcus. Nec surdus.

Et si cæcus quis sit post electionem in visitatore non potest visitare.

diff. 1. n. 1. excusat electionem minus digni, quando in electione Prælati non habet beneficium, sed tantum onus, ut sunt Prioratus Dominicanorum, & similes. Et Palavius, tom. 2. tr. 13. diff. 2. punct. 11. §. 2. n. 14. absolute docet, eligi posse dignum, omisso digniore: quia seculis specialibus cujuscumque Religionis constitutionibus, & spectato jure communi, non apparet firmum argumentum talis obligationis: quod enim dicitur de beneficiis, id non debet extendi ad Prælaturas regulares, quia lex ob similitudine rationis, non debet extendi ad casum in lege non comprehensum. Adde quod nec est paritas rationis, quia beneficia Ecclesiastica sunt perpetua, Prælatuæ verò regularium temporaneæ, & facile amovibiles. Et tandem Tridentinum, sess. 7. c. 3. docet ad curata inferiora sufficere, quod eligatur dignus. Sed hæc opinio non placet, quia est contra communem. Et prælatuæ regulares sunt magni momenti, habentque adnexam curam animarum. Tridentinum autem dicit sufficere dignum, ut electio sit valida in foro externo. Et in hoc sensu intelligendi sunt aliqui Canonistæ, dū dicunt sufficere, quod eligatur idoneus; par. 1. tr. 15. ref. 63. & p. 5. tract. 14. r. 11 p. 11. tr. 4. ref. 37. An possit, quis in electione negare suffragium ei, quem esse indignum ex confessione cognovit quare V. Sigillum, num. 45.

3. Cæcus non potest eligi ad Prælatu-
ras, ex cap. hinc etenim, §. cæcus, dist. 49.
Item neque surdus ex cap. constitutionem
de verbor. signif. Item neque mutus, ut ex
dictis capitibus tradit Peyrinus, de Relig.
Præ. t. 2. c. 4. n. 18. Immo, si cæcus quis fiat
postquam electus fuit in visitatorem ali-
cujus Religionis, non potest cum socio
sano visitationem cōtinuare, quia visita-
tores debent Generali, & capitulo de a-
ctibus Religionis testimonium ferre, &
cæcus non potest esse testis in actibus, qui
visu percipiuntur, ut docet Medicus de
fort. cas. q. 6. n. 55. Ita Megala tom. 2. ref.
183. p. 5. t. 6. ref. 20. Verum secundum Bo-
nacinam de elect. part. 2. c. 4. dub. 89. n. 13.
Surdus, & cæcus non privantur jure eli-
gendi: quia possunt liberè cōsentire. De-

beat tamē illi renūciare, ut tutiores ma-
neant in conscientia, quia facillimè de-
cipi possunt. p. 5. tr. 6. ref. 13. Novitius etiā
PP. Capucinorum, potest in suo testamē-
to reservare sibi jus eligēdi, puellas, qui-
bus suus hæres debet quotannis certam
pecuniarum summam ex sua renuncia-
tione. Vide V. Novitius n. 4.

4. Pælis electionum est ambitio, quā
Sacri Canones ita oderunt, ut in c. com-
bandi sit, petiram, de elect. annullada veniat electio
illius, qui ante electionem requisitus, cō-
sentit electioni de se faciendæ, ut nota-
vit Miranda, p. 9. 2. 3. a. 30. concl. 1. & in c.
per inquisitionem eod. tit. declaratur indi-
gna electio Episcopi Tolosani, præser-
tim quia ipse, & ejus amici ante electio-
nem habuerāt colloquium cum quibus-
dam Canonicis, eosque precibus ad ele-
ctionem sollicitaverant. Hinc pie in ali-
quibus Religionibus prohibentur sub
pœna ex cōmunicationis tractatus ante
electionem; tractatus inquam ambrosii
partiales, & c. ut notavit Basilus in di-
rect. p. 3. cap. 3. nam Consultorii permittū-
tur in cap. si transitus dist. 79. Et Petrus
Greg. part. jur. can. lib. 1. tit. 29. c. 5. obser-
vat, quod Glossa in cap. in nom. Dom. tra-
ctantes, dist. 25. vult quod electores, ubi
conveniunt pro electione, tractatum
habeant: & multos proponant, qui digni
videantur, per modum consultatio-
nis, ut fiat collatio personæ ad personam.
Imò antea ita necessarius erat tractatus
consultorius, ut sine illo non valeret ele-
ctio cap. Genesi, de elect. At quia hodie e-
lectiones ut plurimum fiunt per suffra-
gia secreta, talis tractatio non præmitti-
tur. Itaque Regularis in Religione, ubi
adeest talis prohibitio, potest, si est voca-
lis proponere alterum eligendum; non
tamen seipsum: & in Religione Theati-
norum, si procurat ut eligatur ab aliis, e-
lectio est nulla. Ita Mollet. t. 1. t. 6. c. 16. n.
47. p. 2. t. 16. ref. 35.

5. Electio Sanctorum Tutelarium per
sortes videtur improbari in Cōcilio An-
tistodorense 26. q. 5. can. Aliquantum, ubi
damnantur sortes, quas Sanctorum vocat,
& multo ante à Gelasio Papa. dist. 15. can.
5. R. Eccl. rejectus est quidam liber dictus,
Sortes

Et electiones
Sanctorum
Tutelarium
per sortes.

Sortes Apostolorum. ideo Raphael della Torre. 2. 2. q. 95. art. 8. disp. 3. dub. 3. ait huiusmodi electionem esse illicitam, si fiat eo animo, ut unicuique sanctus contingat eo anno colendus, qui sibi utilior est in patronum, id mittente Deo per sortes. Nam recurrere ad sortes sine necessitate est peccatum tentationis divinæ, ut ait D. Thomas, art. de omnibus sortibus consultoriis. Possit autem huiusmodi electionem fieri per media prudentia, eligendo scilicet quisque illum sanctum in tutelam, qui suffragari efficacius solet in suis necessitatibus, & ærumnis. Possit tamē esse licitam, si sit divinatoria, nimirum, si congregatio sumit sibi colendum certum sanctorum collegium, Apostolorum v. g. & ad vitanda iurgia mittunt sortes, ut unicuique suis contingat casu, & fortuna *part. 5. tr. 14. resol. 9.*

6. In electionibus si vota ferantur sub conditione, vel in determinatē, vel in personis incapacibus habeantur pro nullis, & qui maiorem partem excusserit habeatur pro electo, Miranda p. 8. tr. 7. r. 77

7. Pontifex, Rex, & alii Principes habentes jus eligendi ad beneficia, tenentur eligere digniores. cum semper de his prompti habentur. Lugo; quando non habentur, possunt eligere dignos male, p. 8. tr. 7. res. 83.

8. Minor pars non potest concurrere cum majori ad eligendum indignum. Peyrin. & alii. Sed si elector est dubius de indignitate personæ eligendæ, potest se conformare cum timoratis Dei, si est certus. p. 10. tr. 13. res. 31.

9. Accusatus de aliquo delicto non est incapax electionis modo non sit aggravatus apud bonos viros de tali peccato, tunc esset ineligibilis. Naldus, & alii. p. 10. tr. 13. res. 32 sed non est eadem ratio de denunciato. Leand. ibidem §. Sed hoc. & si electio remaneret ad duos, potest unus eligere alterum. Samuelius, & alii. ibid. res. 37.

10. Prælati Curie Romanæ non possunt sibi eligere pro Confessario Sacerdotem non approbatum ab ordinario ex c. finali de poen. S. Congr. ib. tr. 16. res. 76. similiter non possunt. Equites S. Jo. S.

Summa Diana.

Jacob. Alcantaræ, & Calatravæ P. Bardi confessorum tenent Equites Hierosol. quod possint. ib. Nec Equites. §. Sed Pater Nova.

11. Pontifex non potest eligere sibi Pontifex non successorem, probatur multis rationibus potest eligere p. 10. tr. 5. per totum. & in electione Imperatoris non est minuendus, neque augendus numerus electorum s. octavum absque licentia Summi Pontificis, coram peratoris a. s. DD. p. 10. tr. 4. per totum. que conserju Pontifici.

12. Quoad electionem Episcoporum vide p. 10. tr. 1. per totum. solum dico, pertinet ad solum Pontificem, & si al quibus Regibus concessa est auctoritas eligendi, nominandi, & c. electio, vel nominatio offertur Pontifici, ut confirmetur, & utitur hac electione, vel designatione, confirmatio verò spectat ad Rom. Pontif. Azorius & alii p. 10. tr. 1. per omnes resolutiones, & præsertim 8. ubi invenies quomodo gerendum sit pro Prælati Regularibus.

ELEEMOSYNA

Quibus præbenda

Vide V. Pauper.

1. **E**LEEMOSYNA præbenda est pauperibus. Pauperes autem danda pauperibus sunt, quos inspecta qualitate personarum, & aliis circumstantiis bonus vir tales esse existimat, ut ait Mascardus, n. 14. Et, ut clarius loquar, nomine pauperum veniunt, qui victum quarunt, vel etiam possunt quarere, ex suo labore. Sic Ge-nuensis in p. Eccl. Tric. nar. 13. q. 387. n. 2. Et qui non potest commodè, & honestè vivere secundum suam conditionem. Sic Vasquez de rest. c. 5. §. 4. dub. 1. num. 6. Item Hospitalia, Ecclesie, Monasteria, & omnia loca pia. Ita Imola in l. captatoria in fine, de leg. 1. part. 2. tractat. 15. resolut. 8.

2. Porro paupertas, seu pauperum indigentia, triplex est: extrema, gravis, & communis. Prima est, quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet, aut abbreviabitur, aut gravi, & diuturno morbo

Paupertas triplex.

R. I

morbo

Pars minor non potest concurrere cum majori. In dubium de indignitate persona eligenda debet conformare cum timoratis. Si non est gravatus potest eligi, & non est eadem ratio de denunciato. Prælati Curie Romanæ non possunt sibi eligere

morbo corripitur. Idque ſive proveniat fortuito, ſive ex alterius malitia: imò in hoc ſecundo caſu eſt magis calamitofa, utpotè conjuncta cum injuria. Secus, ſi oriatur ex propria nequitia, p. 5. tr. 8. ref. 1. & 7. in fine. Adverte autem, quod ſi quis mendicando, poſſet ſuæ neceſſitati conſulere, eſſetque plebejus, non cenſeretur conſtitutus in extremis. Si verò eſſet vir honeſtus, & mendicare eſſet ei ignominioſum, aliqui dicunt eſſe in extrema neceſſitate, ſed Malderus in 2. 2. queſt. 32. art. 6. negat, & ruborem, in tali neceſſitate attribuit ſuperbiæ, part. 3. tract. 8. reſol. 2. 4. Gravis neceſſitas eſt, cum deſunt neceſſaria ad decentiam, & conditionem proprii ſtatus. Sed in hac ſunt tres gradus: nam vel deſunt ea, ſine quibus omnino neceſſe eſt è ſtatu deciderè, aut ſine quibus ſtatus conſervatur ægrè, & cum labore, aut non conſervatur æquè bene. Si deſunt hæc ultima, nulla oritur neceſſitas in ordine ad oleëm ſynam: ſi prima, oritur neceſſitas gravis: ſi ſecunda, ſubdiſtinguendum eſt: nam ſi labor, & inopia ſit urgens, ut ſi quis ære alieno gravatus in carcere detineatur, aut inter hoſtes inveniatur captivus, aut victu, & veſtitu tenuiſſimo vitam tranſigat, neceſſitas erit gravis: ſi non ſit adeo urgens, ſi tamen alicujus momenti, erit communis. Poſſeſt autem contingere, ut neceſſitas cogès ſtatu cadere, ſit extrema, ut ſi oporteat tranſire in ſtatum nimis miſerabilem, ut mendicitatis, aut ſervitutis, quæ quibuſdam ad eò ignominioſa eſt ut mori potius veſint, quam cum tanto diſpendio vivere. Communis tandem neceſſitas, eſt mendicantium, qui quamvis multum indigeant; quia tamen à multis poſtulant, moraliter loquendu, non poſſunt ſuo ſtatu neceſſaria non invenire. Quod verum eſt mendicis tam publicis, quam ſecretis. Item eorum, qui in conſervando proprio ſtatu, aliquam inopiam patiuntur, ut ſupra diximus. Ita Lorca in 2. 2. ſect. 4. diſp. 39. n. 1. 8. 9. 10. p. 5. tr. 8. ref. 1. His poſitis.

Si quidem in prima certum eſt, dan-
3. In extrema neceſſitate certum eſt, divites teneri proximo ſubvenire. Et quidem ſecundum D. Thom. 2. 2. q. 118.

art. 4. ad 4. ex legali præcepto juſtitia: dam elemoſyno nimirum prohibemur proximo interficere: nam capit. pascere dicitur: *Quisquis paſcendo hominem ſervare poterat, ſi non pavifiſti, occidiſti*, unde inferit Mendoza, diſp. 159. ſect. 3. §. 31. negantò elemoſynam extremè indigenti, teneri ad omnia damna ſecuta, ut ſi illo obeunte, remanſerunt orphani indigentes opera patris, &c. & ſic indigentes cogere poſſe divites ad elemoſynam in judicio. Vide V. Pauper. n. 6. Sed placet opinio Bellarm. & aliorum, quòd talis obligatio ſit ſolius charitatis: quia obligatio juſtitia in nullo jure invenitur. Et, quòd dicitur, tempore neceſſitatis omnia eſſe communia, non eſt ſenſus, quod ipſo jure tranſferatur dominium, ſed quod homo lege charitatis teneatur ad uſum bonorum ſuorum indigentes admittere. Mendoza, ſect. 3. §. 36. has opiniones conciliat, ut prima vera ſit in extrema neceſſitate pecunia, vel rei temporalis pertinentis ad diſiſionem bonorum factam jure gentium: nam extremè indigens habet jus ad illam rem. Secundum verò, in neceſſitate induſtria aliena, ut ſi quom ignis comburit, beſtia devorat, &c. nam homo habet jus ad has meas induſtrias; unde teneo quidem ſi poſſum, cum beſtia pugnare, ignem extinguerè, &c. Sed ex charitate, non ex juſtitia. par. 5. tr. 8. reſol. 2.

4. Qui dubitat, an proximus extremè indigeat, teneri diligentiam adhibere ad dubium deponendum, ſicut is, qui dubitat, an aliquis dies ſit feſtivalis, jejunii, & ſimilia: alioqui de eo verificabitur, quod ait Pſalmiſta, *Pſ. 35. noluis intelligere, ut bene ageret*. Si autem poſt ſcrutinium dubius adhuc manet, non teneri ad elemoſynam, quia poſſeſſio ſtat libertate. Saneius diſp. ſelect. 43. n. 20. p. 5. tr. 8. reſol. 39.

5. Cajetanus in 2. 2. q. 71. art. 1. deſcendit ad aliquos caſus particulares, in quibus proximus dicitur extremè, vel quaſi, indigere: aitque advocatum teneri viduam, & pauperi gratis patrocinari: medicum, & chirurgum, mederi infirmo non habentia ſolvendum; & huic pharmacopolam,

Secundum alios, ex charitate.

Et qui de hoc dubitat teneri inquirere.

Multos autem caſus enumerat Cajetanus.

polam, medicinam suppeditare: divites elemosynam præbere; quoties vident proximū annonæ penuria laborare, multos fame mori, vicinos ob carentiā victus ad turpitudines cogi, aut à Turcis detineri captivum. Sed de captivo, Mendoza *ib. disp. 159. sect. 3. §. 21.* ait neminem teneri illum redimere: nam captivi non sunt in extrema necessitate, aliās nō possent à dominis mancipia detineri. Excipit tamen casum, quo captivus timere- tur melancholia, aut infectione aëris interijendus. Et Granado, *ib. contr. 3. tr. 11. disp. 2. sect. 4. num. 21.* addit idem dīcendum esse de viro nobili, aut magnæ sanctitatis, & utilitatis in Republica, *p. 5. tr. 8. ref. 6.*

In pari autē necessitate, prius succurrendum parentibus.

6. Petes hic primò: Quinam ordo servari debet, cum multi ex proximis extreme indigent, & omnibus subveniri non potest? Respondeo; in pari indigentia Mendoza, *sect. 5. §. 77.* docet, prius succurrendum parentibus; idque sub gravi culpa non autem prius patri, quā matri, nec uxori, quā filiis; alii volunt prius, Angelus, *p. 9. tr. 9. r. 40. §.* Sed difficultas est; patri quam creditori, *ibidem, §. secundo*

Dein uxori.

quaro. Prius tamen patri quam avo, & filio, quā nepoti, & fratri utpotè conjunctioribus Lorca verò in *2. 2. q. 26. art. 11. n. 4.* probabile existimat, ordinē, inter cognatos in primo gradu exceptis patribus non obligare sub mortali: quia omnes istæ cognationes magnæ sunt, & excessus unius ad alteram, parvus, *p. 5. tr. 14. ref. 93.* Sed contra stat Turrianus in *2. tomo 2. disp. 22. dub. 1. n. 6.* quia (ait ipse) materia hujus præcepti non est major, vel minor conjunctio: sed largitio elemosynæ facienda propinquiori, quæ magni momenti est; utpote ex qua pendet vita illius, cui facienda est elemosyna, *p. 5. t. 5. ref. 13. ante finem.* Advertit præterea Lorca, hæc omnia procedere per se; nam per accidens, posse unumquemque jus suum ingratitude, & injuriis amittere, vel beneficiis & obsequiis augere, ut docet D. Thom., *2. 2. q. 16. art. 10.* quæ in casu particulari prudentis arbitrio remittit, *ref. 93. cit.*

Filiis.

Fratribus, &c.

7. Petes secundò: An extreme indigentibus sufficiat subvenire per mutuū, &c. Respondeo: Aut proximus nec hic habet, nec alibi, nec laboribus, officio, &c. potest acquirere; aut habet alibi: potestve aliquando habere. In primo casu subveniri debet per gratuitam Elemosynam. In secundo probabile est subveniri posse per mutuū, si apponatur conditio, ut restituat tempore lautioris fortunæ: nam cum egenus sublevaratur, quocumq; tamē modo, præceptum impletur. Ita Vasquez de Elemosyn., *cap. 1. dub. 6. n. 54.* Ex quo etiam à Suarez *disp. 7. sect. 1. n. 4.* quod si proximus indiget tantum in usu, non tenetur prestare dominium, sed solum mutare, *p. 5. tr. 8. ref. 5.*

Et probabile est, habituro subveniri posse per mutuū.

8. Petes tertio: Quid si quis in voluntariam incidat indigentiam? Respondeo: aut is necessitatem, & paupertatē sponte eligit in divinum obsequium, ut faciunt Religiosi: hi comparandi sunt pauperibus involuntariis, ut ait Lorca *disput. 30. memb. 4. n. 57.* Unde improbabiliter docuit Medina C. de Elemosyna danda sanis *§. qua forte.* Religiosos non esse subveniēdos ut pauperes, sed solum quatenus ministrant spiritualia, *p. 5. tr. 8. ref. 18.* Aut necessitatem actu patitur ex mera malitia, ut esset avarus qui nollet propriam pecuniam in suis necessitatibus insumere, & huic non tenemur Elemosynas largiri. Aut denique necessitatem patimur ex vehemēti passione, qualis esset, qui suspendium sibi pararet, & esse etiam posset avarus, qui nollet uti sua pecunia, & tunc teneremur illi subvenire, ex sua pecunia. Ita Lorca *disp. 37. n. 11. p. 5. t. 8. ref. 19.*

Obligat verò præceptum, quamvis negligit in divinum obsequium, ut faciunt voluntaria propter Deū.

Qualis est Religiosorum

Vel etiam si ex gravi passione ortum habeat.

9. In GRAVI quoque necessitate obligat præceptum Elemosynæ. Minimè verò in COMMUNI, nisi Clericos beneficiatos, ut dicemus *num. 18.* De quibus autem bonis in extrema, vel gravi necessitate facienda sit Elemosyna, vide infra à *n. 12.*

In necessitate gravi facienda etiam est Elemosyna. Non tamen in communi, nisi à beneficiariis.

10. Unum hic nota, quod distributor Elemosynæ ex testamento, ex quo clarè non constat nec cōjectatur, quibus pauperibus largiri debeat, distribuere potest omnium pauperū generi, quos recensimus,

Distributor elemosynæ ex testamento, potest illi,

*lam prabere
omni paupe-
rum generi.*

*Et si est pau-
per, etiam
ibi.*

*Secus si illum
debeat ex
pœnitentia.*

mus, n. 1 p. 2. t. 5. ref. 8. Nec tenetur elige-
re pauperiores, est enim locus gratitudi-
ni, & si unum pauperem alteri præfert,
non peccat. Ita Mantica de consec. l. 5. tit.
5. n. 6. p. 2. t. 16. ref. 19. Item, si est pauper,
potest sibi applicare: non solum si in pau-
periem incidisset post testamentum, vel
cum antea pauper fuerit, ejus paupertas
testatori non patuit, ut docet Sanch in
sum. l. 6. c. 11. n. 55. Sed etiam, si testator
sciens illum esse pauperem, nullam ipsius
mentionem fecisset. Nam potuit id o-
mittere per oblivionem, aut pudorem,
& alioqui satis inter pauperes censendus
est includi, dum non excluditur. Ita San-
cius in select. disp. 4. n. 18. At non ita di-
cendum de eo, qui pœnitentiam habuit
à Confessario Eleemosynæ faciendæ:
quia Confessarius præscribere intendit
Eleemosynam pœnitentiam, ac proinde al-
teri faciendam. Ita Palaus, t. 1. tr. 6. disp.
12. punct. 14. n. 10. p. 5. tr. 8. ref. 38. An qui
promisit Eleemosynam cuidam paupere,
possit illam sibi, vel pauperiori præbere,
vide V. Promission. 5.

E L E E M O S Y N A.

Aquibus, & de quibus bonis præbenda.

*Divites pri-
vati non te-
nentur pau-
peres inqui-
rere.*

ELEEMOSYNAM facere tenetur
divites, & Clerici beneficia-
rii. Et quidem divites sæculares privati
secundum Mendoza in 2. 2. disp. 159. sect.
3. §. 13. non tenentur pauperes cujuscum-
que inopiæ ad illos subveniendos inqui-
rere, sed suæ obligationi satis faciunt sub-
veniêdo pauperibus sibi notis, cum pro-
posito succurrendi aliis se offerentibus:
tum, quia pauperes frequenter se pro-
dunt, & nemo perit occultè, nisi tempo-
re pestis, quo magistratus providere so-
let: tum quia aliis hoc munus iucumbit,
in quorum conscientia quiescere pos-
sunt: præsertim, quod ignorantiam facti
nemo tenetur depellere: nisi ad sit spe-
ciale præceptum sciendi aliquid, ut de ar-
ticulis fidei, &c. Et denique hæc obliga-
tio molestissima esset, & homines ab as-
suetis occupationibus avocaret. p. 5. tr. 7.

ref. 3. † & affirmanter postea ref. 41. & o-
lim p. 2. tr. 16. ref. 26. §. Tertiò †.

12. Et verò divites in extrema proximi
necessitate non solum de superfluis tenentur
ad Eleemosynam, sed etiam de neces-
sariis statui, quamvis in dignitate & fa-
ctu externo detrimentum aliquod pa-
tiantur: minimè verò statum opprimere,
aut absolutè deicere. Sic Mendoza, sect.
6. §. 56. par. 5. tr. 8. ref. 7. † & liberius par. 2.
tr. 16. resolut. 26. §. Quintò † In necessita-
te gravi, tenentur de superfluis status,
hic Granadus in 2. 2. contr. 3. tractat. 11.
disp. at. 2. sect. 4. numer. 18. contra Rosel-
lam v. Eleemosynæ. 8. cit. resolut. 14. † In gravi iud-
& retractans opinionem, quam docue-
rat in p. 2. tract. 16. resolut. 26. §. Secundo †
de necessariis verò ad statum consulen-
di etiam sunt divites, cum Mendoza, sect.
4. §. 92. Sed probabilior videtur sen-
tentia D. Thomæ in 4. dist. 15. quæst. 2.
articul. 4. quod non teneantur, ut pro-
babimus numer. 4. part. 5. cit. resolutio.
15. † Sed hanc sententiam olim in p. 4.
tom. 4. resolutio 25. appellaverat solum
probabilem. † In necessitatibus commu-
nibus certum est, illos non teneri, sub-
venire de necessariis naturæ, vel statui.
Sed D. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 1. docet
teneri de superfluis status sub mortali:
nam id pertinet ad rectam rerum divi-
sionem, & charitas saltem obligat ad lar-
gienda superflua. Lorca in 2. 2. sect. 3. disp.
39. membr. 2. numer. 30. putat, hanc opi-
nionem procedere quoad omnia super-
flua, sed quoad aliqua, quæ nimirum si-
toqdem à singulis divitibus præberen-
tur, omnes pauperum necessitates suble-
vantur: quia charitas obligat omnes.
Et Suarez de char. disp. 7. sect. 3. num. 7. ait
hunc actum, nolo erogare eleemosynam in
communibus necessitatibus de superfluis
status, esse mortiferum. Granad. ubi sup. habere.
n. 26. hanc obligationem putat urgere
solum sub veniali. Ego verò cum Men-
doza, §. 131. existimo nullam obligatio-
nem adesse. p. 2. tr. 15. & t. 16. ref. 26. & p. 5.
tr. 8. ref. 17.

13. Pro quorum intelligentia advertite
cum Granado sect. 2. n. 3. bona temporalia sine superfluis
ad tria genera revocari, nam aliqua sunt
necessaria.

necessaria ad vitæ propriæ, & eorum, qui sub nostra cura sunt, sustentatione: alia ad statum decenter conservandum; alia denique, quæ nec vitæ, nec statui necessaria sunt, sed omnino superflua. p. 5. tr. 8. ref. 1. §. *Suppono secundo.* Inter superflua etiam numerat Lorea, quæ præfenti statui redundat, licet inservire possint ad illum meliorandum: nam alias nulla essent superflua, cum semper quis statum meliorare posset. Et si dicas tunc non esse superflua, cum status melioratio proximè speratur: infert magnum absurdum, nimirum, quod plura quis supra exigentiam status haberet, eo minus diceretur habere superflua; quia proximior esset statui altiori. Secus verò, si quis alia via statum meliorem præterdit, ut fieri Dux exercitus, Consiliarius Regis, &c. ad cuius conservationem superflua præfentis status necessaria forèt; nam tunc non dicerentur superflua. Ita ille ubi supra, memb. 1. nu. 7. Verum Granada, sect. 1. num. 3. probabilissimè tenet, nec ea dicenda esse superflua, quæ conservantur ad meliorandum statum, cum nemo teneatur proprium statum, ne proximus amittat suum, amittere, vel ab altiori acquirendo desistere. Nec ea, quæ inserviunt sumptibus honorabilibus, filiorum, & familiæ munificentia, magnificentiæ, futuris eventibus & similibus: in qua sententia vix Reges inveniuntur, habentes superflua status, par. 5. tr. 8. resolut. 20. † & absolute olim par. 2. tr. 16. ref. 26. §. *Quarto.* † His positis.

Et statui.

Et an etiam ea, quæ inservire possunt ad statum meliorandum.

Et qua inserviunt ad magnificentiæ.

Vide quoque probationem distorum.

14. Quod in extrema necessitate non teneatur dives subvenire, suum statum opprimendo, vel deiciendo, probatur: tum, quia Republicæ utilior est opulentus civium status, quam unius privati vita: tum etiam quia, si non tenetur quis cum gravi status detrimento exquisitas medicinas in suis infirmitatibus quærere; multò minus tenetur id facere in infirmitatibus alienis. Et denique status defectio est gravissimum damnum, cum quo nemo tenetur proximo providere. Imo ait Coninch. *disp. 27. dub. 8. num. 134.* re non teneri pro redimenda privati vita, magnas divitias expendere, v. g. tria

vel quatuor aureorum millia. *resol. 7. tom. 8. & 26. tract. 16. ubi sup.* observat tamen Lorea *memb. 2. num. 39.* vix unquam contingere, quod extrema necessitas proximi sublevari non possit absque status incommodo. Nisi occurreret simul in multis, ut tempore famis, pestis, &c. in quo casu tenerentur omnes in solidum ita quo, nemine subveniente, omnes peccarent, & omittentibus aliis, quilibet ad integrum teneretur. Possent tamen convenire, ut occurrant per partes, & tunc si quis certò speraret, alios pro rata parte satisfacturos, satisfaceret præbendo suam partem. Ita ille *memb. 3. nu. 50. par. 5. tr. 8. ref. 13.* Si verò oportere, teneretur quilibet etiam cum amissione status, subvenire; quia talis necessitas eilet publica. *par. 5. tr. 8. resolut. 7. §. Notandum est tamen hic.* Quod in necessitate gravi consulendi sint divites succurrere de necessariis status, non tamen teneantur, probatur, etiam, quia ex una parte gravis necessitas est quasi extrema, & non est vera amicitia, quæ patitur insigni necessitate amicum opprimi, cura levi incommodo subveniri potest: præsertim, si de necessariis statui pauca insumenda forent, ut si vir nobilis contentus esse deberet ver. gr. tribus tantum famulis, & aulais sericis, cum ad ejus statum pertineat habere quatuor famulos, & aulaos ex serico auroque contextos. Ex alia verò parte, unusquisque habet jus vivendi juxta decentiam sui status, quo extra extremam proximi necessitatem non privatur. Et quod unus laudè, alius misère vivat, humanæ conditioni tribuendum. Cumque tot viri docti usque ad hodiernum diem nullum jus divinum, aut humanum, oppositum convincens, afferre potuerint, signum est rem hanc esse saltem dubiam, ac proinde præceptum non obligare, quia præcepta dubia non obligant saltem sub mortali. *par. 5. tract. 8. resolut. 15.* Quod verò teneantur subvenire de superfluis, patet, quia quilibet tenetur sublevare miseriam proximi sui, saltem quando nullum patitur detrimentum: charitas enim obligat ad diligendum proximum, non

Et an divites regulariter sint in malo statu, propter defectum elemofynæ.

R. 3. solum.

solum verbis, sed etiam opere, & veritate. Quod si ex hoc inferas, multos divites damnari, quia multi in gravi necessitate manum non præbent. Aragonius in 2. 2. quæst. 32. art. 5. concedit consequentiam. Et Bannez *ib. att. 6. dub. 2.* non solum ipsos, sed & ipsorum Confessarios, damnari existimat. *p. 5. tr. 8. res. 14* sed dicendum cum Valentia *tom. 3. disp. 3. quæst. 9. punct. 4. §. 2.* utrosque exculari posse, aut quia gravem proximi necessitatem non satis cognoscunt, aut quia probabiliter iudicant ab aliis subveniendum: aut denique quia vix inveniri superflua status, diximus supra, *ibid. res. 41. in fine, & olim part. 2. tract. 16. res. 26. & part. 4. tr. 4. res. 215. §. Notandum.* Petes: An exculari etiam possint auctoritate Rôselela, & doctentis extra extremam necessitatem non urgere præceptum eleemofynæ? Respondeo secundum Bonacinam *disp. 7. lib. 4. punct. 6. n. 8.* posse, quia secundum ipsum est probabilis: secundum Mendozam *scilicet 4. §. 86.* non posse, quia nec probabilem, nec tutam existimat. *res. 14. citat §. Quæres.* Denique quod in necessitatibus communitatis nullum sit præceptum eleemofynæ, probatur, quia, aut necessitas est communis, quia levis, vel quia ab aliis sublevarur. Si primum, certe non teneor hominem ab omni labore redimere; locupletare, & in magnam felicitatem deducere, ut nec caput leviter doleat; hanc enim sollicitationem nec parentes habere solent cum filiis. Si secundum, alius succurrat, nec periculum sit in mora, non est cur teneor mea bona erogare, etiam in gravi vel extrema necessitate. Sic Mendozam: Qui tamen addit, omittere eleemofynam in his casibus, frequenter esse peccatum veniale, ex sine inhonesto conservandi magna cum aviditate pecunias. *part. 5. tract. 8. res. 17.*

In statu periclitans non debet de superfluis necessario subvenire.

15. Petes, primò. An qui periclitatur in statu, ob injustam rei temporalis amissionem, subveniendus necessariò sit de superfluis status? Respondet Vasquez de eleemos. *cap. 1. dub. 1. num. 26.* affirmative, in qua sententia, si periculum status, immineret alicui ob litem feuda-

lem, teneretur dives dare illi tria, aut quatuor aureorum millia ad litem prosequendam. Sed ego teneo cum Mendozam §. 98. quod si is è statu cadens, non cogereur mendicare, servire aut vilem artem exercere, sed retineret alimenta, & vestes congruas, ut absque periculo infamiae possit degere inter suos, nemo teneatur illi statum conservare: quia non dicitur esse in vera necessitate, neque communi; divitiarum enim, & splendor, quem amittit, non inserviunt ad depellendam miseriam, sed ad augendam dignitatem, quam illi ex nulla lege teneor conservare. *part. 3. tract. 8. res. 16.*

Si post statum amissum possit honestè vivere.

16. Petes secundò: An egeni per vias expositi, ostendentes famem, nuditate, morbos subveniendi ex præcepto sint de se per suis vitam? Respondet Malderus in 2. 2. 7. 32. art. 5. dub. 2. q. 4. tarò præceptum cum his obligaret: tum quia talis necessitas ut plurimum exaggerari, vel etiam simulari solet, ad movendos spectatores; tunc quia tales expositi facile ab aliis levabuntur, *p. 5. tit. 8. res. 17. §. Notandum est.* Et hæc circa divites.

Quid de infirmis per viam expositis.

17. Porro Clericorum Beneficiatorum major est obligatio circa eleemofynas largiendas: nam Episcopi, & ceteri in necessitatibus gravibus tenentur erogare totum superfluum, *p. 5. tract. 8. res. 17.*

Clerici beneficiati strictius tenentur ad eleemofynam.

27. Quæ quidem obligatio incumbit etiam Papæ, quia est de jure divino, & naturali. contra Sotum *lib. 10. q. 4. art. 3.* in quo proinde dispensare non potest, contra Cordubam *lib. 1. qu. 18.* Sic Sanchez *in opere tom. 1. lib. 2. c. 2. dub. 40. n. 3. p. 5. tr. 8. res. 28.* Peculiariter verò tenetur Papa subvenire Cardinalibus egenis, quorum est speciale caput, & cum eis facit quid unum. Unde multi apud Cucchum *l. 2. tit. 4. n. 132* docuerunt, Cardinales egenos de redditibus fisci Apostolici sublevandos: *Nemo enim carnem suam odio habet, sed magis nutrit, & fovet eam,* inquit Apostolus ad Ephes. *5. p. 5. t. 2. res. 33.* Incumbit etiã pensionariis, si pensio est Ecclesiastica: nam cum hæc sit pars fructuum Ecclesiasticorum, est verè beneficium Ecclesiasticum. Licet Vasquez de eleemos. *dub. ult. n. 22.* dicat, non dari titulo beneficii, ac

Et in gravibus nec sista. de redditibus fisci Apostolici sublevantibus, ad totum superfluum. Prasertim cum Cardinalibus egenis.

Nisi pensio
sit laica.

Quales sunt
commendae
Religionum
militarium.

Etiā mo-
nasteria Re-
gularium.

ficii, ac proinde non inducere talem obligationem. Secus si pensio est laica. Sic Mendoza in 2. 2. disp. 160. sect. 7. §. 117. p. 5. t. 8. ref. 29. & ex parte olim, p. 4. t. 4. ref. 161. in fine. Quare commendae Religionum militarium quae commendatariis dantur titulo laico, ut scilicet prompti sint ad militiam, ad requisitionem. Magistri, contra Navarrum de reddit. q. 7. n. 38. non inducant talem obligationem. Sic Mendoza §. 119. Nec obstat, devota ipsorum paupertas: nam non est adeo stricta, ut videre est v. Religiosi milites. p. 5. t. 8. r. 30. Secus dicendum de monasteriis Regularium: nam haec in extremis, & gravibus necessitatibus tenentur dare totum superfluum, & quandoque etiam ex necessarii. Imò Abulensis ad c. 6. Matth. hanc obligationem illa habere innuit, etiam in necessitatibus ordinariis, consideratis tam necessitatibus eorum tam praesentibus, quam quae probabiliter timentur: juxta illud Christi Luc. 11. Quod superest, date elemosynam: nam bona, quae ipsis tribuuntur, non tribuuntur ad ditescendum, sed, ut superflua aliis pauperibus distribuunt. Sed placet opinio Suarez de relig. tom. 4. tr. 1. lib. 2. c. 26. n. 13. quod regulariter loquendo, teneantur ad aliquam elemosynam, non tamen ad omne residuum. Imò melius esse, quod monasteria ipsa, si commode potest, in vasis sacris, cellis, & perpetuis redditibus amplificentur plures Religiosos sustentatura: nam hoc majus Dei obsequium est, quam ampla pauperibus ordinarii facta largitio, p. 4. t. 8. ref. 33.

In commu-
nibus vero, si
sint pastores,
tenentur pau-
peres qua-
rere.

18 Porro in necessitatibus ordinariis Clerici beneficiati, si sint pastores tenentur pauperes quarere, ut elemosynam praebant: secus, si non sint curati. Sanchez in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 39. n. 4. & 5. part. tractat. 4. resol. 158. Et utrique tenentur dare, ut nimirum, quartam partem, vel medietatem residui de redditibus Ecclesiasticis, juxta benigniorem opinionem Mendozae, sect. 5. §. 105. ubi Episcopis consulit, dare quartam partem; nam, quia ut plurimum sunt Principes, parum habere solent residui, nisi Episcopatus sit pinguis. Clericis vero aliis, qui

Et, licet non
sint, tenentur
praebere ad
minus quar-
tam partem.

parce vivunt, congruam prius sustentationem recipere, & dein superflui dimidium erogare, sed si hi omnes tertia partem praebant securiores fore, & de reliquis duabus posse ad libitum disponere, nec ad aliud teneri, quia reddituum Ecclesiasticorum sunt veri domini, etiam si sint Religiosi: unde haec obligatio erit solius misericordiae, quae in necessitatibus communibus non obligat ad erogandum totum superfluum: nec aliud statum, & curam pastorem exigere, part. 5. tractat. 8. resol. 17. Sed Granada in 2. 2. contr. 3. tractat. 11. disput. 3. numer. 21. vult cum communi, sufficere quidem, quod in elemosynam Episcopi quartam; alii vero beneficiati quintam, vel etiam sextam partem elargiantur: ceterum quod superest, in usus pios expendendum esse, part. 4. tract. 4. resol. 214. Et Laymann, lib. 3. tract. 2. cap. 4. num. 23. contendit, talem obligationem esse justitiae, non charitatis tantum: esto quod fratrum reddituum veri domini; nam tale dominium, non absolutum, sed cum tali onere recipiunt, ut contingit in fideicommissis, legato sub gravamine, & aliis plerumque acquisitionibus. Sed oppositum est probabilius, part. 5. tract. 8. resol. 31. in fine. Advertit insuper Mendoza, nomine reddituum Ecclesiasticorum, hoc loco non venire distributiones quotidianas pro singulis Horis in choro, stipendia mortuorum, elemosynas miserarum, & concionum (adde ex Sanchez dub. 45. num. 6. nec stipendia capellaniae etiam collativae, & stipendia accepta pro ministerio, quod beneficiati praestare alias tenerentur, part. 4. tract. 4. resol. 171.) Item non stipendia visitationis, & alia omnia quae ab Ecclesiasticis acquiruntur personali labore, & industria, donatione, hereditate, aut quocumque alio titulo, praeter titulum beneficii, (& multo minus stipendia officiorum a laicis principibus concessorum, part. 4. cit.) Sed tantum annuos redditus, qui appellantur Grossum part. 3. tr. 8. resol. 27. Et si Clericus aliquid de necessariis sumptibus sibi subtraheret, nec cum eo computandum esse quoad elemo-

Annorum
reddituum,
qui appellantur
(Grossum.)

Quid de uxori-
ribus?

Filiis fami-
liarū?
Servis?

Religiosis?

Pupillis?
Tutoribus,
& admini-
stratoribus?
De propriis
bonis si qui-
bus permit-
tuntur pos-
sunt elee-
mosynas fa-
cere.

De bonis vi-
ri, patris, mo-
nasterii, &c.
in certis casu-
bus, &c. um
moderamine
possunt.

Alias non

eleemosynas tenet Navarr. *de reddit. q. 1. n. 59. part. 4. tr. 4. resol. 131.*

19. † Petes primò: An omnes possint eleemosynas facere? Respondeo, omnes qui dominium habent bonorum temporalium, de illis bonis, quorum dominium habent. † Uxores igitur dare possunt de paraphernalibus: filij familias de castrensibus, vel quasi castrensibus, & servi de rebus propriis, in iis casibus in quibus *verb. Servus* dicemus, eos habere posse dominium. Item hi omnes, ac etiam Religiosi, de bonis mariti, patris, domini, monasterii, quando habent rerum administratorem, & separatur rati habitio. Vel si de certa portione sibi assignata aliquid subtrahunt: quoties item de illorum, ad quos spectant, præsumitur voluntate (unde, & pupilli possunt, eleemosynas præbere suis paribus consuetas, & Tutores, Curatores, omnesque illi, qui aliena bona administrant, possunt de illis eleemosynas moderatas præbere, & quas præberent dominis, ne quia id exigit recta administratio, præsumitur consensus eorum, ad quos spectat. Lorca *in 2. 2. sect. 3. disput. 36. num. 10.* & alii communiter, *part. 5. tractat. 8. resol. 35.*) denique in extrema proximi necessitate. In specie vero, uxor, præter casus prædictos, absque consensu viri, moderatas eleemosynas facere potest, ad ejusdem viri damnum spirituale, vel temporale vitandum (exemplo Abigail *1. Reg. 15.* quæ David munera pie misit, quæ maritus impie negaverat, *part. 2. tractat. 16. resol. 23.*) Ita Lessius *lib. 2. cap. 12. dub. 24. numer. 84.* Item ad sustentandos filios egenos ex priori matrimonio, vel fratres: nam sic petit acta sanguinis conjunctio, & ipsius etiam viri decentia. Sic Palaus *tom. 1. tractat. 6. disput. 2. punct. 13. numer. 16.* Solutum tamen matrimonio, quæ sic dedit, in suam partem computare tenetur. Et tandem, in scio, vel etiam repugnante marito, distribuere potest in eleemosynam pauperibus ordinariis vigesimam annuorum proventuum partem: nam in hoc vir non potest esse inivitus rationaliter; ipsa enim non est mancipium, sed

societas bonorum; unde spectat ad ipsius decentiam aliquas eleemosynas elargiri. Ita Granado *disputat. 5. num. 3.* contra Turrianum *in 2. 2. disputat. 84. dub. 1.* Si vero filios indigentes haberet, vel esset statutum aliquod peculiare in natione, ut est in Hispania, teste Navarr. *cap. 17. num. 155.* tunc nec bona acquisita ex donatione, &c. posset exterius pauperibus elargiri. Filius item, secundum Mendozam *ubi supra sect. 6. §. 139.* dispensare etiam potest in Eleemosynam acquisita ex ludo, ex præsumpta patris voluntate. Item si pater nullas Eleemosynas faceret, facere posset ipse pro illo. Si vero immoderatas præberet ex bonis paternis, teneretur fratribus restituere pro rata. Religiosus vero secundum Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 96.* potest facere Eleemosynas moderatas, etiam interdicante superiore: nam is non præsumitur prohibere moderatas, & consuetas. † Quæ dicta sunt de uxore, habentur *part. 2. tract. 5. resol. 33. tract. 16. resol. 23. part. 5. tract. 8. resol. 34.* & ex parte recitative *in tract. 5. resol. 24. §. Non desinam: quæ de filiis familias, habentur in part. 5. tract. 8. resol. 25.* quæ de servis, *ibid. resol. 26.* quæ de Religiosis *ibid. resolutione 32. †*

20. Petes secundò; Quibus sumptibus faciendæ sit Eleemosyna Concionatorij? Respondet Paponius *de iur. Franc. lib. 1. ar. 9. in Gloss. litt. A.* in metropoli, sumptibus Archiepiscopi, vel Episcopi, quibus prædicandi munus incumbit; in Capido autem, recipiendum decimas; ipsum vero alendum à Parochia. Sed in hoc attendenda est consuetudo; nam licet de jure teneatur Episcopus, si ex consuetudine facere solet populus, ipse ad nihil tenetur, *part. 3. tract. 5. resol. 71.*

21. In eleemosyna dispensanda sunt præferendæ Moniales aliis Religiosis. Messias. *p. 10. tract. 13. resol. 5.*

22. De filiis circa parentes, & de converso in eleemosynis præstandis, sibi-que invicem subveniendo, vide abundè *part. 9. tract. 9. resol. 60.*

Eleemosyna
Concionatorij
præbenda
sumptibus
Prelati.
Si non adsit
consuetudo,
ut præbatur
à populo.

Moniales
præferendæ.

ELEE-

E L E E M O S Y N Æ
Effectus.

*Eleemosyna
an liberet
Canonicum
à restitutione
ob Horas
omissas?*

1. † PRÆTER tot bona spiritualia & temporalia, quæ virtute Eleemosynæ ex divina promissione sperantur, ut videre est in sacris litteris, & SS. Patribus. † Canonici omittentes Horas Canonicas, & ob id ad restitutionem astricti, si Eleemosynas æqualis valoris cum fructibus restituendis fecisse inveniuntur, etiam absque hoc intuitu, secundum Laymann lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 12. num. 9. liberantur ab onere restitutionis: nam talis præsumitur esse illorum intentio: & leges Ecclesiasticæ benignè sunt explicandæ. part. 3. tract. 6. resol. 57. & part. 7. tract. 10. resol. 24. & an id dicendum sit de aliis obligationibus, vide verb. Debitor, num. 4.

E M E R E.

*Emere quis
que debet in
suo pretio.*

1. † AD justam emptionem requiritur in primis, quod pretium sit justum. Justum autem est pretium, quod taxa præscripsit, aut mercatorum consensus approbavit, quamvis hoc secundum habeat latitudinem, de qua verb. Pretium. † Aliquando verò res emi possunt minoris quam alioquin venderentur, quibusdam concurrentibus circumstantiis, quæ pretium illarum diminuunt. Ita Covarruvias lib. 2. cap. 3. num. 5. Et sic in fine nundinarum merces minoris emuntur, quam initio, &c. & quando merces offeruntur ultro, & sub hasta, ut dictum est ibid. num. 4. 5. Si quis autem sub hasta rogaret astantes, ne plus offerat, ut ipse emat pretio infimo, sed iusto, non peccaret. Secus, si cogeret vi, aut metu: quod procedit quoque in emptione vestigalium officiorum, &c. Reinald. tomo 2. lib. 25. cap. 22. numer. 379. contra Megalam in 2. 2. lib. 2. cap. 6. quest. 5. num. 145. part. 1. tractat. 8. resolutione 76. Item minoris emi res possunt anticipata solutione: tum propter peri-

Diana. Summa.

culum non habendi merces, aut non sine litibus, & expensis: tum ob lucrum cessans, aut damnum emergens ex tali solutione: tum quia sic minuitur emptorum, & augetur venditorum numerus. Et tandem, quia tempore traditionis propter multitudinem, & necessitatem emptorum, merces ipsæ vilius emerentur. Ita Bonacina de contr. disput. 3. quest. 2. punct. 4. num. 20. contra Valentium tom. 3. disp. 5. quest. 20. punct. 2. §. 2. part. 1. tract. 8. resol. 22. Ex quibus patet, licitam esse emptionem saccharorum in hoc Regno, pretio minori sub infimo, anticipata solutione, part. 1. tract. 8. resol. 78. Quid dicendum de adjudicationibus prædiorum vili pretio, in hoc Regno fieri solitis, vide verb. Pretium, num. 5.

*Anticipata
solutione.*

2. Rursus res, quæ ad usum ordinariū vendi solent tantis, ab eo, qui in aliquem utilissimum, sed ignotum finem procuratur, emi potest non pluri. Et sic inveniens in falce oleorum, vel herbarum, quæ venduntur ad pabulum animalium, vel ad comburendum, herbam magnæ virtutis ignotæ, emere illam posset pretio currenti. Ita Molina tom. 2. tract. 2. disput. 353. & DD. communiter, quidquid contra asserat Turrianus in 2. 2. to. 2. disput. 58. dub. 4. num. 6. Similiter fundus, in quo latet thesaurus, emi potest pro simplici fundo, etiam ab eo, qui scit de thesauro: quia talis simpliciter æstimatur. Idemque docet Salas de emp. dub. 26. num. 5. † & post illum Trullench in Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 20. dub. 12. n. 10. † de re pretiosa, in iis regionibus, in quibus non æstimatur: & de lapide pretioso, cujus qualitatem lapidarius ignoraret. part. 1. tr. 8. resol. 79.

Nec enim debent, quæ non valent ad aliquem finem ignotum, & insolitum.

3. Item credita difficilis solutionis, possunt minoris emi: & si difficultas, incertitudo, interesse, molestia, &c. in exigendo, æstimantur pertingere ad dimidium, possunt emi dimidio, etiam ab eo, qui sua industria, vel fortuna sit facile recuperaturus: nam id suæ fortunæ, vel specialis diligentia foret effectus, justum pretium rei emptæ est, non quanti valet emptori, sed quanti valet in se, aut creditori, cõsideratis certis circumstantiis.

Credita difficilis solutionis, emi possunt minoris.

§§

Ita

Ita Bonacina de contr. disputat. 3. quest. 3. punct. 10. num. 4. contra Malderum in 2. tractat. 5. cap. 7. dub. 5. Unde ait Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 9. num. 6. & 7. quod, si cui Turcarum Princeps deberet mille aureos, quos vix esset recuperaturus, emi possunt centum ab alio, qui facile exacturus foret. Ex quibus patet, libran-
 cias, quæ à Thesaurario hujus Regni difficile exigi solent, posse à quocumque minoris emi, etiam dimidio, part. 1. tract. 8. resolut. 50.

Sicut si sint
 immatura.

4. Et verò credita immatura, si aliàs sunt facilis, & certa solutionis, non possunt secundum Reginaldum tom. 2. l. 25. cap. 18. num. 312. minoris emi secluso damno emergente, & lucro cessante, ob solam anticipationem solutionis: nam jus ad centum certa tanti valet, quanti centum ipsa: sola enim temporis expectatio non minuit rei valorem. Sed his non obstantibus, probabile est posse, & ipsum etiam debitorem solvere posse suum debitum anticipatè, aliquid sibi retento, quia pecunia præsens pluris æstimatur, quam absens: & minus est, habere jus ad rem, quam habere rem ipsam, l. minus, ff. de reg. iuris. Et denique hic contractus non esset usurarius, quia non esset mutuuum, sed emptio, & venditio: jus namque ad rem emi potest, sicut jus transeundi per aliquem agrum. Hanc sententiam teste Lessio lib. 2. cap. 21. dub. 8. num. 66. docuit publicè Lovanii Bel-
 larminus, & Ledesma tom. 2. cap. 33. tract. 8. ait, post factum non esse damnandum. Sed, cum sit probabilis approbari potest, etiam ante factum, part. 1. tract. 8. resolu-
 tione 49.

Aut si ven-
 ditur spontè
 dimittit.

5. † Item, cum venditor residuum spontè dimittit, res emi potest quocumque pretio. † Sed hic nascitur dubium, an factores, quibus cura emendi pannos, & serica pro conficiendis vestibus committi solet, & qui unius mercatoris officinam frequentantes, inveniunt pretia mitiora, possint illud plus pretii, quod ipsis remittitur, in conscientia retinere? Salas dub. 45. nu. 6. negat, aitque, mercatorem revera nihil dimittere, sed mercem se illis dimittere ad illos deci-

picudos Filiucciis verò tom. 3. tract. 35. cap. 6. num. 149. affirmat, & revera illis aliquid dimitti, quia parùm interest mer-
 catoribus, quòd suam officinam frequenter, part. 1. tract. 9. resolut. 26. An verò possit retinere fragmenta, vide verb. Salarium, num. 55.

6. Petes hic primò: An è contrario, si venditor de rebus taxatis vult aliquid supra taxam, possit emptor sic emere? Respondeo affirmativè: quia hoc est redimere vexationem iniquam. Quare, non est illicitum, solvere macellario carnes selectiores supra pretium taxatum, nolenti eas dare pretio currente. Caveant verò emptores, ne specie majoris lucri alliciant macellarium ad carnum electionem: nam ipsi in hoc peccant, ut dicemus verb. Vendere, nu. 6. Et idè illos ad hoc inducere, est peccatum scandali. Ita Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 6. q. 3. num. 113. Caveant etiam (ait Grassius part. 1. lib. 2. cap. 93. num. 21.) ne cum illo conveniant, ut si ab officialibus interrogentur, perjuriis, & mendaciis illos decipiant: nam in hoc peccarent mortaliter ob damnum Reipublicæ, part. 1. tract. 8. resolut. 35. §. Sed hic. † Adde, & ob perjurium. †

An liceat
 emi carnes
 selectiores su-
 pra taxam.

7. Petes secundò: Quonam tempore Senatores, & Governatores civitatum provisionem frumentorum facere tenentur? Respondeo tempore collectionis vel alio, quo vilius venduntur: nam tenentur sub gravi onere Reipublicæ res diligenter, & cum utilitate tractare; nec expectare tempus, quando jam extractiones factæ sunt. Sic monet Palatius de contr. lib. 2. cap. 2. & alii part. 2. tract. 15. resolut. 66.

Et quando
 Senatores tenentur pro-
 visionem fru-
 mentorum
 efficere?

8. Hæc circa pretium. Nunc videndū à quibus venditoribus emi liceat: nam cap. quod olim. Extravag. Nicol. VI. olim. & Clem. V. multa mentis, de Judæis, prohibent mercimonium cum Sarracenis. Sed non loquuntur pro casu necessitatis. Unde, posito, quòd in Sicilia sit magna penuria carniū, ut aliqui dicunt, non esset illicitum Siculis, emere boves, & juvencos à Matris Tunetanis, & cum illis alias merces permutare. Nam id cū majori

An liceat e-
 mere à Matris
 Tunetanis, & cum il-
 lis permutare?

majori Christianorum utilitate, etiam in deferendis rebus illicitis, licere docet Reginaldus tom. 1. lib. 9. c. 18. num. 301. Adde quod jura citata solum prohibent deferri mercimonia ad Saracenos Aegypti; vide Corradum de controu. tract. 3. quæst. 51. conclus. 1. part. 2. tract. 16. resolutione 34.

In dubio, an res sit furtiva, emi potest cum intentione restituendi domino. Etiam pretio susso.

9. Deinde, res furtiva, & quæ talis esse dubitatur, emi non potest, nisi cum intentione illam vero Domino, deductis expensis, restituendi, in casu quo is numquam, vel non sine expensis esse recuperaturus: nam in hoc casu negotium Domini utiliter agitur Ita Medina Codic. de restit. quæst. 10 §. aliter tamen. & DD. communiter, qui, quamvis Merolla tom. 1. disput. 3. cap. 3. dub. 1. Corollar. 5. num. 36. dicat, talem rem non posse emi, nisi modicum, absolute dicunt, emi posse pretio justo. Advertunt tamen, quod si Dominus non compareat, res converti debet in usus pios, deducto pretio, & c. part. 4. tract. 3. resol. 33.

Quid, cum adest suspicio, aut rumor, quod venditor sit fur?

10. Quod si rumor sit, aut vehemens suspicio, quod quis vendat res furtivas: ementem ab eo sine sufficienti examine, mala fide emere, ait Merolla ubi supra num. 32. quamvis ignoret, rem, quæ emit, esse furtivam, & credat, venditorem non vendere res furtivas. Sed Palæus tom. 1. disp. 3. punct. 3. num. 5. ait, hoc procedere, quando de tali venditore talis infamia rationibus efficacibus; & moraliter convincentibus probaretur: quia nemo præsumitur malus, nisi probetur, l. merito ff. pro socio. parte 4. tract. 3. resol. 27. §. Notandum.

Et quid, si in dubio quod res sit furtiva, quis illam emit?

11. Ubi verò quis rem emit dubius, an furtivam, ait Palæus num. 2. teneri hoc diligenter investigare, & si dubius adhuc manet, rem cum eo cuius esse dubitat dividere. Si Dominus compareat, restituere totam, & pretium amittere, quia mala fide dedit. Si verò emit à possessore bonæ fidei, & post adhibitam diligentiam remanet dubius, ad nihil teneri, quia succedit juri illius, pro quo stat possessio, part. 4. tract. 3. resol. 27.

Emptor rei furtivæ po-

12. Emptor autem bonæ fidei, si stante bona fide rem revendit, ad nihil tene-

tur, ut dicemus verb. Restitui à n. 4. & 5. Si verò ante revenditionem certior sit de furto, secundum Cajetanum in 2. 2. quæst. 62. artic. 6. tenetur rem vero Domino restituere, nec posse eam latrone contractum rescindere ad recuperandum pretium; quia cooperaretur injustæ detentioni, & Judex cognito domino rei, statim jubet ei restituere, quæ sententia cum justa sit, supponit obligationem in conscientia. Sed contraria sententia Bonacina de controvers. disputat, 1. quæst. 4. punct. 2. num. 1. videtur probabilior: quia talis emptor non tenetur potius alienis, quam propriis consulere, & cum amissione sui pretii rem alterius in tuto ponere: nec cooperari dicendus est injustæ latronis detentioni; nam huic liberum est restituere, & si non restituit suæ malitiæ tribuendum. Judex verò sic judicat, quia in exteriori judicio sic expedit, Secus, si quis rem alienam gratis accepit: nam tenetur restituere vero Domino, nisi certus moraliter sit, latronem restitutum. Ita Sayrus lib. 10. tract. 2. cap. 2. num. 21. part. 1. tract. 8. resol. 69.

est contractum restituere, ad recuperandum pretium, si emit bona fide.

13. Emptor similiter malæ fidei, tenetur restituere vero domino: nam qui mala fide emit, sibi imputet quod pretium amittat. Sic Turtius in soloc. cent. 4. dub. 361. Quia tamen immeritò improbabilem vocat contrariam sententiam Alensis part. 4. quæst. 86. num. 3. artic. 5. quam probabilem vocat novissimè Marchantius part. 2. cap. 7. quæst. 20. Primò, quia res apud talem emptorem non est in meliori statu, quam apud furem. Et si esset, nemo tenetur cum suo incommodo rem alterius in meliorem statum deducere. Secundò, quia fur rem justè repetit, ut restituat: quare justè emptor reddet, ut restituatur. Et tandem, fur furatus à fure secundum Sæverb. furtum n. 11. potest, imò secundum Navarrum lib. 3. c. 4. p. 3. dub. 4. debet reddere eidem furi. Ergo idem in casu nostro, part. 2. tract. 17. resol. 4. & part. 5. tract. 14. resol. 87.

Et probabiliter, etiam si mala.

14. Emptor fundi ad plura debita hypothecati, tenetur secundum aliquos in

Emptor fundi an teneat

ur ad debi-
to, ad qua
fundus est hy-
pothecatus

conscientia solvere auct. l. si convenit. §. fundus. ff. de pignor. & aliorum iurium; quia vixitum res transit cum suo onere. At Valerius verb. debitum diff. 11. docet, quod si venditor, qui est debitor principalis, est impotens ad solvendum, exsaturatur etiam emptor, qui est debitor accessorius, & nihil ad ipsum pervenit de debitis: nam venditor in eum non transmittit actionem personalem, ex qua oritur obligatio fori interni, sed tantum actionem realem passivè: propter quam obligari potest per iudicem ad solvendum. Sed an hæc sententia sit probabilis, & an loquatur de censibus decursis, alii videant. part. 2. tractat. 16. resolut. 40. Et si in fundo emptor invenit Thefaurum, debet inter se dividere emptor, & venditor, de aliis casibus curiosis. Vide part. 9. tractat. 8. resolutione 10. per totam.

Licet reli-
quias ab in-
fidelibus re-
dimere.

15. Licitum est reliquias ab infidelibus emere, cum non dicitur emptio, sed redemptio vexationis, quam infideles exerceant retinendo reliquias. Diana part. 10. tract. 1. resolut. 18. §. Nota etiam.

De Thesauro
latente in a-
gro empto
quid sentien-
dum.

Potest quis sciens latere Thefaurum in fundo, licet pretio currenti emere fundum à Domino ignaro Thefauri. Ita D. Thom. & alii quamplurimi contra Hurtado, & alios, quia pretium iustum rei sumitur præcisè ex communi æstimatione hominum, non ex majori utilitate rei. Verùm etsi hæc opinio sit vera, non ineptè quidam existimant Thefaurum intra venditorem & emptorem æqualiter dividendum. p. 9. tract. 7. resolut. 15.

EMPHYTEUTA.

Non tenetur
ad restitutio-
nem cessante
solutione Ca-
nonis.
Non potest
consanguinei
dari.

1. Emphyteuta cessans à solutione Canonis non tenetur restituere, nec post triennium, si Dominus agat de privatione Emphyteusis. Fachinæus part. 8. tract. 7. resolut. 9.

2. Prælatus rem Emphyteuticam reversam ad Ecclesiam, non potest consanguineis in Emphyteusi dare, text. Novel. 120 cap. 5. §. Oeconomis, alii affirmant, ibid. resolut. 24.

3. Si à Prælo conceditur Emphyteusis ultra legitimam metam solitam, taxatam ob largiorem concessionem, non omnino corrumpere volunt, Baldus, & alii, tamen ultra metam taxatam nihil habet roboris, sed non tollitur nisi excessus Novell. part. 8. tract. 7. resolut. 30.

Corruptis ul-
tra metam
taxatum.

4. Emphyteuta per 30 vel 40. annos non solvens pensionem, rem Emphyteuticam, non facere præscriptionem speculator; affirmant aliqui transactio quadragenario facere præscriptionem. Corn. part. 8. tract. 7. resolut. 36.

Pet 30. vel
40. annorum
spatium non
facit præscri-
ptionem, se-
cus transactis.

5. Scriptura in contractu Emphyteutico de re Civili, non est de iustitia, sed solum de re Ecclesiastica. ib. resolut. 25.

Non est ne-
cessaria scri-
ptura de re
civili.

6. Si iuramentum emphyteuticæ acceptum à proprietario obligat eum ad solvendam pœnam juratam incurtam, secus si non est acceptatum iuramentum. Amicus part. 10. tract. 16. resolut. 56.

Obligat su-
ramentum
acceptatum.

7. Non datur purgatio moræ de emphyteuta laico, seu Civili, secus de Ecclesiastico, qui si per duos annos nonolverit pensionem constitutam amittit rem, nisi celeri satisfactione moram purgavit, si fuerit secularis, & per tres annos non solverit, quarum faceret celerem satisfactionem non conceditur moræ purgatio secundum jus commune, utraque DD. classis part. 10. tract. 16. resolut. 57. quoad fructus non tenetur post triennium elapsum restituere. Fachin. quod tenetur dicit Speculator, & alii; utraque est probabilis. ibid. §. quod est contra. Quod apprehensionem possessionis rei emphyteuticæ post incurtam caducitatem auctoritate propria, si scandalum exinde non est evaturum, potest apprehendere Dominus rei. ibidem. §. Quod ego.

Laico non da-
tur purgatio
mora.

Potest acci-
pere posses-
sionem post
incurtam ca-
ducitatem.

8. Vendita parte rei emphyteuticæ inciditur pars totius pensionis. Amic. & alii, p. 10. tract. 16. resolut. 59.

Vendita pars
inciditur
pensio.

ENSALMVS.

1. ENSALMUS, seu incantatio, dicitur structura verborum metro vel soluta oratione composita ad effectus miros, & supernaturales edendos. Cogni-

Quid sit en-
salmus.

† Cognitio enfalorum, & enfalato-
rum pertinet ad Inquisitores. Vide verb.
Inquisitorum, num. 73.

Et an in du-
bio, cuius
virtute ope-
retur, adhi-
beri possit

2. De enfalmo docet Sanchez, *summ. t.*
1. lib. 2. cap. 40. n. 44. quod si dubium sit,
an operetur virtute divina, vel diaboli-
ca, nisi maxima enfalatoris sanctitas,
vel alia urgentissima ratio suadeat, à Deo
provenire, censendum potius supersti-
tiosum, & à dæmone quam à Deo, et-
iam si verba in eo contenta sint facta:
quia quotiescumque res adhibita nō po-
test effectum naturaliter producere, est
superstitio, & pertinet ad tacitum pa-
ctum cum dæmone. Secus verò, si du-
bium sit, an aliquis effectus pendeat à
causa naturali, eo quia vires naturæ vi-
deatur excedere. Nam cum multæ agen-
tium naturalium vires nos lateant, non
est, cur ad malos Angelos facile confu-
giamus. Sed Moura *opuscul. 1. de enfal. &*
incans. sect. 2. cap. 16. 17. & 18. in hac re-
tria docet. Primum non licere uti enfal-
mo, de quo intellectus prudenter dubi-
tat, an operetur virtute divina, naturali,
vel diabolica. Secundum, nec id licere,
in gravi necessitate. Tertium, nec juvare
prostrationem, si dæmonum non subest
Sed circa hoc tertium Lessius *lib. 2. c. 44.*
dub. 6. n. 46. contrarium sent. *part. 4. tr. 3.*
resol. 43.

Enfalmus
contra pestem
qui incipit
(Cruce Chri-
sti) est super-
stitiosus.

3. Nota hic cum Moura, *ubi supra c. 13.*
num. 25. suspectum esse illum enfalmum,
quem ut præsentissimum contra pestem,
tradidisse dicunt magnæ sanctitatis Gre-
gorii Archiepiscopus, unum ex Patribus
Concilii Tridentini DD. Cardinalibus
Concilii Præsidentibus anno 1546. inci-
pientem, *Cruce Christi salva me*, & c. Eū-
que tamquam superstitiosum damnat
Marchinus *de peste in problem. problemat.*
33. fol. 44. traditque sic declarasse Sacr.
Congregationem. Nam illa littera mar-
ginalis cur ponitur, cum quidquid illa
innuit, exprimit versus illi respondens?
Deinde, cur exarandus in membrana?
Cur ad brachium appendi debet potius,
quam ad collum? Cur recitari debet fini-
ssima Missa, & non alias? Vide citatum Mar-
chium, *part. 4. tract. 3. resol. 62.*

E P I S C O P V S.

Vide verb. *Index Ecclesiasticus.*

1. EPISCOPUS est superior Cardi-
nali, quoad ordinem, non tamen
quoad dignitatem, ut diximus verb.
Cardinalatus n. 1.

*Episcopus
Cardinalis su-
perior in ordi-
ne.*

2. Quamvis à multis recentioribus,
quos citat Sanchez *de matrim. tom. 1. lib.*
1. disp. 61. num. 3. asseratur, Episcopum
posse in sua Ecclesia, vel propria Diocæ-
si, quidquid Pontifex in universali Ec-
clesia, ubi aliquid nō sit à Pontifice re-
servatum: tamen non videtur ita abso-
lutè admittenda hæc opinio: nam ut re-
ctè observat P. Amicus *tom. 5. de Iustit.*
disp. 4. num. 56. & alii, & patet experien-
tia, multa sunt, in quibus Episcopi non
possunt ex vi ordinariæ potestatis dis-
pensare, etiam si eorum dispensatio ex-
pressè eis prohibita non sit. Et idèd com-
munis, & recepta sententia est Episco-
pos non posse ex vi suæ potestatis ordi-
nariæ, utpotè inferior dispensare in re-
gibus Pontificiis, nisi expressè vel tacitè
hoc eis fuerit concessum. In quibus
verò casibus possit inferior vi suæ ordi-
nariæ potestatis dispensare in lege su-
perioris, optimè declarat Cajetan. *t. 2.*
quæst. 97. artic. 4. Nam primò dispensare
potest circa ea, quorum dispensationem,
vel jus, vel consuetudo recepta illi con-
cedit. Secundò dispensare potest circa
levia. Tertio circa ea, quæ frequenter
occurrere solent, cujusmodi sunt dispè-
fatio in jejuniis, in festis celebrandis, &
similibus. Quarto circa ea, quæ ita pro-
pria sunt, unius Communitatis, ut nullo
modo convenient alii, nisi inquit Cajeta-
nus, casus ad eòd notabilis sit, ut meritò
sit superior consulendus, *part. 7. tr. 10. re-
sol. 36.*

*Non potest
in sua Diocæ-
cesi, quod
Pontifex in-
universo or-
be.*

*Licet aliquã-
do dispense-
t in aliquibus
legibus Pon-
tificiis.*

3. Episcopus esse debet annorū trigin-
ta, *cap. cum in cunctis, de elect.* Et quamvis
glossa *verb. compleverim, in c. unic. de a-*
gat. & qualit. in 6. docuerit sufficere in-
gressum in annū trigesimum, id tamè ho-
die non est admittendū ex constit. Greg.
XIV. *publicata die 15. Maii 1591. ibi,*

*Debet esse
annorū tri-
ginta com-
pletorum.*

Sl 3 - annu m

Num Theo-
logus sit pra-
ferendus Ca-
nonista ad
Episcopatum.

annum trigesimum explevisse. Ita Lessius
lib. 2. cap. 34. dub. 20. n. 163. & alii p. 5. tr. 2.
resol. 19. Quæres an ad Episcopatum sit
preferendus Theologus Canonista? Nō
desunt Auctores utramque partem te-
nentes. Affirmativam sententiam tenet
Lugo tom. 4. de iust. disp. 35. sect. 2. n. 4. Pro
Canonista est Barbola de potest. Episcop.
p. 2. allegat. 1. n. 30. Sed pro praxi, quia vi-
deo ut plurimum Episcopos Theologos
neque predicare, neque docere, idē ut
plurimum existimo pro servitio, & bo-
no regimine Ecclesiarum magis ad Epi-
scopatum promovendos esse Canonistas
quā Theologos, in his præsertim par-
tibus, in quibus non vigent hæreses. Nō
nego tamen sæpius etiam Theologos E-
piscopali dignitate condecorandos esse.
Optarem quidem ex Theologis, & Ca-
nonistis sapientiores, & digniores eligi.
p. 7. tr. 12. res. 1.

Et postquam
eligitur, de-
bet emittere
professionem
fidei. Et non
potest presen-
tari ad bene-
ficia jurispas-
tronatus

4. Electus Episcopus tenetur fidei
professionem emittere. Sed an possit per
Procuratorē? Vide infra verb. Fides n. 8.
Et nec potest amplius presentari ad be-
neficia jurispatronatus, nisi prius a Se-
de Apostolica dispensationem obti-
neat. Ita Abbas in cap. Ecclesia vestra,
de elect. numer. 3. part. 5. tractat. 2. resolutio
ne 15.

Si propter
ambitum vel
divitias pin-
guorem E-
piscopatum
procurat,
peccat.

5. Episcopus, qui propter ambitum,
vel divitias pinguiorem Episcopatum
procurat, peccat. Et quidem ex Navarro
miscellan. 42. de orat. n. 2. graviter: & ex
Medina lib. 1. cap. 16. §. 2. mortaliter. Ex
Rodriquez verō apud Homobonum p.
1. tract. 15. cap. 7. quest. 24. resol. 1. venia-
liter part. 4. tract. 4. resol. 100. Causa au-
tem ob, quas Episcopus transferri po-
test ad aliam Ecclesiam, sunt 1. malitia
plebis, c. nisi cum pridem de renunc.
2. notabilis persecutio c. sicut alterius 7.
quest. 1. 3. senectutis impotentia, part. 11.
tr. 4. res. 40. ubi vide ex quo jure licita sit
translatio.

At potest ra-
tione nobili-
tatis, vel do-
ctrina pluscu-
lum de red-
ditibus Ec-

6. Docuit Lorca in 2. 2. quest. 32. art. 9.
disp. 40. sect. 3. membr. 2. n. 39. Episcopum
non posse ratione nobilitatis, aut doctri-
næ ampliores impensas ex Ecclesiasti-
cis redditibus in sui sustentationem su-
mere: nam in statu sanctitatis nobilitas

demitti debet potius, quā fovēri; do-
ctrina verō in omnibus ingens exigitur.
Sed probabilior sententia Cominch de
act. supernatural. lib. 2. disputat. 27. dub.
11. numer. 194. Episcopis nobilioribus,
& doctioribus aliquando lautiorē sus-
tentationem permittit; moderatam ta-
men; & intra Ecclesiasticæ modestiæ
limites; & dummodo elemosyna ac lucus
cursus pauperum non negligatur. Et re-
sponderat ad argumentum Lorca. p. 2. tr.
16. resol. 24.

7. Episcopus in peccato mortali sacra-
mentalia, quæ non sunt actus ordinis, fa-
ciens, ut est confutare, jurisdictionē fori
exterioris exercere, virgines, vestes, &
calices consecrare, & similia, non peccat
mortaliter. Item non peccat mortaliter,
si Ecclesiam consecret in mortali. Ita
Sylvius in 3. part. quest. 64. artic. 6. quest. jurisdictionē
1. conclus. 6. contra Medinam de poenitent.
tractat. 1. quest. 6. part. 3. tract. 6. resolutio-
ne 67. De consecratione Chrilmatī, ali-
ter sentit Lugo de Sacrament. in gener. di-
sputat. 8. sect. 9. num. 156. & assignat dispa-
ritatem: nam consecratio Ecclesiæ, Ca-
licis, &c. non sunt actiones verē sacra-
mentales, quibus Sacramentum aliquo
modo conficiatur: at consecratio Chril-
matis, & benedictio olei Confirmatio-
nis, & Extrema Unctionis Sacramenta
incipiunt, instituendo illorum mate-
riam. Sed non est, cur discedamus a com-
muniori sententia Vasquez, Suarez, &
aliorum, quos citat, & sequitur Grana-
do in 3. part. controvers. 3. tractat. 5. n. 7.
Nam Episcopus consecrando Chrilma
concurrit proxime ad gratiam produ-
cendam. Ibidem, & part. 5. tractat. 13. re-
solutio 73. Idem dic de collatione mi-
norum Ordinum. Vide verb. Ordinis,
num. 48.

8. Circumstantia Episcopatus non va-
riat speciem peccatorū; unde Episcopus
non tenetur in Confessione explicare, se
esse Episcopum, & in materia castitatis
sufficit, quod dicat, fregi vorum castitatis
cum salute, &c. tacendo etiam circum-
stantiam Ordinis Sacri. Ita Sanchez de
matrim. tom. 2. lib. 7. disputat. 27. num. 3.
contra Nugnum in addit. ad 3. p. tom. 1.
quest.

Episcopus
non peccat
mortaliter si
in mortali
sacramentalia
faciat: aut
fori exterioris
jurisdictionē
exerceat.
Aut Eccle-
siam conso-
cret.

Aut Chril-
ma,

Non tenetur
in peccatis
explicare cir-
cumstantiam
Episcopatus.
Nisi peccatū
sit publicum.

quest. 9. art. 2. dub. 3. conclus. 2. & 3. Quod à fortiori procedit in Generalibus Ordinibus Sed limita, nisi peccatum esset publicum, & scandalum pareret, part. 1. tract. 7. resol. 6.

Episcopus tenetur residere.

9.† Tenetur Episcopus in Diœcesi residere, juxta decretum Concilii Tridentini sess. 23. c. 1. nisi aliqua eum causa extra Diœcesim impellat, † in quo casu tres ad summum menses sive continuos sive interruptos illi in anno permittit, dummodo interim grex detrimentum non patiat, quod an ita sit, & an causa abscissionis sit juxta, Episcopi conscientia remittit.

Potest autem abesse per trimestre ex justa causa. Sed an sit justa causa laxatio animi.

10. Et quidem ad hanc trimestrem absentiam honestandam ait Sotus de justit. lib. 10. qu. 3. art. 4. & post illum Azorius p. 2. lib. 7. cap. 4. q. 1. justam causam esse animi recreationem, & consanguineorum, ac amicorum invisendorum affectio. Vasquez opus. de benef. c. 4. §. 2. art. 1. dub. 3. num. 147. verò putat, huic naturæ necessitati, satisfieri regulariter per absentiam unius mensis p. 5. tr. 13. resol. 90.

An Episcopus teneatur publicare leges Papales in sua Diœcesi, vide verb. Lex, n. 24.

E P I S C O P U S .

Religiosus.

Regularis factus Episcopus liber est ab oneribus Religiosis.

1.† **E**PISCOPUS è statu Regulari in Episcopatum assumptus liberatur ab oneribus Religionis, quæ statui Episcopali repugnant. Et hoc certum est apud omnes, nam Pontifex eo ipso illos indirectè liberat: qui enim dat esse, dat consequentia ad esse. Circa alia, quæ cum statu Pontificali non repugnant, est majus dubium †

2. Et posita sententia probabiliori Vasquez de redd. cap. 1. n. 27. & 46. & aliorum (quod Ecclesiastici sint veri domini reddituum Ecclesiasticorum; unde eos prophanos usus infundentes, peccent quidem mortaliter, non tamen teneantur ad restitutionem) probabile est, Episcopum Religiosum fieri etiam Dominum

Ecclesiasticorum proventuum, sicut Episcopi seculares, & eximi à voto pauperatis, ut diximus verb. Cardinales, n. 54. part. 3. tract. 2. resolutione 50. & part. 5. tract. 2. resol. 64. & tract. 8. resol. 91. Quod à fortiori procedit de PP. Societatis post vota biennii, quæ sunt solemnia, sed simplicia, ut docet in specie Granado in 2. 2. contr. 3. tract. 11. disputat. 5. num. 2. resolut. 31. citat. §. Nota etiam. Quare contra Yanez resolut. de Episcop. Reg. num. 36. Religiosus Episcopus testari potest de bonis patrimonialibus, & acquisitis ex industria, ut rectè intulit Medina apud Rodriquez in summ. tom. 2. cap. 67. n. 4. part. 3. tractat. 2. resolut. 50. in fine. §. Attamen, & part. 5. tract. 2. resolut. 64. in fine. Item probabile est quod Episcopus Regularis possit revocare renunciationem legitimam ante professionem emissam, servata forma Tridentini, ut docet Deone part. 1. recoll. 1. n. 178. quamvis etiam probabile sit, non posse, ut docet Cortellius de donat. tom. 1. tr. 1. part. 5. ex numer. 132. part. 5. tractat. 8. resolutione 31. §. Verum.

Rursus, si est ex Ordine Minimorum potest comedere cibos Paschales.

3. Secundò quod attinet ad quartum votum, quod in Religione Minimorum emittitur vitæ quadragesimalis perpetuæ, Peyrinus priv. Minim. tom. 3. c. 14. n. 3. docet, Minimum Episcopum servare teneri, Et probat ex auctoritate trium Summorum Pontificum, Pauli V. Gregorii XV. & Urbani VIII. in variis eventibus de hac re seiscitatorum. Et deinde, quia Religiosi talis ordinis promittunt, se hæc vota servare toto tempore vitæ suæ, in quo scilicet promittunt in Religione perseverare. Sed licet hæc sententia sit probabilis, probabilis etiam est negativa sententia Sanchez, summ. tom. 2. lib. 6. c. 6. num. 34 & aliorum ratione mutationis materiæ in qua, Ad auctoritatem Pontificum responderetur, de illis responsionibus non constare authenticè. Vel illos adhæsisse opinioni affirmativæ, quæ est probabilis: non negando sententiæ negativæ probabilitatem. p. 3. tr. 2. resolut. 50. §. Hinc inferitur, & p. 5. tr. 2. resolutione 65. & tractat. 13. resolutione 39.

4. Quo-

Et ex quo-
cūque sit, non
tenetur ad
orationes, &
iunia Re-
gula.
Aut officium
juxta ritum
Religionis
recitat.
Tenetur ta-
men deferre
habitum.
Sed non sub
censura.

4. Quoad alias observantias Regula-
res, ut est oratio, abstinentia, &c. Episco-
pus non tenetur, nisi ex debito morali
honestatis. Ita Sanch. ubi supra num. 19.
quod etiam dic de obligatione perfol-
vendi divinum officium juxta ritum suæ
Regula, cum Fausto lib. 6. quæst. 194. n.
3. part. 3. tractat. 2. resolutione. 50. §. Hinc
infertur.

5. Tenetur tamen Religiosus Episco-
pus ferre habitum suæ Religionis. At si
illum dimittit, non incurrit excommu-
nicationem cap. ne Clerici, vel Monachi,
quia hic textus loquitur de Religioso
manente sub obedientia sui Abbatis, ne
possit vagari incognitus sub secularibus
vestibus. Unde non debet extendi ad E-
piscopos, qui nec Regulari obedientiæ
sunt adstricti, nec habitu Episcopali ad
vagandum apti redduntur. Ita Rodri-
gu. q. 9. reg. com. 2. q. 58. artic. 3. Ibid. cap. 5. tr.
2. resol. 66.

Potest iten-
esse Patrinus.

6. Religiosus factus Episcopus solvi-
tur à prohibitione. cap. monachi de con-
sec. dist. 4. ubi Religiosi prohibentur
esse patrimi in Baptismo, vel Confirma-
tione: ut dictum est de Cardinali verb.
Cardinales, num. 57.

Sed non sol-
vitur ab om-
nibus votis
Religionis.

5. Adverte hic, Anglez in 4. qu. de vo-
to, dub. 6. conclus. 1. & alios docere quod
Episcopis Religiosus liberatur ab ob-
servantione omnium votorum, quam opi-
nionem probabilem vocat Villalobos,
tom. 2. tr. 35. dist. 30. n. 5. ponderans verba
c. statutum q. 1. & respondet ad c. de mo-
nachis 16. q. 1. quod loquatur de decen-
tia, non de obligatione, & confirmat à
simili de Religioso, qui eligitur Papa,
vel transit ad Religionem arctiorem,
qui absolvitur ab oneribus Religionis
laxioris Sed ego adhæreo contrariæ sen-
tentia D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. & com-
muni, p. 3. tr. 2. resol. 61.

EPISCOPI JURISDICTIO in Regulares.

Episcopus in
Ecclesiis Re-
gularium po-
fessarius Regularis.

QUID possit Episcopus in Confes-
sarios Regulares, vide verb. Con-
fessarius Regularis.

1. Potest Episcopus in Ecclesiis Regu-
larium divina officia publicè, & priva-
tim audire, & ea etiam in Pontificalibus
celebrare, ibique solemniter populo be-
nedicere illis verbis, sit nomen Domini
benedictum, &c. facere etiam coram se ce-
lebrare absq; tamen Pontificalibus. Po-
test etiam uti baldachino, & Fratres cõ-
tradicentes censuris, & pœnis Ecclesia-
sticis cogere, ex decreto sacre Congre-
gationis an. 1603. Non potest autem a-
ctus jurisdictionis exercere, ut confir-
mare, ordinare, degradare, &c. An possit
Regularibus in vitis prædicare, dubium
est: quia actus videtur honoris. Et Pey-
rinus privil. Minim. tr. 1. conf. 26. Leonis
X. §. 24. n. 47. ex doctrina Cardinalis in
Clement. Archiepiscopo §. Si tamen, n. 2. &
3. negat, quia exemptis, & privilegiatis
non præjudicatur in suo privilegio, nisi
exprimatur. Ita ille, apud quem invenies
omnia supradicta, part. 3. tractat. 2. resolu-
tione. 109.

2. Non potest Episcopus vigore Tri-
dentini carcerare Regularem notoriè
delinquentem, & contra illum processum
formare, ut ad suum superiore pupien-
dum remittat. Sed debet illi statim re-
mittere, si non adsit periculum fugæ. Ita
Rodriquez comp. qq. Reg. resol. 62. num. 8.
contra Piascium part. 2. c. 2. n. 43. part. 3.
tr. 2. resol. 137.

3. Immo existimo cum eodem Rodri-
quez ubi supr. res. 63. n. 13. contra Trivisa-
num, l. ad dec. 36. n. 2. Episcopum nõ ha-
bere jurisdictionem in Religiosos, etiã si
suo privilegio renunciarent, & sic esset
in possessione illos judicandi, quia ex-
emptus nec expressè, nec tacitè, potest
exemptioni renunciare absque licentia
Summi Pontificis: ita declaravit sacra
Congregatio in una Vlyssiponensis mona-
sterii ann. 1625. apud Barbosa, de potest.
Episcop. part. 3. allegat. 105. n. 76. p. 3. tr. 2.
resol. 134.

4. Episcopus non potest Regulares
exemptos excommunicare: An verò possit
denunciare ut tales excommunicati vi-
tentur. Afirmat Cenedus, qq. can. q. 26. n.
30. Imò Febinus in c. non potest. n. 2. de re
jud. ait citare posse illos ad videndū de-
cia.

test divina
officia audire
Eaque in
Pontificalibus
celebrare.
Solemniter
populo bene-
dicere. Vti
baldachino.
Non autem
ordinare,
chrismare,
degradare.
Et secundum
peyrinū, nec
prædicare.

Episcopus
non potest
carcerare Re-
gularem pu-
blicè delin-
quentem, aut
contra illum
processum
formare, ut
mittat ad su-
periorum.
Etiã si stet
in possessione
illos judican-
di.

Vnde nec
potest illos
excommuni-
care.
Sed an possit
excommuni-
cia.

regios denun-
ciare, ut vi-
sentur.

Varia placita

clarari, quia concessio principali, cense-
tur etiam concessum accessorium. Sed
Peyrinus in priv. Minim. tom. 2. const. Sixti
IV. §. 10. n. 13. & alii id negant, præter-
quam in casibus expressis, ut si v. g. Sa-
cramentum Eucharistiae, vel Extremæ
Unctionis ministrarent, aut matrimo-
nia solemnizarent. Et ratio est; quia ad
hanc denunciationem prærequiritur
declaratio excommunicationis incurta.
ad hæc cognitio causæ, & citatio partis,
quæ ab Episcopo in Regulares præmitti
non possunt, cum non sit iudex illorum
competens. Idem Ugolin. cap. 29. §. 10.
num. 1. & alii inter hos DD. interceden-
tes distinguunt, & id Episcopos posse in
delicto excommunicationis notorio,
quod à Regularibus nulla tergiversatio-
ne calari potest, non autem in aliis, part.
3. tr. 2. ref. 35.

Certe Regu-
lari non co-
prehendun-
tur in prohi-
bitione Epis-
copi de non
exorcizando.

5. Regulares exempti non compre-
henduntur in prohibitionibus Episcopo-
rum de non exorcizando absque illorum
licentia, quia ex una parte hoc illis non
est prohibitum de iure communi, & ex
ordine Ecclesiastico, exorcista, & Sa-
cerdotes id facere possunt. Ita Portellius
V. exorcismus p. 3. tr. 2. r. 36.

Et quamvis
iuberi possint
ut eant ad
processiones
quasdam
publicas.

6. Declaravit Sac. Congreg. apud
Peyrinum, in const. 7. Pii V. §. 29. nu. 25.
posse Ordinarium præcipere Regulari,
ut eant ad processiones publicas, quales
sunt Corporis Christi, Litaniarum, &
Jubilæorum, dummodo processiones
sint ejus generis, quæ in Bulla Pii V. ann.
1567. Mendicantibus concessa compre-
hendantur: & dummodo Mendicantes
non sint ex omnibus nuncupatis Colle-
gia. Notat etiam ex eadem Congregat.
Peyrin. per publicas processiones intel-
ligi etiam de novo indictas pro bono
publico p. 3. tr. 2. ref. 106.

(Et sine ejus
licentia non
possint ad li-
bitum pro-
cessiones fa-
cere.)

7. Notat insuper, ex sacra Congrega-
tione Peyrinus, ibid. §. 10. n. 11. non posse
Regulares sine licentia Episcopi proces-
siones facere, extra conventum, & ita Pa-
normi servatur. Processionem tamen
Rosarii, Nativitatis, Annunciationis Pu-
rificationis, & Assumptionis B. Mariæ
fieri posse per totam civitatem, ubi ad sit
consuetudo decem annorum. Sed Graf-

Summa Diana.

fius const. 20. de Regul. absolutè existimat
Regulares posse processiones facere per
triginta passus extra conventum, p. 3. tr. 2.
ref. 77.

8. Cæteri in processibus, in quibus. Non tamen
Regulares tenentur, & Episcopi illis possunt cogi
præcipere possunt, non possunt illos co-
pellere per censuras; quia Regulares ha-
bent privilegium, ut non possint ab E-
piscopis censuris arceri, nisi in casibus à
jure expressis, quorum aliquos numerat
Tridentinum; casus autem processionum
nullibi exprimitur. Ita Villalob. t. 2. tr. 35.
diff. n. 17. & alii contra Barbof. alleg. 78.
n. 25. qui adducit præse declarationem
Cardinalium, de qua tamen non constat
authenticè, & alioqui Sac. Congregat.
apud Rodriq. comp. qq. reg. ref. 118. num.
1. pluries declaravit, Episcopum non
posse Regulares per censuras compelle-
re. p. 3. tr. 2. ref. 76. & p. 7. tr. 12. ref. 29.

9. Quoad Missas festorum, quæ Epif. Nec tenentur
copus in sua diocesi servari præcipit, Missas &
deklaravit Sacra Congregatio apud Pey- Officia de
rinum, tom. 1. const. 27. Leonis Decimi, n. 2. festis Episco-
non teneri Regulares Missas, & Divina palibus cele-
officia sui ritus, sed publicè quam pri- brare.
vatim mutare; nec circa hæc Episcopos
posse aliquid præcipere, aut religiosos
obedire teneri. Cæterum quoad Con-
ciones, & lectiones populo habendas,
debere se conformare Evangelii, & E-
pistolis, quibus utitur Clerus part. 3. tr. 3.
ref. 108. Denique hic generaliter nota,
Regulares non teneri per se, secluso
scandalo servare præcepta synodalia. Ita
Merolla, tom. 2. d. 4. cap. 4. dub. 22. numer.
306. p. 5. t. 12. ref. 36. in fine. Vide V. Regu-
larium Privilegia. Censuras tamen & e-
dicta ab Episcopis emanata, in suis Ec-
clesiis publicare & servare debent, vi
Tridentini sess. 25. c. 12. Riccius in prax.
ref. 210. v. 5. Chockier, Tamburinus & al-
li, p. 11. tr. 2. ref. 21. uti & festa per Episco-
pum in diocesi præscripta. Lezana. V. E-
piscopus n. 21. Piafecijs, Clockier Tam-
burinus & alii: non tamen tenentur ser-
vare officium festorum, ex declaratione
S. Congregationis, excepto die patroni,
nec ad octavas, p. 11. tr. 3. ref. 6. & tract. 2.
ref. 20.

T t

EPIS-

EPISCOPI IURISDICTIONIO,
In Confessarios sollicitantes.

Episcopi hodie cognoscere possunt de crimine sollicitationis in Confessione.

Et quidem seorsim ab Inquisitoribus.

Præterquam in Regnis Hispaniarum.

Notabile.

An Episcopus solus possit ferre sententiam definitivam contra reum?

10. **P**OST Bullam Gregorii XIV. Episcopus cognoscere potest de crimine Confessarii, sollicitantis penitentes in Confessione. Patet manifestè ex ipsa Bulla, & sic docet cum aliis Sanctarellus de har. c. 44 n. 11. & 13. p. 1. t. 4. ref. 29. & p. 4 t. 5. ref. 52

11 Et quidem in Regnis, & statibus, in quibus adest inquisitio Romana, seorsim ab Inquisitoribus, ut patet ex verbis Bullæ, ibi. *præterea omnes Inquisitores, & locorum Ordinarii super his contra prædictos, simul, vel separatim in omnibus, & c. & dogent Palaus, p. 1. tract. 4 disp. 9 punct. 1. n. 9*

12 Sed id non procedit in Regnis inquisitionis Hispaniæ, ubi causas hæresis solum Inquisitores cognoscunt ratione consuetudinis, & privilegii Apostolici, ut dictum est V. *Inquisitorum n. 12. p. 4. t. 5. ref. 52*

13 Quod si causa sollicitationis præterite præjudicata fuerit ab Episcopo, non posse Inquisitores in illam animadvertere, ait Acugna de conf. sollicit. p. 3 n. 12. nam si reus damnatus est per definitivam sententiam, accusatio in ipsum progredi non potest; si absolutus similiter sistit, ex cap. de his, de accus. Et quamvis Moura opusc. 1 de ensal. sect. 3 c. 7 n. 16. doceat, Inquisitores posse Confessarium ab Episcopo absolutum reassumere, & si culpa postulet, ad abjuracionem cogere; tamen Acugnæ Additionator ejus Freytag acriter defendit, & ad argumenta Mouræ respondet. p. 4 t. 5. ref. 54

14 Et verò, Episcopi, & Inquisitores, non possunt separatim reum damnare, ne ad abjuracionem quidem. Sed si abjuracionem seorsim injungerent, factum teneret, ut dictum est V. *Inquisitorum, num. 17* Et Fagundes p. 2 l. 4 cap. 3. num. 19. docet, quod Episcopi sine Inquisitoribus possunt reum absolvere: quia in Clem. 1. sibi solum prohibetur profere

sententiam contra reum. At Pegna, p. 3. comm. 97. negat, quia absolvere, & condemnare ejusdem sunt potestatis, ex l. qui condemnare, ff. de re iudicata, p. 4 t. 5. ref. 53

15. Adverte hic, quod si Confessarius sollicitans, & scæmina sollicitata eodem tempore ab Episcopo, & Inquisitore in Hispania citentur, tenentur comparere coram Inquisitore. Vide V. *Inquisitorum, n. 16*

EPISCOPI IURISDICTIONIO,
In irregularitate.

16. **E**Piscopus ex decreto Trident. sess. 24. c. 6. dispensare potest in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario & aliis deductis ad forum contentiosum. Unde vigore hujus decreti quilibet Episcopus electus etiam, & confirmatus, potest uti hoc privilegio quia etiam Episcopus non consecratus dicitur verus Episcopus, quoad omnia, quæ pertinent ad potestatem jurisdictionis. Ita Trullench Decal. 10. l. 1. c. 3. dub. 4 n. 2 Hinc Episcopus electus, & confirmatus; quamvis non consecratus, posse dispensare in votis, & juramentis, tradiderunt Lessius lib. 2. c. 40 dub. 12 n. 100. & Sanchez in summa to. 1. lib. 4 c. 38. n. 7. ubi docet secus dicendum esse, si Episcopi solum electi essent, quod etiam dicendum est in casu nostro. Item Episcopi carentes Diocesi, vel Titulares non gaudent hac facultate. Trullench citatus, n. 1 p. 7. t. 2. ref. 1.

Advertendum tamen, non posse Episcopum uti facultate hujus decreti, ubi non est receptum Concilium Tridentinum, quia ubi non est acceptatum quoad leges onerosas, neque videtur acceptatum quoad favorabiles. Ita communiter Doctores. Licet Sanchez in summa. to. 1. lib. 2 c. 11 n. 3. Secus intelligat. ibi ref. 2.

17. Nomine porò Episcopi in hoc decreto intelliguntur, Capitulum Sede vacante, vide V. *Vicarius capituli numer. 4* Abbates, & alii Prælati habentes jurisdictionem.

Episcopus dispensare potest in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto, duabus exceptis.

Quamvis non sit consecratus.

Secus si sit tantum electus.

Vel Titularis vel careat Diocesi. Nec ubi non est receptum Tridentinum.

Qui veniant nomine Episcopi.

ditionem quasi Episcopalem, V. Abbas numer. 7. Prælari Regularium erga suos subditos. V. Prælatus regularis, num. 13. An autem comprehendatur Vicarius Generalis, Vide V. Vicarius Episcopi num. 1.

Potest Episcopus hac facultate uti, in exemptos de licentia superiorum.

18. Facultate hujus decreti uti potest Episcopus ex licentia superiorum cum Regularibus exemptis: quia exemptio Religiosorum est potissimum inducta in favorem Religionis, ut ejus Religiosi quietius Deo famulentur, & ne passim ab iis perturbentur; unde in iis quæ quietem & favorem concernunt, non debent esse peioris conditionis, quam alii de eadem Diœcesi non exempti: Nec rationi consonat, ut exemptionis Privilegium in hoc casu contra ejus finem operetur, impediens hanc subjectionem. Ita Avila de cens. p. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 6. Contraria tamen sententia, quam tuetur Rosella Verb. Absolutio 3. num. 8. est etiam satis probabilis, quia in exemptione non solum exempti favor est, sed etiam superioris, id est, Pontificis eximentis, per quam exemptos sibi immediatè subjecit: quare sua interest conservare hanc immediatam subjectionem p. 7. t. 2. ref. 6.

Quævis contrarium sit etiam probabile.

Archiepiscopus idem potest in subditos suffraganeorum in actu visitationis.

19. Archiepiscopus item dum actu visitat Diœceses Suffraganeorum, habet facultatem dispensandi, & absolvendi eorum subditos vigore hujus decreti. Ita Caspensis in curs. Theolog. tom. 2. tr. 25. disp. 3. sect. 17. num. 12. Et circa suos Episcopos suffraganeos potest uti hac facultate etiam extra tempus visitationis. Sanctarellus tr. de hæresi cap. 5. dub. 1. n. 4. Unde non est audiendus Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 15. num. 3. qui dubitat de dicta facultate Metropolitanæ circa ipsos suffraganeos, unde putat attendendam esse consuetudinem. Adverte etiam cum Castro Palao to. 2. tr. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. num. 7. posse Archiepiscopos extra tempus visitationis uti hac facultate cum subditis suffraganeorum, si malitiosè suffraganeus differat absolutionem, vel si subditus appellavit ad Metropolitanum, p. 7. tr. 2. ref. 7.

Et in ipsos suffraganeos extra illum.

Et aliquando in subditos eorumdem.

Potest dispensare.

20. Quamvis autem Bulla Cœnæ re-

vocet Episcopis facultatem Tridentini absolvendi ab hæresi, de quo supra V. Ab-
solvendi ab hæresi num. 83. 84. non tamen revocat facultatem dispensandi in irregularitate ex hæresi occulta, quia de hac nihil dicit, & cum sint res diversæ, non debet fieri illatio, præsertim cum absolutio sit quid majus, quam dispensatio. Et ita intelligi debet cap. cum de illorum, de senten. excomm. Ita Sanchez sum. tom. 1. l. 2. c. 25. n. 18. contra Suarez in 3. pto. 5. disp. 1. sect. 43. num. 7. p. 2. tr. 15. ref. 24. & p. 7. tr. 2. ref. 25. & licet Ugolinus de pot. episc. cap. 57. §. 2. num. 6. putet Episcopo concedi pro foro tantum conscientia, & intra diœcesim; probabiliter etiam docuit Fagundes. pr. 3. lib. 8. c. 8. numer. 35. concedi absolute, & verba illa, in foro conscientia, & intra diœcesim, referri ad absolutionem reservatorum, quæ illi conceditur proximè antecedenter. Part. 4. tract. 4. resol. 116. & part. 7. tr. 2. ref. 8. Imò Quamvis Castrus Palaus, tom. 1. tr. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. num. 12. putet Episcopos non posse uti hac facultate cum subditis existentibus extra Diœcesim, existimo tamen contrariam sententiam, quam docet Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. c. 11. num. 7. etiam probabilem esse, & Concilii verba, in Diœcesi sua, explicanda esse erga subditos suæ Diœcesis, sive illi sint intra Diœcesim, sive extra. part. 7. tr. 2. resol. 9.

sare in irregularitate proveniente ab hæresi.

Et probabiliter etiam extra Diœcesim, & pro foro externo.

Et cum subditis extra Diœcesim.

21. Nomine verò subditorum in hoc decreto intelliguntur. Primò vagabundi, quia cum nullibi habeant domicilium subduntur Episcopo, in ejus Diœcesi reperiuntur. Secundò, qui ex æquo duplex domicilium in duplici Diœcesi habent, quia æquè in utraque habitant, ut in una in hyeme, in altera in æstate. Tertiò, peregrini, ut sunt scholastici, & mercatores propriam Diœcesim habentes, ii enim possunt absolvi ab Episcopo ejus Diœcesis, in qua inveniuntur, etsi brevi in suam redituri sint, nec exigitur, ut in ea Diœcesi majori parte anni sint moram tracturi. Et hæc omnia docet, ex Suarez, & Sanchez, Machadus de perfectio Confess. to. 2. lib. 4. par. 6. tract. 12. docum. 3. num. 2. Aliqui ta-

Quinam intelligantur nomine subditorum.

men putant distinguendum circa fore-
ses, quod scilicet possint absolvi in Sa-
cramento poenitentiae a suis criminibus,
non tamen dispensari; *part. 7. tractat. 2.
ref. 11.*

*Quam facul-
tatem potest
Episcopus
subdelegare.*

22. Nec solum ipse Episcopus potest
uti hac facultate pro suis subditis, sed
eam potest subdelegare aliis, ut tradit
Sanchez *in sum. tom. 7. lib. 2. cap. 11. n. 25.*
Imo Villalobos, *in sum. tom. 1. tr. 2. 1.
diffic. 9. num. 13.* docet Episcopum posse
etiam subdelegare alium ad dispensan-
dam etiam extra Diocesim. Hic explen-
dus venit Riccius *tr. de iure perso-*

*Etiā pro
se ipso absol-
vendo, vel
dispensando.*

narum lib. 5. cap. 1. n. 3. quod velit Episcopus
solum per se ipsum, posse dispen-
sare super Irregularitate occulta orta ex
haeresi, sicut per se ipsum solum potest
ab eadem haeresi absolvere iuxta Tri-
dentinum; hoc tamen non est verum,
quia illa verba, *per se ipsum*, apposita se-
cundae parti dicti decreti Tridentini, ubi
agitur de absolutione, non reperiun-
tur in priori, ubi agitur de dispensatione.

*Potest Episcopus
suo
Vicario de-
legare.*

pi. 7. tr. 2. ref. 12. Et si Episcopus ipse inci-
dat in aliquod Delictorum, de quibus ag-
itur in ipso decreto Concilii potest ab
alio dispensari, vel absolvi cum potestate
ab ipso delegata, ut novissime con-
firmat Amicus *tr. 5. de iustitia disputat. 6.
sect. 3. numer. 50.* quicquid in contrarium
dicat Alterius, *de cens. tom. 2. disputat. 8.
cap. 3. conclus. 4. vers. Tertio, quari po-
test, ibidem. resolut. 14.* Potest etiam suo
Vicario, & cuilibet alio specialiter dele-
gate potestatem dispensandi in impedi-
mentis; ob urgentem necessitatem. *Cou-
p. 9. tr. 7. ref. 39.*

*Quinam di-
cantur casus
occulti in
quibus potest
Episcopus
dispensare.*

23. Quae res quinam dicantur casus oc-
culti, in quibus Episcopus vigore huius
Decreti valeat dispensare? Aliqui censent
occultum in praesenti materia intelli-
gendum esse secundum terminos juris,
videlicet, quod non potest probari. Ita
Rodrigus *in Bull. Cruc. §. 9. n. 69.* & alii. Sed
omnino dicendum est, occultum in pre-
senti esse id quod honeste publicum, li-
cet ab aliquibus sciatur. Et ideo Stephanus
Valua *de potest. Episc. cap. 2. 6. num.*

*tripliciter
dicitur.*

3. tradit, occultum dici tripliciter. Primum
illud, quod non est sua natura probabile;

quia ut tale non cadit sub cognitionem
hominis, cujusmodi sunt cogitationes
hominum, de quibus nec Ecclesia judi-
cat. Secundum id quod sua natura est qui-
dem probabile, probari tamen non po-
test, quia nemo illius notitiam habeat ut
potest coram nemine factum. Tertio il-
lud, quod probari quidem potest, quia
notum, sed tam paucis quod neque est
vulgare, neque in iudicium deductum;

*Et in quo
Episcopus
dispenset.*

& numer. 9. notat per casus occultos. Se-
di Apostolica reservatos vigor Concilii
d. cap. 6. Episcoporum iurisdictione con-
cessos, non intelligendos eos qui primo
modo dicuntur occultis, sed tantum eos,
qui secundo, & tertio modo. Unde infer-
tur, posse Episcopum virtute Con-
cilii in *d. cap. 6.* dispensare, quando deli-
ctum non est publicum, quamvis sit
notum tribus, vel quatuor, nec de illo
sit fama in majori parte viciniae, vel col-
legii: unde in magna Civitate quatuor,
quinque, aut sex vidisse testes, non satis
videtur ad notorium. Ita Trullench. *in
Decalog. tom. 1. lib. 1. cap. 3. dub. 4. n. 8.* Imo
se contingat in una Civitate esse publi-
cum, vel per facti notitiam, vel quia in
iudicio confessam, vel quia per iudicis
sententiam probatam: in alia vero Ci-
vitate, in qua petitur absolutio, vel
dispensatio in irregularitate, esse occultum;
tunc licebit Episcopo absolvere,
vel dispensare, modo notitia delicti non
sit illuc facile perventura. *par. 7. tr. 2. ref.
15. n. 6.*

*Dispensat
etiam si deli-
ta deducta
fuerint ad
forū contem-
tiosum, &
iudicium
finitum.*

24. Quod si delicta irregularitatem
in aeternam deducta fuerint ad forum
contentiosum, & ibi reus fuerit libera-
tus, vel post finitam iudicium punitas
adhuc tamen potest Episcopus dispen-
sare irregularitates, quia hanc limitatio-
nem apposuit Concilium in eum finem,
ne turbarentur Tribunalia fori extrin-
seci, quod finito iudicio non potest con-
tingere. Neque dicas irregularitatem
jam factam esse indispensabilem, quia
delictum est publicum; nam ideo irre-
gularitas ex delicto publico non est dis-
pensabilis, quia dispensatio generat sca-
dalum, at cum delictum publice puni-
tur, scandalum cessat. Ita Henríquez.
lib. 14.

lib. 14. c. 2. n. 5. contra Sayrum lib. 4. c. 17. n. 23. Adverte verò, quod delictum dicitur ad forum contentiosum deductum, cum lis est contestata. p. 4. tr. 2. ref. 97. & p. 7. tr. 2. ref. 17. 18. & 19.

Dispensare 25. Potest insuper Episcopus dispensare in irregularitate contracta ex furtiva Ordinum susceptione: dummodo præorta ex furtiva Ordinum po. vel Archidiacono, ut nemo furtivè susceptione. se ingerat sub anathemate: nam si præmittatur, ut his temporibus communitè observatur, irregularitas est reservata Summo Pontifici. Ita Turrinus de cens. lib. 9. disput. 61. dub. 4. par. 4. tr. 2. ref. 55. Potest etiam dispensare in irregularitate contracta à Clerico non ordinato celebrante, aut sacramentaliter ab- solvente, ut in susceptis ordinibus ministrat, & si delictum est occultum, etiam, ut ulteriores suscipiat. Ita Cornejo in 3. par. tract. 5. disput. 7. dub. 1. quest. 1. par. 4. tr. 2. ref. 77. §. Verum. Non potest tamen dispensare in inhabilitate contracta propter simoniam occultam, tum quia hic casus non comprehenditur in privilegio concessio à Tridentino circa casus occultos. Tum quia non est casus occultus pertinet ad absolutionem sacramentalem. Tum quia non est censura, neque irregularitas, sed vindicativa pœna. Tum denique quia illa pœna introducta est post Concilium, & consequenter facultas data à Concilio: non extenditur ad casus nova lege Pontificia reseratos post Concilium, ut respondit Gregor. XIII. audita relatione Congregationis: Et ita docet Campanili in div. v. s. iur. Can. Rub. 1. in c. 27. n. 68. & alii. Et ab ea non est recedendum, licet non desint, qui oppositum tueantur. Quod si quætes, an Episcopus, si fuerit complex in simonia, possit etiam, secum dispensare? Respondet Machadus de perse. cto Confes. tom. 1. lib. 3. par. 4. tr. 6. docum. 2. in 3. magis probabilem opinionem esse, eum non posse dispensare, quamvis Thomas Sanchez contrarium teneat. p. 7. tr. 2. ref. 36.

Negue cum seipso.

Et probabili- ter utriusque.

26. Docuit Præpositus in 3. par. q. 5. irreg. dub. 6. num. 138. Episcopum dispen-

sare posse in irregularitate bigamiæ interpretativa occultæ, si interveniat delictum, falkem alienum: nam tunc irregularitas vere oritur ex delicto. Et particulari ait, dispensare posse cum eo, qui cognovit uxorem post adulterium occultum ab ipsa commissum: cum Sacerdote, qui post mortem uxoris legitime, tentat aliam ducere; quamvis viduam: cum Subdiacono ducente viduam, & similibus. Sed ut hæc opinio sit probabilis; placet tamen negativa, quæ est communis DD. apud Barbosam, de potest. Episcop. part. 2. alleg. 48. num. 25. par. 4. tr. 2. resol. 61. & par. 7. n. 2. ref. 35. & tract. 1. resol. 43. Quæ doctrina procedit in bigamia, sive interpretativa, sive veras non solum quoad ordines factos, sed etiam quoad minores: & hos non solum suscipiendos, sed etiam exercendos. Nam Concilium Nicænum teste D. Ambrosio; epist. 82. & cap. nuper, nec non ult. de bigami, bigamos ab omnibus ordinibus arcent: nec in aliquo Canone conceditur Episcopo facultas dispensandi cum his expressè. Ita Vallalobos, r. 1. tr. 21. diff. 31. num. 13. & alii. Quod determinavit Sacra Congregatio Cardinalium apud Neapoli testatur Riccius, p. 4. decis. 331. numer. 8. Quamquam Cornejo in 3. par. tract. 5. disp. 10. dub. 1. quest. 5. & alii contrarium doceant. Potest tamen Episcopus dispensare in bigamia similitudinaria cum eo, qui contraxit cum Virgine. Ita Turrinus de cens. lib. 9. disput. 70. dub. 5. contra Maiolum lib. 1. cap. 33. num. 7. Secus, si cum vidua, aut si duplex matrimonium iniit. Turrinus ubi sup. contra Henriquez lib. 12. cap. 6. n. 11. p. 4. tr. 2. ref. 62.

27. Cum illegitimis non potest Episcopus ad sacros Ordines dispensare sine causa, etiam si sint occulti: quia hæc irregularitas oritur ex defectu, non ex delicto. Ita Suarez in 3. part. tom. 5. disputat. 50. sect. 5. numer. 5. (cum causa verò, & eorum suffragantibus meritis, dispensare potest cum quibusvis illegitimis ad sacros Ordines, & beneficia simplicia, etiam Canonicatus Ecclesiam

in bigamiæ interpretativa, quando intervenit delictum.

Potest verò dispensare in similitudinaria cum eo, qui contraxit cum virgine.

An dispensare possit cum illegitimis ad sacros Ordines, & beneficia cum causa vel sine.

Collegiarum, & in dimidiis portionibus, seu Ecclesie Cathedralis inferioribus beneficiis. Immo hanc dispensationem impertiri potest Capitulum Sede vacante. Ita Barbola. *allegat. 45. num. 19. part. 4. tract. 2. ref. 64. §. Notandum*) Sed Avila *de consur. p. 7. di. 3. dub. 7. existimat*, posse etiam sine causa, & irregularitatem illegitimum provenire ex delicto parentum, quod Ecclesia per irregularitatem punire intendit, ac proinde habere rationem pœnæ. Confirmat, quia quando non intervenit peccatum parentum, proles illegitima non est irregularis. Et hanc sententiam probabilem putat Præpositus in 3. *quæst. 5. dub. 16. num. 131. p. 4. tract. 2. ref. 64. Et olim p. 2. tract. 15. resol. 21. Et p. 7. tract. 2. resol. 24.* Adverte hic, quod si aliquis bona fide ordinatus fuerit, cognito de innatalium defectu, potest Episcopus secundum Layman, *lib. 2. tract. 10. p. 1. c. 5. num. 26.* dispensare. Immo fortasse, etiam si mala fide. Additque quod si filius sciat, aut credat, se esse illegitimum; & ex una parte sacros Ordines suscipere deberet, ex alia vero dispensationem petendo, graviter apud Papam infamaretur, posset sine dispensatione ordinari. *p. 4. tr. 2. ref. 64. §. Notandum est.*

Et ad ministerium Ordinum bonâ, vel mala fide ab illegitimo susceptorum?

Episcopus non potest dispensare in irregularitate orta ex defectu lenitatis.

28. In irregularitate orta ex defectu lenitatis, non potest Episcopus, dispensare: quia Tridentinum solum ei concedit facultatem dispensandi in irregularitatibus ex delicto. Ita Præpositus in 3. *quæst. 5. dub. 13. num. 112.* contra Barbolam *de potest. Episc. part. 2. alleg. 39. num. 47. p. 4. tr. 2. resol. 69.* Sed eoque gramque sententiam probabilem puto. *part. 7. tract. 2. ref. 26.* Propter quam etiam rationem dispensare non potest in irregularitate orta ex homicidio justo; quia scilicet hæc irregularitas oritur etiam ex defectu. Ita Gavantus *enchir. Episc. V. Irregularitas, n. 105.* & DD. communiter. Aliqui tamen contrarium docent, & Tridentinum per homicidium voluntarium, intelligere homicidium injustum quod in quinto præcepto Decalogi prohibetur. Ita Medina, *p. 1. c. 12. §. 12. p. 4. tr. 2. ref. 70.* Unde utraque etiam mihi vide-

tur probabilis. *p. 7. tr. 2. ref. 27.* Potest autem Episcopus dispensare in irregularitate ex mutilatione. Ita Tannerus in 3. *p. disp. 6. q. 10. dub. 21. n. 229.* & DD. communiter contra Sanchez *tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 45. p. 4. t. 2. ref. 71. Et olim p. 1. t. 11. ref. 112. Et p. tract. 2. resol. 28.*

29. Potest etiam dispensare in irregularitate ex homicidio casuali occulto. *p. 1. t. 11. resol. 121. §. Notandum, Et p. 4. t. 2. resol. 72. §. Notandum.* Item ex homicidio commisso in sui tutelam immoderata, etiam occulto; nam ex una parte hæc irregularitas procedit ex delicto, & ex alia non excipitur à Tridentino *sess. 24. cap. 6.* Quia idem Tridentinum *sess. 14. cap. 7.* distinguit homicidium casuale, & factum ob tutelam immoderatam, in ordine ad irregularitatem, ab homicidio facto ex industria. Et certè homicidium in defensionem immoderatam apud jurisconsultos non punitur pœna ordinaria. Ita Mercerus in 3. *par. quæst. 24. dub. 76. prop. 1. part. 4. tract. 2. resol. 3. §. Notandum, Et part. 7. tract. 2. ref. 29.* Sed difficultas est, an Episcopus vigore hujus Decreti possit dispensare in irregularitate contracta ex homicidio casuali, quando est publicum. Negat Garzias *de benef. p. 7. c. 11. n. 27.* At ego probabiliter adhæreo affirmativæ sententiæ quam docet, & probat Marchinus *de Sacram. ordin. tr. 1. p. 9. c. 1. diff. cul. 3. num. 9.* & existimo posse Episcopum cum tali homicida dispensare ad majores ordines, & simplex beneficium, & etiam ad beneficium curatum, *p. 7. tr. 2. ref. 31.*

30. Dicendum est etiam licere Episcopo dispensare in irregularitate contracta ex homicidio voluto, non ex consilio, aut matura deliberatione facto: Sed ex repentina ira, vel rixa. Tale enim homicidium censendum est Casuale. Ita Barbola *de pot. Episc. p. 2. alleg. 39. nu. 48.* Licet. Suar. *de cons. disp. 44. sect. 1. num. 3.* contrariam sententiam sustineat. *p. 2. tr. 15. resol. 21. Et p. 7. t. 2. ref. 32.*

31. In irregularitate autem ex homicidio perfecte voluntario, ait Henricus *lib. 13. cap. 17. nu. 1. Et l. 24. c. 14. n. 1.* Episco-

Et homicidii casualis & commissi in defensionem propriam immoderatam.

Quamvis sit publicum,

Et homicidii voluntarii ex repentina rixa.

Non tamen in irregularitate homicidii voluntarii.

Episcopum dispensare posse ad usum minorum Ordinum, & ad beneficium simplex, quia id erat Episcopis concessum, cap. 20. de Clericis pugnantis in duello, nec à Tridentino abrogatum fuit. Sed revera abrogasse videtur ibi, Nec illis aliqua beneficia Ecclesiastica, etiam si curam animarum non habeant conservi liceat, sed omni Ordine, & beneficio perpetuo careant. Ita Corneio in 3. part. tract. 5. disp. 1. dub. 4. quest. 2. part. 4. tractat. 2. ref. 100. §. Notandum.

Nisi delictum esset occultum, & magna urgeret necessitas, difficilis ad Pontificem aditus existeret, tunc ad ministerium susceptorum tantum.

Quid de irregularitate orta in Clericis sacris ex bello? Nec dispensat cum homicida voluntario ad retinendum ullum beneficium.

Dispensat in irregularitate occulta mandantis, si mandatarius excessit mandatum.

32. Potest nihilominus Episcopus cum homicida voluntario occulto ad usum susceptorum Ordinum dispensare, si magna scandali v. g. necessitas urgeat, & ad Papam difficilis ob distantiam, vel inopiam sit recursus. Sive id possit ordinaria potestate, sive ex tacita Pontificis concessione: quia non est credendum, Papam voluisse sibi hunc casum cum tanto periculo reservare. Ita Corneio *ibid.* q. 4. quod supra diximus de impedimento occulto matrimonium dirimente V. dispensare num. 1. p. 37. r. 2. ref. 100. Guilielmus Mercerus in 3. p. q. 24. dub. 9. nu. 1. ait dispensare posse cum Clericis constitutis in sacris in irregularitate orta ex bello ad susceptorum Ordinum usum, & ad beneficium, nemendicare cogantur. Sed hoc videtur contra mentem Concilii. *Ibidem* in fine. Sicut nec videtur posse dispensare, ut retineat simplex beneficium, nec curatum, cum factis aperta sint verba illa: Sed omni ordine, ac beneficio, perpetuo careant. Ita Barbosa de pot. epis. part. 2. alleg. 39. numer. 6. p. 7. tract. 2. ref. 33. & 34. p. 8. tract. 7. ref. 22. & ref. 15.

33. Quæres an Episcopus ex hoc Decretum possit dispensare in irregularitate occulta mandantis, si mandatarius excessit mandatum, ita ut mors secuta sit? Respondeo affirmative: & idè assero Episcopum posse dispensare cum eo, qui servo mandavit, ut alterum percuteret, sed caveret ne occideret, nam homicidium inde sequens non est propriè voluntarium respectu mandantis, sed est casuale culpabile. Ita Marchinus de Sacram. ordin. tract. 1. p. 9. c. 1. diff. 3. num. 6.

Et idè ex hac ratione si quis percutia prægnantem in utero sine intentione causandi abortum, etiam si postea sequatur ex huiusmodi percussione, poterit ab Episcopo dispensari cum non sit homicida voluntarius. Marchinus ubi supra. Hinc etiam dicendum, quod mandans homicidium in persona unius, si committatur in persona alterius, non incurrit irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & idè potest Episcopus dispensare, ut observat Barbosa de potest. Episcop. part. 2. allegat. 39. n. 52. part. 7. tract. 2. resol. 30.

Et ex abortu si fiat præter intentionem.

Et si à mandatario occidatur alter.

EPISCOPI JURISDICTIO
In Vota, & Iuramenta.

34. EPISCOPUS commutat, ac dispensare potest cum suis subditis omnia vota, exceptis quinque re. servatis, nimirum Religionis, Castitatis perpetuæ, & triplicis peregrinationis, Romani, Compostellam, & Jerusalem. Et his quinque absolutis: nam si sint pœnalia, possunt ab Episcopo dispensari. Ita Lessius lib. 2. c. 40. dub. 18. num. 130. & 131. p. 1. tract. 11. ref. 53. contra quem cum Sanch. de matr. to. 1. lib. 8. disp. 10. num. 3.

Episcopus potest dispensare omnia vota præter quinque reservata.

35. Dispensare etiam potest vota distinctiva, quorum altera pars sit reservata: quia vovens eligere potest partem non reservatam, quæ est ab Episcopo dispensabilis. Ita Azorius p. 1. lib. 11. c. 10. quest. 10. p. 1. r. 11. resol. 63. in fine. Idque Malderus in 2. 2. r. 10. c. 15. dub. 10. probabiliter putat procedere in casu, quo vovens partem reservatam adimplere determinasset. *Ibid.* ref. 6. §. Non reticbo. Quod novissimè tenet Bossius de lub. section. 2. cas. 11. num. 7. Et ratio est, quia illa determinatio, si non est nova promissio, non est inviolabilis etiam facta homini, p. 5. r. 12. ref. 60. Addit Sanchez in sum. lib. 4. cap. 40. num. 44 tale votum distinctivum commutari posse per Cruciatam. († consequenter ab Episcopo. †) etiam si pars non reservata ex aliquo casu

Sicut distinctiva, quorum una tantum pars est reservata.

In quibus
casibus dis-
pensare potest
in iuramen-
tis piis. Et
probabiliter
etiam in ab-
solutis.

casu facta sit impossibilis; quia hoc est
per accidens. p. 1. tract. 11. resol. 7. 4.

36. † Quæ omnia procedunt etiam de
iuramentis piis pœnalibus, & condicio-
nalibus in materia reservata Religio-
nis, &c. Nam Episcopus in ea materia,
in qua dispensare potest vota; potest et-
iam iuramenta pia. † Immo probabiliter
docuit Ledesma tom. 2. tract. 11. cap. 4.
(post illum Leon. p. 2. qu. 13. sect. 1. num.
3. p. 5. r. 12. ref. 59. Episcopum dispensa-
re posse iuramenta prædicta etiam abso-
luta: quia voti, & iuramenti diversa est
ratio, & inter diversa non valet illatio
præsertim in odiosis. Sane Pontifices,
quando in aliquo indulto concedunt re-
laxationem iuramentorum, non solent
excipere illa quinque, sicut solent in vo-
tis. Sed contraria sententia Cajetani in
2. 2. q. 89. art. 9. est probabilior: quia iura-
mentum Deo factum nihil aliud est,
quàm votum iuramento firmatum, p. 4.
tract. 4. ref. 69. Verum quamvis in p. 1.
tract. 11. resol. 4. 1. §. Notandum, docuerint,
iuramenta adjecta contractui turpi, v. g.
de solvendis usuris, ab Episcopo dispen-
sari non posse nunc probabilem puto
contrariam opinionem Trullench in
Cruc. lib. 1. §. 7. c. 3. dub. 2. nu. 7. Quia per
hæc iuramenta non acquiritur jus ho-
mini, sed soli Deo, qui vocatur in testem,
ac proinde æquiparantur iuramentis
piis. Igitur qui metu coactus promississet
latroni 100. aureos, posset per Episco-
pum dispensari, p. 4. r. 4. ref. 19.

Et in adiectis
contractui
turpi.

Item vota re-
servata dis-
pensare potest
si emissa sint
cum protesta-
tione non in-
ducendi obli-
gationem le-
thalem.

37. Sicut, & alii casus, in quibus Epi-
scopus habet auctoritatem in vota reser-
vata Religionis, &c. ut si emissa sint
cum expressa protestatione de non in-
ducenda obligatione lethali, ut docuit
Sanchez in summ. 10. 1. lib. 4. cap. 40. nu.
47. p. 1. tract. 11. resol. 72. Si emissa sint ex
metu, quamvis levi, ut docuit Lessius,
lib. 2. cap. 40. dub. 18. numer. 127. ibid.
ref. 73. & p. 5. tract. 12. ref. 61. Item si ta-
lia vota commutata sint, Episcopus dis-
pensare potest in subrogatum, ut docuit
Pontius, lib. 8. c. 8. §. 2. num. 24. p. 5. tom. 12.
ref. 60. §. Notandum. † Et ratio horum
omnium est: quia in his casibus talia vo-
ta carent totali voti perfectione, & ideo

Aut ex metu.

non sunt reservata. † Gutierrez lib. 2. c. 22.
n. 49. putat dispensare similiter posse si
vota huiusmodi emissa sint à filio, aut ser-
vo, quin tunc irritari possunt à patre,
vel domino. Sed Sanchez de matr. tom. 3.
lib. 8. disp. 9. num. 4. id negat; quia diversa
est patris, & Episcopi iurisdicatio. Adde,
quod dum Papa vota huiusmodi sibi re-
servat, derogat potestati dominativæ pa-
tris, domini, mariti, erga filios, servos,
uxores p. 1. tract. 11. ref. 84.

38. In particulari verò, votum Reli-
gionis, si est de strictiori, commutari
potest ab Episcopo in laxiorem. Ita Hen-
riquez lib. 7. cap. 22. numer. 7 p. 1. tract. 11.
ref. 55. Si emissum sit ad ingrediendum
tali tempore, dispensari potest, ut diffe-
ratur si adsit iusta causa, & absit pericu-
lum reddendi ingressum impossibilem.
Ita Malderus, in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub.
10. n. 9. p. 1. tract. 11. ref. 80. Item si sit per-
severando in Religione, in casu, quo no-
vitiis eam experitur incommodam se-
cundum Sanch. tom. 1. sum. lib. 4. cap. 40.
n. 75. dispensari potest ab Episcopo. Imò
in hoc casu probabile est non obligare.
ibid. ref. 79.

Votum Re-
ligionis dis-
pensare potest
de strictiori
in laxiorem.

Ve differatur
ad certum
tempus.

39. Et verò secundum substantiam Epi-
scopus non potest dispensare votum
Religionis absolutum, &c. etiam si Re-
ligio sit militaris, dummodo sit appro-
bata, &c. ut S. Joannis Melitenensis, D. Ja-
cobi, Alcantaræ, & Calatravæ. Ita de
prima Faustus lib. 3. quest. 97. n. 1. de Re-
liquis Lopez instruct. p. 2. quia ut ait Ve-
ga tom. 1. cap. 85. cas. 147. & nos dicemus
V. Communitas Ecclesiastica, tales sunt ve-
ræ Religiones. Verum, quia probabilis
est opinio Soti lib. 7. q. 5. art. 3. quod tres
ultimæ non sint veræ Religiones, non
damnamus Episcopum, qui in voto de
illis ingrediendis dispensaret, & ita tenet
Sanchez de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. num.
16. Quod etiam dicendum foret de Re-
ligione Melitensi, in sententia Mando-
si in reg. 3. can. quest. 11. num. 3. quod ne-
que hæc sit vera Religio. par. 1. tom. 12.
ref. 77. & 78.

Vt experta
incommoda
à novicio di-
mittatur.
Et probabili-
ter secundum
aliquos si sit
de Religione
militari.

40. Votum autem castitatis commu-
tari ab Episcopo potest, si sit ad tempus.
Ita Azorius 1. lib. 11. cap. 19. quest. 6. par. 1.
tract.

Votum casti-
tatis dis-
pensare po-
test.

rest. si sit ad tempus. Solius virginitatis. De non nubendo. De servanda castitate conjugali.

De non petendo debitum. Etiam in casu, quo uterque coniux ad id convenerit per modum contractus. Si adest periculum incontinentia. Etiam si emissum ab altero, si ante consummationem matrimonii secundum Pontium.

Et si quis contraxit post votum castitatis, dispensari potest ab Episcopo ad petendum debitum.

1. tract. 11. resol. 57. Item si sit solius virginitatis, ut docet idem *ibid.* *quasi.* 14. secus, si talis vovens dubitaret an vovere intendisset castitatem perpetuam. Ita Sanchez *tom. 1. sum. lib. 4. cap. 21. num. 22* *Ibid. ref. 60* Item, votum de non nubendo, nisi emissum sit in favorem prioris conjugis id petentis in bonum filiorum, &c. Ita, Barbosa *de potest. Episcop. p. 2. alleg. 37. num. 17* *ibidem ref. 59*. Item votum castitatis conjugalis. Ita Sanchez *ibid. cap. 40. numer. 50. Ibid. ref. 62*. Item votum conjugis de non petendo debitum, etiam si de communi consensu uterque coniux castitatem vovisset etiam per modum contractus, *facio ut facias*, si ipsi conjuges ante dispensationem remitterent sibi ab invicem renuntiationem illam iuris ad debitum, conferrentque sibi iterum suorum corporum potestatem: nam in tali casu teneretur uterque debitum reddere, hæc tamen remissio esset sacrilega. Ita etiam Sanchez *de matrim. tomo. 3. lib. 8. disp. 11. num. 7. p. 1. tract. 11. resolut. 82*. Adde, quod si post tale votum conjuges in sæculo manere, & cohabitare vellent, tunc cum sit periculum moraliter certum incontinentiæ, & non possit ita breviter Papa adiri, posset Episcopus, ut ait Pontius *libro octavo capitulo 9. numero 2.* dispensare: non quidem ordinaria potestate, ut notavit Trullench in *Cruc. libro primo § 7. cap. 3. dub. 13. num. 21*. Sed ex quodam tacito Papæ consensu. Et ob eandem periculi rationem docet Pontius *num. 3.* contra Sanchez *numer. 4.* Episcopum dispensare posse votum castitatis emissum à conjugate post contractum, & ante consummatum matrimonium: quia non tenetur, etiam intra bimestre, Religionem ingredi, quamvis dum voveret, ingredi cogitasset, *p. 4. tract. 4. ref. 25* Denique: si quis post votum castitatis matrimonium contraxit, potest ab Episcopo dispensare ad petendum debitum, vivente conjugate, (sed ad ejus mortem dispensatio cessaret.) Ita Faustus *lib. 3. q. 91 n. 3.* Idque vigore consuetudinis, ut ait Sanchez *in summ. tomo. 1. lib. 4. cap. 54. nu. 10. part. 1. tract. 11. ref. 66.*

Diana. Summa.

41. Rursus Episcopus dispensare potest in voto non fornicandi, non tenenda certæ mulieris, non committendi peccatum molliæ, aut abstinendi ab alio actu venereo: quia non sunt vota integra castitatis. Ita Barbosa *par. 2. alleg. 37. num. 15*. Immo in his omnibus, etiam collectivè, & in casu, quo, hæc vota simul sumpta obligarent ad integram castitatem: nisi ultimum emissum fuisset hæc intentione, ut servanda corius castitatis confurgeret obligatio. Nam, si talis intentio non intervenit, illa vota non integrantur: quia unum ad aliud per accidens refertur; & sic Episcopus, sicut potest dispensare singula, potest etiam omnia. Ita Sanchez, *ubi supra cap. 40. num. 68. p. 1. tract. 11. ref. 67*. Et tandem dispensare potest in voto assumendi Ordines sacros; quia non est votum castitatis, sed assumendi status, cui castitatis obligatio est adnexa. Ita Portellius, *V. voti dispensatio num. 78* *ibid. resolut. 64.*

42. Deinde quoad vota peregrinationis reservata, Episcopus dispensare potest in circumstantiis, v. g. Quidi mendicando, sicut supra diximus de commutatione Religionis strictioris in laxiorem. Ita Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 105. par. 1. tract. 11. ref. 84.*

43. Nota, quod Episcopus denegans dispensationem voti, aut juramenti subdito cum justa causa petenti peccat, & in cap. quanto 2. quasi. 5. dicitur infidelis *part. 1. tract. 11. ref. 43* Quæres an qui vovit non ludere, sub pœna, ut non possit dispensari nisi à Summo Pontifice, possit adhuc ab Episcopo absolvi? Respondet Trullench *in decal. t. 1. l. 2. cap. 11. dub. 5. numer. 2.* Affirmativè, quia huiusmodi votum non est de reservatis Pontifici, & sic non aufert jurisdictionem Episcopis, & sic videtur esse de re impossibili. Cui ego etiam adhæreo *part. 7. tract. 9. ref. 59.*

Item dispensare potest in voto non fornicandi. Non tenenda certa mulieris. Vel abstinendi ab alio actu venereo. Etiam si multa vota parvialia obligent ad integram castitatem. Et in voto assumendi ordinis sacros. In voto peregrinationis reservata dispensare potest circumstantiam mendicitatis. ver. gra. Et si Episcopus negat sine causa iusta voti dispensationem, peccat. Dispensat in voto non ludendi cum reservatione ad Sum. Pontif.

);(

EPISCOPI IURISDICTIONE
In Reliquias.

Cum Reliquias admitti non possint, nisi ab episcopo approbentur.

Sciat Episcopus, sufficere moralem certitudinem quod Reliquias sint talis Sancti, ut illas approbare possit.

Et se non posse approbare Reliquias Sancti non dum canonizati, ut viderentur.

Vota autem Theologorum, qua requirunt Concilium, esse solum consultiva. Et posse illa non sequi.

44. RELIQUIAS, & miracula statuit Tridentinum *sessio. 25 de reformat. c. de Vener. Sanct.* admitti non posse, nisi Episcopus recognoscat, & approbet, qui simul ac aliquid de iis compertū habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & piis viris; ea faciat, quæ pretari ac veritati consentanea duxerit. Quod si aliquod dubium grave in his rebus occurrat, convocet Consilium provinciale Episcoporum & illorum sententiam expectet. *part. 2. tract. 15. resol. 52.*

45. Circa quod decretum adverte primò, ad approbationem Reliquiarum Episcopum non egere evidentia, sed sufficere certitudinem moralem ortam ex rationibus probabilibus: nam aliàs pòtò quocumque miraculo, semper renabit locus dubitationi. Ita Morales *hist. Hispan. l. 17. c. 5. in fine.* Et hic est sensus cap. placuit, de consecrat. *dist. 1. ubi Pontifex eas Reliquias Venerandas asserit, quæ certæ sunt moraliter, non evidentè, Sanè, qui probabiliter, & non temerè credit, dicitur certus, ut notat Naldus V. Certum, num. 1. Ibid. §. Quaritur primò.*

46. Adverte secundò, Episcopum solum approbare posse, quod Reliquiæ noviter inventæ sūt certi Sancti Canonizati: non autem Venerandas, & colendas proponere Reliquias Sancti nondum Canonizati; unde verba illa Concilii, *Reliquias novæ exponere noviter expertas.* Ita Barbofa *de potest. Episcop. p. 3. alleg. 97. n. 10. contra Lorcam in 3. p. q. 25. art. 6. disp. 97. n. 10. ibid. §. Quaritur secundò.*

47. Porro vota Theologorum à Concilio requisita non sūt decisiva, sed tantum consultiva, unde Episcopus contra illa decernere potest: quia ubi consilium petitur, non oportet illud sequi. *l. cum pator §. Mando, de legat. 2. Ita Bonacina de leg. disp. 3. quæst. 1. punct. 4. num. 5. ibidem. §. Quaritur tertio.*

48. Vota autem Episcoporum provincialium sūt decisiva; quia Concilium non petit ab illis consilium, sed sententiam. Ita Sanchez *summ. t. 1. lib. 2. c. 43. n. 15.* Sufficit verò consensus majoris partis: nam quod major Concilii pars deciderit, censetur totum Concilium decidisse. *l. quod maior, ff. municip. & cap. Apostolorum, dist. 16.* Cæterum majori Concilii pars debet decidere in Concilio. Aliàs non sufficit. Ita Morales, *ubi supra c. 12. Ibidem §. Quaritur quarto.*

49. Episcopus vigore Tridentini approbare potest Reliquias extra Diocesim secundum Barbolam, *ubi supra n. 14.* quia hæc iurisdic^o non est contentiosa, sed voluntaria. *Ibid. §. Quaritur quinto.*

Et tandem, se approbare posse Reliquias extra diocesim.

EPISCOPI IURISDICTIONE
in usum Pontificalium.

50. INSIGNIA Pontificalia sūt Mitra, Baculus pastoralis, Annulus, Scandalia Tunicella, Dalmatica, Chirotheca, & Crux pectoralis, *par. 3. tr. 5. resol. 38.* Præter hæc Archiepiscopus accipit à Pontifice Pallium in insigne dignitatis Archiepiscopalis, *ex cap. nisi, de auctoritate, & usu pallii. †*

Quannam sint insignia Pontificalia.

51. Circa hæc primò dubium est, an Episcopus in Pontificalibus celebrare possit extra diocesim (Et Villalobos, *10. 1. tract. 13. disp. 9. n. 1.* Respondet affirmativè, quia nullus Canon id prohibet: nec obstat Tridentinum *sess. 6. cap. 5.* qui loquitur de usu Pontificalium cum aliquo exercitio Episcopali, puta, chrismandi, ordinandi, & c. ut ex contextu colligitur, & exponit Tamburinus *de iure Abbat. 10. 1. disp. 15. q. 14. n. 2.* Adde quod Episcopus ex Tamburino *ibid. num. 1.* celebrare potest in Pontificalibus intra diocesim in locis exemptis, quæ ut notat Cochier *par. 2. quæst. 1. n. 6.* paria iudicantur in hac re locis extra diocesim. Vide Joannem Vanshel *in Clem. de prior. fol. 37. colum. 2. & Alzedum par. 1. cap. 13. numero. 88.* Sed puto, negativam sententiam Gavanti, *Enchirid. Episcop. V. functioni Episcopis, num. 136.*

Et an Episcopus possit cum illis celebrare extra diocesim.

Negativè respondet.

num. 11. tenendam esse, quam confirmat consuetudo, sic Tridentino interpretata. Episcopi enim non celebrant in Pontificalibus extra diocesim, nisi de licentia Ordinarii loci. Ratio autem est, quia baculus, & mitra sunt signa iurisdictionis, ut docet Tamburinus ubi supra, & patet ex forma consecrationis Episcopalis. Unde in Cereemoniali Episcoporum lib. 1. cap. 17. habetur Episcopum uti non posse baculo extra diocesim nisi ibi ordinationes, aut consecrationes auctoritate Apostolica ei facere concedatur.

Quamvis id possit in locis exemptis intra diocesim.

Vide Fluvium Pacianum de precep. lib. 2. cap. 29. num. 54. & 56. Nec obstat quod Episcopus uti potest Pontificalibus in loco exempto intra diocesim; nam est dispar ratio, loca enim exempta, cum adhuc sint intra diocesim, retinent reliquiam prioris subiectionis, ibidem, part. 4. tractat. 4. resolutione 143. §. Notandum. An verò possit ordinationes facere extra diocesim, vide verb. Ordinis minister.

Archiepiscopus factus Episcopus non potest uti pallio.

§ 2. Secundum dubium est, an Archiepiscopus factus Episcopus possit uti pallio? Et respondeo negativè: quia pallium est insignis dignitatis Archiepiscopalis, ante cuius susceptionem non potest quis vocari Archiepiscopus, cap. nisi de auct. & usu pallii. Et præterea, quia pallium est additum loco, & Ecclesiæ Archiepiscopali, ut patet ex cap. bona memoria et 2. de postulat. ex quo cereomoniale Romanum lib. 1. cap. 16. Lancelotus lib. 1. titul. 11. in gloss. litter. H. & alii docent, Archiepiscopum transeuntem ad alium Archiepiscopum non posse uti pallio priori, sed indigere novo. Immo Barbosa Collectant. tom. 1. lib. 1. titul. 8. cap. 6. numer. 2. tenet Archiepiscopum non posse uti pallio in aliena diocesi sine licentia illius Ordinarii, & alii putant, quod si Archiepiscopus à secundo Archiepiscopatu ad priorem redeat, indiget novo pallio, quia primum non sufficit, in quam sententiam inclinat Acugna in decret. Gratiani part. 1. dist. inst. 100. cap. 10. num. 3. & 4. Qui etiam probabiliter asserit: quod si Archiepiscopus pallium à Papa acceptum casu amit-

teret, posse nihilominus Pontificalia exercere; quamvis Venerus lib. 4. cap. 10. num. 19. docere videatur, quod aliud à summo Pontifice petere debeat, part. 3. tract. 3. resol. 37.

§ 3. Tertium dubium est, an Episcopus suspensus à Pontificalibus, in Pontificalibus celebrans incurrat irregularitatem? Et respondeo negativè. Vide verb. Suspensionis num. 3.

EPISCOPI IURISDICTIONE
In reliquis.

¶ Quando possit Episcopus dispensare ad matrimonium contrahendum, vel contractum dictum est verb. Dispensare. Quod ad impedimentum non petendi debitum ex voto, dictum est habetenus, de eius iurisdictione in vota. Potest autem dispensare etiam, quando jus ad debitum amittitur per affinitatem incestuosam. †

§ 4. Episcopus in sententia Navarrae. An possit Episcopus concedere Bullas cum facultate absolvendi à casibus sibi reservatis, & dispensandi, ac commutandi in iis, in quibus ipse potest ordinario iure. Talis enim concessio est simoniaca, jure saltè humano, in qua solus Papa dispensare potest, ut de facto dispensat, quando cõcedit Cruciatam in subsidium belli contra infideles. Sed in sententia Henrici lib. 7. cap. 31. n. 1. in gloss. litter. C. potest, qui restatur in fessile Episcopum Hispaniarum an. 1571. ad instantiam Regis Idem docet Trullench. in Bull. proœm. dyb. 2. nu. 4. sed cum tribus limitationibus. Prima est, quod Papa, non concesserit Cruciatam. Secunda, quod magna necessitas urgeat. Tertia, quod pecunia, quæ pro tali concessione datur, non applicetur in usus Episcopi, sed in opera pia ad communitatē spectantia. Quibus positis, ait, talem Bullæ concessionem non fore simoniacam, sicut non est simonia quando Episcopus dispensando aliquod votum, imponit onus largiendi certam elemosynam

concedere Bullas in sua Diocesi cum facultate absolvendi reservata, dispensandi, &c.

Negat Navarrae.

Affirmat Henrici.

Limitat Trullench.

pauperi, vel monasterio: nam Tridentinum *sess. 23. cap. 18.* solum prohibet in his recipi pecuniam in pretium *part. 4. tract. 4. resolut. 60.* Posse verò concedere Bullas Compositionis, diximus *sub verb. Bulla Compositionis num. 2.*

An transferre possit ieiunium de die in diem ex iusta causa?

Affirmat Layman.

55. Episcopus secundum Laymann. *lib. 4. tractat. 8. cap. 3. num. 9.* transferre potest ieiunium Ecclesie de uno in alium diem, si ita Civitatis solemnitas, aut populi infirmitas exigat. Et in particulari, quando Vigilia S. Matthaei incidit, feria secunda, vel tertia post Quinquagesimam, transferre potest in Sabbathum præcedens, si populus videatur in tali die carnes esurus. Quæ opinio probabilis alicui videbitur, etiamsi fractio ieiunii sine esu carniū timeatur; nam hoc quoque peccatum præcavendum est, *part. 3. tract. 3. resolut. 66.*

An possit erigere Collegiatam cum novis Canonicis?

Et præcedentibus adiungere?

Et delegare laicas causas Ecclesiasticas?

Item an possit confiteri simpliciter Sacerdoti.

56. Episcopus in sententia Riccii. *part. 3. decis. 66.* non potest erigere Collegiatam cum novis Canonicis, vel Canonicis antiquis alios addere. At secundum Novarium *99. for. part. 1. quasi. 24. n. 4.* utrumque potest, & potest concedere talibus signum, quod vulgò dicitur *Almutica*, vel, *Cappucio*, aut *Zambarda* sine licentia Papæ, *part. 3. tractat. 6. resolutione 38.*

57. Si causa spectantes ad jurisdictionem Ecclesiasticam sunt merè civiles, & pecuniariae, potest Episcopus illas delegare Judici Laico: si autem sunt spirituales, non potest. Et hæc opinio in praxi communiter servatur, quamvis de jure communi Angianus *de leg. tract. 1. lib. 2. contror. 25. num. 5.* solidè contrarium probet. *part. 1. tract. 2. resolut. 123.*

58. Episcopus ex cap. *ne pro dilatione* potest sua peccata confiteri cuicumque Confessario idoneo. Et quidem secundum Valerum *verb. Jurisdictio. diff. 14. num. 2.* & alius etiamsi non sit approbatus ab Ordinario, nam sicut non approbatum approbare potest pro ovibus suis, ita, & pro semetipso: nec obstat Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 15.* nam, cum supradictum privilegium sit insertum in corpore juris, non revocatur per clausulas generales. *Sed. Suarez in 3.*

*part. tom. 4. disputat. 28. sess. 4. num. 2. & alii tenent: non posse eligere nisi approbatum, & ita decrevit Gregor. XV. Concilium verò non derogat hoc privilegium, sed solum exigit conditionem in confessorio, ut idoneus sit, nimirum quòd sit Curatus, vel ab Episcopo approbatus, idque generaliter pro omnibus sæcularibus. Unde cum Episcopus ex supradicto privilegio cap. *ne pro dilatione* debeat eligere idoneum, post Tridentin. tenetur eligere curatum, vel approbatum, *part. 3. tractat. 3. resolutione 3.**

59. Videtur quòd Episcopus possit citare subditum existentem extra diocesisim: primò, quia ait Bartol. *in l. 1. §. 1. istentem extra diocesisim* *num. 3. ff. de req. reu.*, quod quando duo territoria subsunt uni superiori, tunc unus Judex potest citare in territorio alterius, omnes autem dioceses subsunt Romano Pontifici. Secundò, quia citatio non est actus judicialis, ait enim Abbas in cap. *licet num. 41. de foro compet.* citationem profructu Nuncio sit extra territorium esse solummodo executionem sententiæ judicialis de citando reum, quæ decernitur à Judice in proprio territorio. Tertio, quia id videtur significari in cap. *Romana, §. Contrahentes, de foro compet. in 6. ibi, si eorum auctoritate citati.* Sed nihilominus contrarium tenendum est cum Corneio, *in 3. part. tractat. 5. disput. 6. dub. 2. Hurtado de cens. in comm. diff. 8. & alii*, quia Episcopus non potest exercere jurisdictionem in aliena diocesi, cap. *sim de constit. c. Episcopum 8. quasi. 2.* jurisdictio enim hæret territorio, *l. fin.* Et Episcopus extra diocesisim quoad jurisdictionem contentiosam habetur pro persona privata. Citare autem est actus judicialis, etiam quatenus intimatur à Nuncio, unde in Clement. *passeralis de sentent. & re iudic. & terminatur*, Judicem non posse aliquem citare in alieno territorio. Dices, Episcopus potest excommunicare aliquem extra Diocesisim, ut dicimus *verb. Censura num. 7. ergò*, & citare, tum quia ad excommunicandum prærequiritur citatio, tum etiam, quia plus est excommunicare,

citare.

nicare, quam citare. Respondeo, Pontium *lib. 5. cap. 7 §. 2. num. 20.* negare antecedens. Ipse verd cum Cornejo, *ubi supra*, nego consequentiam. Et ad primam probationem, ait idem Cornejo, fugientem extra territorium post delictum citari sufficienter in domo, vel in alio loco publico territorii: quia per fraudem fecit se indignum citatione personali. Ad secundam probationem negatur assumptum, nam executio excommunicationis extra territorium non exigit strepitum judiciale, sicut exigit citatio: quia secum trahit effectum suum.

Ad argumenta primo loco adducta. Ad primum, negatur major Bartoli. Nam quo tempore omnes Provinciae Romano Imperio subjectae erant, statutum fuit in *l. 1. §. Praesides, ff. de requir. reis*, ut Judices loci delicti mitterent litteras ad Magistratus locorum, ubi rei consistunt, ad eos citandos. Et ita practitari testantur multi cum Carnevalio *de judic. lib. 1. tit. 1. disputat. 2. quest. 1.* Ad secundum negatur, citationem non esse actum judiciale, nam contrarium probatum est. Unde quamvis Episcopus in alieno territorio possit jurisdictionem voluntariam exercere; ut docet Gratianus *tom. 2. cap. 127. num. 1.* id tamen non est verum, quando requiritur citatio, ut ait idem Gratianus. Ad tertium, ille textus non est contra nos: nam loquitur de citatione ratione contractus, quae immediate afficit rem, non de citatione personae, quae afficit immediate personam. Ita Avila *part. 2. cap. 3. disputat 2. dub. 2. conclus. 4.* Vel melius, quod ille textus, dum dicit, *propria auctoritate citati*, non excludit intervencum Judicis territorii requisitum per litteras, nam quod hic facit, videtur facere jussu requirentis *ex l. à Divo Pio, §. 1. ff. de re judic.* Ita Barbosa *in l. haeres absens, §. 1. ff. de jud.* Adverte tamen quod nostram sententiam DD. multipliciter limitant, & primo nisi adsit privilegium. Vide Tassonum *in pragmat. de Ante fato observat. 4.* Secundo nisi adsit praescriptio. Ita Sured. *cons. 465. num. 6.* Tertio

non procedere in Praelatis Reg. ut suo loco dicemus, *part. 5 tractat. 9. resolutione 34.*

60. Non potest Episcopus dispensare post matrimonium contractum obrepta dispensatione subreptitia, sed solum dissimulare, ut remaneant illi matrimonio contracto cum tali dispensatione, maxime si ex reparatione grave scandalum immineat, *part. 9. tractat. 7. resolutione 40.*

61. Episcopus tenetur irrogare eam partem communibus necessitatibus, vel medietatem superfluum, Card. de Lugo. Non Episcopi, *S. 2. vel sextam partem pauperibus tenentur erogare. Mach. p. 8. tr. 7. ref. 12.*

62. Episcopus potest abesse à residentia sui Episcopatus per sex menses continuos computatis scilicet tribus mensibus ultimis anni, incipiendo à primo die trimestris futuri anni continuatè, potest abesse sine peccato mortali, contra *Teod. p. 9. tr. 6. ref. 22.*

63. Episcopos, & Cardinales Regulares possent munus Patini in Sacramento Baptismi exercere, docent ferè omnes DD. & contrahunt cognationem spirituales, *p. 9. tr. 6. ref. 32.*

64. Vota aliquarum Religionum, quae annectuntur tribus votis substantialibus, non obligare durante Episcopatu, asserunt DD. secluso voto Patrum Societatis Jesu de praeposito Generali sic dictum est, *part. 5. tr. 2. resol. 65. & p. 9. tr. 8. resol. 70.*

65. Episcopi non possunt convocare processiones, nec ordinationes facere in Ecclesiis Regularium illis invitatis, *p. 9. tr. 6. resol. 48.*

66. Non potest Episcopus punire Regularem unius Religionis delinquentem in Monasterio alterius Religionis, nec superior illius Monasterii potest illum punire, sed mittere delinquentem suo superiori; nec tamen si deliquere extra claustrum, Bordon. *part. 9. tract. 7. resol. 69.*

67. Episcopus non confirmatus, & ordinandus debet confirmari, non enim excusari potest à peccato veniali Episcopomari.

pum administrantem Sacramentum confirmationis, sic etiam suscipiens, primam tonsuram non confirmatus. *ib. tr. 6. resol. 47.*

In Monasterio exempto non potest ordinare absque licentia Diocesani.

Incediarii debent ab Episcopo excommunicari.

In casu necessitatis potest mutare poenitentiam datam a Papa.

Contrarium practicitur. Sine assignata causa non potest Episcopus imponere pensionem super beneficia pinguia.

Potest tempore pestis potest a necessitate, ut comedatur, caro in Quadragesima.

68. Episcopus non potest in Monasterio exempto Regularium illos ordinare absque licentia Episcopi Diocesani, in cuius Diocesi Monasterium existit. *Dian. p. 9. tr. 8. res. 29.*

69. Quamquam Incendiarii non sint ipso facto excommunicati, tamen debent ab Episcopo excommunicari, sub poena suspensionis per annum à Pontificali- bus, quando hoc non faceret, & excommunicatio est Papæ reservata DD. *p. 9. tr. 8. resol. 10.*

70. Episcopus in causa urgenti potest mutare poenitentiam datam à Papa, quæ do facile adiri ipse non potest; sed contrarium practicitur à Poenitentiaris, sed tu cogita, *ib. tr. 9. resol. 11.*

71. Episcopus non potest imponere pensiones super beneficia pinguia, nisi assignata justa causa, & legitima, & quantum leges præscribunt, quare sine expressione est nulla. Secundò sapit simoniam. Tertio causam expressam, sed non qualem leges permittunt, unde his non concurrentibus, potest inferri lis de nullitate pensionis, *Garz. part. 9. tract. 9. res. 49.*

72. Episcopus potest in aliquibus casibus dispensare in suis legibus. *Sylvest. p. 9. tr. 6. resol. 41.*

73. In extrema necessitate (aliter minime) potest Episcopus tempore pestis dispensare in lege jejunii quadragesimali comedi carnes, quod etiam concedit Marchat. in locis ab urbe valde remotis, vel ubi periculum sit in mora, vel ex generali consuetudine, quod licet Episcopo universos Cives solvere ab abstinentia quadragesimali ex causa pestis. *part. 10. tract. 14. resolut. 3.* & si dispense in jejuniò absque justa causa, non solum est illicita, sed invalida. *Dian. ibid. §. Nota etiam nec potest abrogare legem localem jejunii latam in Concilio Provinciali, licet possit dispensare in ea, sicut potest in illa de jure Communi. ibid. §. Quarto primo. Potest tamen in lege Syno-*

dali facta de jejuniò, *Leand. & alii. ibid. §. Quarto secundo.* potest etiam in aliquibus dispensare valide, non licite sine justa causa. *ibidem.*

74. Episcopus potest dispensare in iuramentis Castitatis, Religionis, Peregrinationis Hierosolymitata, &c. cum non sint reservata Papæ sicut & vota. *Dian. & alii. part. 10. tract. 14. resol. 17.* potest tamen dispensare in casu necessitatis in votò Religionis, & Castitatis perpetuæ. *Garzias, & alii. part. 10. tr. 11. resol. 47. §. Nota etiam.*

75. Potest Episcopus dispensare in irregularitate orta ex repentina rixa, &c. etiam orta ab excessu defensionis, honoris, vite, vel honorum temporalium, que non est nuncupanda ex homicidio voluntario. *Navarr. & alii. p. 10. tr. 11. resol. 19.* & cum homicida ad ordines minores, & ad beneficium simplex. *ibid. §. Nota etiam idem potest Cap. S. vacante. res. 24.*

76. Cum illegitimo occulto ad sacros ordines, dignitates, ac beneficia Curata solus Papa potest dispensare, sed si ordinatus fuerit bona fide in Sacris, potest Episcopus dispensare cum illo ut administrat. *Palaut, & alii. part. 10. tract. 11. resol. 24.*

77. Potest etiam Episcopus cum bigamo interpretativo; & hæc opinio est communior, & si maritus postea cognoscit delictum in conscientia, & mortua uxore debet se abstinere ab ordine suscipiendo, etiã quod delictum non admittatur in foro externo. Ita *Cornejo ib. res. 15.* imò sit irregularis, etiam si cogatur per censuras ad reddendum debitum, vel quia pender lis, vel quia non potest sufficienter probare adulterium uxoris Episcopus, ut dictum est dispensare ad minores, & ad beneficium simplex. *ibid. §. Notandum, &c.*

78. Filii satellitum (del boia) histriorum, & representantium res inhonestas publicè, & meretricum, etsi nullo jure inveniuntur irregulares, tamen communiter DD. asserunt lupradictos tamquam infames coercendos esse ab ordinibus, & esse irregulares. *ibid. resolut. 26. & qui*

Potest dispensare in iuramentis castitatis, &c.

Potest dispensare in irregularitate orta ex rixa, &c. ex excessu defensionis honoris, &c.

Ad sacros ordines cum illegitimo occulto solus Papa.

Cum bigamo interpretativo.

Filii satellitum & infames sunt irregulares.

Et qui sunt infames in uno loco, non sunt in alio, dummodo infamia non sit facile perventura in illo loco in quo ordinatur, vel non sit reversurus ubi famam amisit. Marchantius. *ibidem*, §. *Sed si inquiras*. Infamia duplex est, una per sententiam iudicis diffinitivam, qua quis de aliquo crimine condemnatur. Altera per quædam crimina quibus statutis juris annexa est infamia. Sylvest. *verb. Infamia*, numer. 8. & 9. quomodo hæc dicta intelligantur vide *resol.* 27. & Episcopus non potest dispensare cum infami ad ordines, sed in susceptis potest ut administrat. Palauus *ibid.* §. *Quoad 3*. Si cur & sententiati à iudice indigent dispensatione, et si baptizetur. *ib.* §. *Et tandem*.

Infamia duplex.

Cum Eunuchis.

79. Potest Episcopus dispensare cum Eunuchis qui sponte se castravit occultè. Sic Andreas Gerunda, & alii, ut ordinentur in sacris. *p. 10. tr. 16. ref. 28*

Degradare Sacerdotem non sibi subditum, sed non in casibus non expressis à iure.

80. Potest degradare Sacerdotem non sibi subditum propter delictum enorme, & qualificatum, & tradere brachio seculari ad puniendum. Cartarius cum 60. DD. *p. 10. tr. 11. resol. 52*. Sed in casibus non expressis in iure non debet hoc facere inconsulto Pontifice. *ibid.* §. *Sed non deseram*.

Jurisdicção constat in indirecta à Papa concessione.

81. Jurisdicção Episcopi constat in concessione directa, & indirecta, directa fundatur hæc potestas Episcopi in iure Divino, indirecta in voluntate Papæ. Lugo. *p. 10. tr. 12. ref. 18 §. Igitur*.

Non potest concedere leges irritantes.

82. Episcopus non potest condere leges irritantes, ut Matrimonium impediat celebratum, vel celebratum antequam Parochum. Dian. & alii. *p. 10. tr. 53. resol. 23. §. Sed difficultas*, nec potest cogere Parochum ad subministrandum presbyteris necessaria celebrare volentibus in Parochiali, S. Congr. Rituum 16. Junii 1602. *ibid. resol. 54*

Nec adstringere Parochianos ad dire sacrum in Parochia.

83. Non potest adstringere Parochianos, ut in Parochia audiant sacrum. Raphael Averfa *ib. ref. 15*. nec potest transferre festa, nec jejunia sicut Pontifex. Leandi & alii. *ibid. ref. 7*.

Ex usu, & debet consisti.

84. Per se loquendo Episcopus non tenetur constituere Vicarium Generalem, tamen ex usu, & pro necessitatibus debet

eum constituere, qui habet potestatem suam ordinariam quam delegatam, sed quando dicimus Vicarium Generalem Episcopi esse ordinarium, intelligitur quod ad ea tantum, quæ ipso jure veniunt ex generali commissione Vicariatus, Gomez, & alii. §. *Cum autem*. nec potest duos Vicarios Generales constituere pro duabus Dioccesibus unius, sed potest in ea ubi residet habere duos Vicarios. Barbosa *part. 10. tractat. 15. resol. 31*.

85. Potest negare licentiam Regularibus alloquendi cum Monialibus, tamen est actus Charitatis si habent neccarius tenetur concedere. Vide *verb. Alloqui Monial.* numer. 8. & hanc licentiam potest concedere Novitio Equiti S. Joan. & S. Jacobi, vel alterius Religionis. Portel. & alii. *p. 10. tr. 14. resol. 50*.

Potest negare licentiam Regularibus ad non alloquendi monialibus.

86. Episcopus Laudensis non potest examinare, & visitare Parochum Regularem in Ecclesia oppidi, vel loci Hospitalis ordinis S. Hieronymi, ubi Generalis habet suam Residentiam, & in aliis ubi est cura animarum, & ibi resident Generales, in aliis vero ubi Parochi sunt seculares, vel Regulares, potest ad ea quæ sunt curæ annexa. DD. *p. 10. tr. 16. resolutione 28*.

Episcopus non potest visitare, &c. loca, ubi resident Generales, & est cura animarum.

E P I S C O P U S

Quoad penas pecuniarias imponendas, & equas familiares.

1. EPISCOPUS potest habere tot satellites, vulgò *Alarii*, quot voluerit: nec illorum numerus prescribi potest à magistratibus laicis. Quod si ex magno illorum numero inconueniens aliquod oriatur, rogabunt ipsos Episcopos, qui remedium adhibebunt. Et ita declaravit Sacra Congregatio die 14. Aprilis 1615. apud Barboam de jur. pont. l. 1. cap. 11. numer. 75. Idem docet Venerus in exam. Episcop. l. 4. cap. 12. numer. 5. ante ipsam Cardin. Bertrand. *resp. 2. ad artic. laici num. 7*. in instantia hujusmodi facta

Familiares Episcoporum non possunt à principibus ulli limitari.

facta tempore Philippi Regis Franco-
rum, p. 4. tr. 1. res. 100

Et gaudent Episcopi familiares gaudent privile-
foro. gio fori. Vide verb. Immunitas Ecclesia-
stica, n. 19

Possunt im- 2. Episcopi certè, & verè possunt pos-
ponere pœnas nas pecuniarias imponere ex praxi ubiq;
pecuniarias recepta, & consuetudine, & possunt ha-
tam Ecclesia- bere fiscum; communiter DD. part. 10.
sticis, quam tract 8 res. 1. quas pœnas per S. C. Frid.
lascis concu- §. 24. cap. 3. de Reformatione absolute
binarii, sed dicimus, Episcopos non posse sibi appli-
semper dicen- care, sed pauperibus, & locis piis, etiam
dum est quod pœnas secularibus ablatas. Quaranta,
debet eas locis & alii ibidem res. 2. Confunduntur
piis disponera. rationes pro Episcopis quod possint sibi
applicare dictas pœnas, res. 3. & pos-
sunt non solum concubenarios pœnis
Ecclesiasticis, & corporalibus verum etiam
pecuniariis punire, sed semper quod
piis locis applicentur. *ibid. res. 4.* & pos-
sunt compositiones facere super quibus-
dam delictis, & iisdem piis locis appli-
care, *res. 5.*

Sic etiam In- 3. Inquisitores possunt punire pœnis
quisitores qui pecuniariis, delinquentes, quas summo
dispensant, Inquisitori Romæ tradere debent, &
locis ubi eas num sibi applicare in Hispania tracta-
exigunt. tur per specialia. *res. 6.* Sac. Congreg.
sancivit, & declaravit, ut hæc pœnæ pe-
cuniariæ ponerentur apud fidelem fe-
queltrum (dummodo non sint ex do-
mesticis Episcoporum) ut piis fidelium
locis, ubi exactæ fuerunt, & ad pios usus
eorumdem locorum convertantur. *ibid.*
res. 7.

Possunt de 4. Episcopi possunt imponere pœnam
dispensatione pecuniariam pro dispensatione in lege
in lege ponti- Pontificis, sed solum in legibus per quas
ficis, sed dan- subditi obligantur ad aliqua onera à qui-
da locis piis. bus per dispensationem eximuntur, ut
est lex jejunii, & laborandi in diebus
festivis, minime in aliis, ut in dispensando
in denunciationibus Matrimonii, super
interstitiis, & in litteris dimissorialibus
pro suscipiendis ordinibus ab alio Epif-
copo, *ibid. res. 8.* & si contigerit tales
pœnas imponere pro aliquo delicto, vel
dispensatione, &c. semper applicandæ
locis piis. *res. 9.* & eadem ratio est de
Cap. S. Vacante *res. 10.*

E Q U I T E S.

1. Equites Hierosolymitani possunt Equites Hie-
transire ex licentia Papæ, & iusta ro. possunt
causa ad alias Religiones D. Jacobi, Ca- transire ex li-
latravæ, & c. p. 10 tr. 12. res. 1 per totam. centia Papæ
Et confiteri possunt hi omnes Equites ad alias Re-
cum Sacerdote simplici, ut alii Regula- ligiones.
res. *ibid. vers. Ex quibus.*

2. Eques Ordinis Militaris retinens Eques Ordi-
pensionem ad illum Ordinem ex Clerico nus militaris
transiens, non tenetur recitare Officium retinens pen-
parvum B. Mariæ, sed satisfacet præce- sionem non
pro recitandi, si recitet Orationes præ- tenetur reci-
scriptas sui Ordinis, quia Pius V obli- tare Officium
gavit ad Officium eos, qui ad aliam ora- B. Maria.
tionem non erant adstricti. Sic Bonac. non
Castro Palao, & alii plures, p. 10. tr. 16.
res. 95. verb. Vnum licet.

E V C H A R I S T I A.

1. E U C H A R I S T I A est Sacramen- Et charistie
tum Corporis, & Sanguinis definitio.
Christi sub speciebus panis, & vini ad
spiritualem animæ refectionem divi-
nitus institutum. Ratio autem Sacra- Et constitu-
menti non consistit in Communione, tivum in ra-
ut docuit Gabriel in 4. disputat. 8. quasi tione Sacra-
1. art. 2. dub. 2. nec in sola consecratio- menti.
ne: nec in solis speciebus. Sed in Cor-
pore Christi, aut Sanguine, quatenus
ex vi verborum sub speciebus contine-
tur. Est unum Sacramentum unitate
speciei infimæ; sed moralis in ratione
convivii spiritualis, ad quod materialiter
integrandum requiruntur species
panis, & vini. Unitas verò hujus Sacra-
menti numerica desumitur ex una nu-
mero refectione per unicum Commu-
nionem; sive sub una, sive sub utraque
specie: sive unius Hostiæ, sive plurium;
& sive ab uno, sive à pluribus Sacerdo-
tibus consecrarum. Sed de his omni-
bus vide Valentiam in 3. part. quest. 73.
artic. 1. disputat. 6. sect. 1. punct. 3. Valquez
disputat. 167. cap. 5. & alios recentio-
res.

Vnde desu-
matur unitas
ejus specifi-
cat

Et numeri-
cat

2. De Eucharistia necessitate, & effectibus, actum est sub *verb. Communionis necessitas*, & *utilitas*. De suscipiente item Eucharistiam, actum est *verb. Communionis Dispositio*. Reliqua hic persequemur.

3. Infideles non obligantur ad sumptionem Eucharisticam, cum non sint, neque existunt in Ecclesia. Sanchez p. 8. tr. 7. resol. 81.

Lampadem accensam tenetur ante Sacramentum conservare. 4. Cui interest lampadem accensam ante Eucharistiam conservare, peccat mortaliter non conservando. Quinta. p. 9. tr. 6. res. 34.

E U C H A R I S T I Æ
Materia.

Eucharistia materia panis, & vini.

Græci in suis Ecclesiis tenentur conservare in fermentato, sicut Latini in azymo.

Secus, si illi versarentur inter Latinos, vel inter Græcos, ubi nullum esset eorum templum.

1. **M**ateria Sacramenti Eucharistia est panis, & vinum. Et panis quidem ex solo frumento. Et in Ecclesia Latina azymus, in Græca fermentatus. **¶** Quem morem tenentur tam Latini, quam Græci in suis Ecclesiis servare sub mortali: nec ab illo recedere possunt ex quavis magna causa: nam est usus rationabilis, publicus, in re gravissima. Et Pius V. in suo motu incipiente, *Providentia Romani Pontificis* anno 1566 revocat licentiam Græcorum celebrandi more Latino, & Latinorum celebrandi more Græco. Ita Villalobos tom. 1. tractat. 7. diff. 6. numer. 2. & alii contra Nugn. in 3. part. tr. 1. questio. 74. artic. 4. conclus. 6. At si Græcus peragraret inter Latinos, aut Latinus inter Græcos, ubi nullum est templum in quo servetur ritus nationis, quamvis servare possit proprium ritum, non tamen peccat se conformando Ecclesie, in qua versatur. Ubi verò esset templum nationis, teneretur servare proprium ritum. Ita Sylvius in 3. part. quest. 74. art. 4. Item non potest Latinus in templo Græcorum apud suos consecrare in fermentato, aut Eucharistiam ex fermentato Latinis distribuere, nam hoc privilegium non est locale, sed personale solis Græcis concessum. Ita Suar. in 2. part. tract. 3. disp. 4. sect. 3. Ex quibus refellendus est

Summa Diana.

Ledesma, dum ait, Græcum transeuntem per Ecclesiam Latinam, teneri in azymo consecrare, part. 3. tractat. 6. resolutione 99. Et quidem consecrari potest panis in minimâ quantitate quomodo sit sensibilis, ut docet Lessius in 3. p. q. 74. art. 2. dub. 1. cum 45. Doctoribus; quia talis particula est demonstrabilis per nomen hoc, & est verè panis sufficit tamen si sit sensibilis respectu aliorum; etiam si sit insensibilis respectu consecrantis. p. 1. tr. 6. res. 76.

2. **¶** Vinum autem esse debet ex vite. **¶** Et si sit congelatum, ut sapius contingit in Germania, validè consecratur: non tamen licitè. Prima pars probatur, quia vinum per congelationem non corrumpitur quoad substantiam; & in potentia potabile remanet: quia liquefieri potest & sumi. Neque hoc Sacramentum consistit in usu sicut Baptismus, sed conservatur, ac proinde non est necesse, ut vinum sit formalitè potabile dum consecratur, sicut debet esse fluxibilis aqua, dum quis baptizatur. Ita Sa. *verb. Missa, num. 2.* citantur pro hac sententia 42. Authores part. 11. tract. 1. resol. 17. Contraria nihilominus manet probabilis, & eam tenent Carumel, Ledesma, Henricq. & Lessius *ibid.* contra Nugn. artic. 2. Secunda pars probatur, quia est materia aliquatenus dubia, & saltem non ita apta. Ita Coninch de Sacrament. quest. 74. artic. 5. num. 27 contra Fagundez pr. 3. lib. 2. cap. 3. numer. 10. Si tamen solveretur; puto probabile esse, quod licitè consecraretur, quamvis deberet aliud consecrare, idque omninò suadendum esset, cum commodè posset, ut observat Suar. *disputat. 45. sect. 1.* Cæterum sicut vinum congelatum, validè consecratur, ita si consecratum congelatur, non desinit esse consecratum. Ideò monet Missale Romanum, debere liquefieri, & sumi, quod & docet Laym. *lib. 5. tractat. 4. cap. 2. numer. 6.* contra Alanum *lib. 1. de Eucharist. cap. 11. part. 3. tract. 6. resol. 100.* Sed quid dicendum de uno misto Hispanorum, quod ipsi vocant *Hipochrasso*? Potestne consecrari? Respondet Ledesma tom. 1. de Euchar. cap. 4.

Vinum debet esse ex vite.

Et si sit congelatum est materia sufficiens.

Sed non conveniens.

Quid de hypochrasso Hispanorum?

X X

conclus.

conclus. 15. quod si admistio sit tanta, aut coctio talis, ut vinum corumpat, consecrari non potest. An verò corumpatur, standum esse experientia sensuum, & prudentum iudicio. Cæterum factilegium esse consecrare in his materiis dubiis. *ibidem. §. Sed quia.* Quod ultimum docent Villalobos *diff. 5. numer. 5.* & Fagundez *lib. 3. cap. 1. numer. 17.* etiam in casu necessitatis: quia hoc Sacramentum vel non est necessarium necessitate medii, vel non, nisi cum debite & reverenter haberi potest, *ibid. resol. 95. in fine.*

Et an liceat aliquando consecrari in materia dubia.

Vino admisceri debet modicum aquæ, sub mortali. Non tamen addo modicum.

Quia non prius convertitur in vinum quam in sanguinem.

3. Vino admisceri debet modicum aquæ elementaris ex præcepto Ecclesiæ. Quod præceptum, quamvis versetur circa parvam materiam, obligat sub mortali, quia materia illa modica est magna significativè. Ita Lugo *de Euchar. disput. 15. sect. 2. num. 22. part. 5. tractat. 5. resolut. 56.*

4. Porro quamvis aqua adhibenda sit multo minor vino, non debet tamè Sacerdos esse multum scrupulosus, ut unâ guttula effundat, sic enim, ut advertit Layman. *l. 5. tit. 3. c. 2. num. 9.* euenire potest, ut sensu de se nihil effundatur. Qui addit, addi posse decimam, vel octavam partem quantitatis vini. Et ratio est, quia aqua non prius converti debet in vinum ut convertatur in sanguinem, sed convertitur in sanguinem immediatè. Ita Arelius *disput. de aqua transmut. in sacrif. Missæ cum aliis, & novissimè Lugo disput. 3. sect. 4. n. 48. contra Suarez ubi supra sect. 4. & alios part. 3. tractat. 3. resolut. 49. & part. 5. tractat. 5. resolut. 56. §. Notandum.*

Alii dicunt, prius convertitur in vinum, si in vinum. A quibus, si petas, an consecrata maneat aqua, qua in vinum convertitur statim post pronomen (hic).

5. Sed posita istorum sententia, quod aqua non convertatur in sanguinem, nisi prius in vinum conversa fuerit, per aliquis; An, si aqua convertatur in vinum in ipsa consecratione post prolationem pronominis *Hic*, & ante prolationem aliorum verborum, remaneat consecrata? Suarez ibi, negat: quia illud convertitur in sanguinem, quod significatur per pronomen *Hic*, at hoc pronomen non potest significare vinum, quod nondum est in rerum natura,

immò nec illud, quod non est præsens, unde si aliud vinum apponeretur in Calicem post prolatum pronominè, *Hic*, rivede non consecraretur. Sed Nugn. *ubi supra Nugnus affirmativè. art. 8. in fine* affirmat: quia intentio ministri refert pronomen *Hic* ad significandum illud vinum, quod erit præsens in instanti transubstantiationis (†, quod est ultimum intrinsecus totius formæ, vel primum extrinsecum post illa. †) Adde, quod, dum profertur pronomen *Hic*, talis materia est præsens moraliter, quia mox erit præsens, & quod parum distat nihil distare videtur. Quidquid autem fit, an vinum de novo additum consecraretur, est dispar ratio in casu nostro: nam illud foret præsens per accidens, hoc verò per se. *part. 3. tractat. 4. resolutione 49. §. Sed hic.*

6. † Præterquam quod materia consecranda sive panis, sive vinum, debet esse materia consecratur, quæ tione consecrantis: nam illa materia consecratur, quam intendit minister. Mi- quidem quocumque sit intentio, & quæ requiratur ad validè consecrandum, dicemus, cum de omnibus Sacramentis *Vnde, si Sa- verb. Sacramentum numer. 6.* Hic verò *crista ferat ad Altare* in particulari. † Quæres primò: An Particula, vel Hostia, quas quis, in scio Sacerdote consecrandas apponeret in Corporali, remaneret consecrata? Et respondeo negativè: quia non potest præsumi, intentionem celebrantis esse, consecrandi materiam, quam nescit, sed solum consecrandi illam materiam, quam tempore consecrationis tenet manibus, vel, quæ est in Calice, quæ nimirum intentio includitur in voluntate celebrandi. Si verò alia est consecranda, debet esse cognita Sacerdoti, quia voluntas nõ fertur in omnino incognitum. Ita Coninch *in 3. part. quest. 47. artic. 2. dub. 3. num. 39.* & DD. communiter, *part. 9. tract. 8. resolutione 68. Et §. Sed hoc.* Sed Nugn. *artic. 2. diff. ultim.* Quævis Natus dicat, fore consecratas: quia intentio Sacerdotis ex euntis ad celebrandū præsumitur pia: an autem sit pia, sic debet interpretari posse: *Volo consecrare istam Hostiam, quia credo istam solam futuram præsen-*

presentem: si tamen alia praesens erit, mea intentio est illam consecrare. Quae omnia oportet non exprimere, quia virtualiter includuntur in religiosa intentione consecrandi, si non habuit determinatam intentionem consecrandi istam solum. Quae opinio an sit tenenda, alibi videant. *part. 2. tractat. 17. resolutione 19.*

Sed ego contrariam teneo, etiam si Sacerdos in Sacrificia habuisset intentionem consecrandi particulas.

7. Sed quid, si Sacerdos habuit in sacrificia, intentionem consecrandi Particulis: illas autem tempore consecrationis non videt, quia sacrificia posuit illas in cornu Epistolae, & non super aram? Respondeo etiam cum Suarez *disputation. 43. sect. 6.* non remanere consecratas, quia nec Sacerdotis, nec Ecclesiae intentio est consecrare Particulas in loco indecenti, & extra corporale, quod advertenter sine peccato non fieret. Et ita novissime docet Mercerus *de Sacrament. question. 74. articul. 2. numer. 3.* Sed Gamachus in *3. part. question. 74. cap. 4. fol. 343.* contrarium docet: quia Sacerdos verè habuit intentionem consecrandi Particulas, neque hanc intentionem revocavit. Cum igitur materia sit apta, & sufficienter praesens, & ex alia parte verba sine restrictione prolata sint, nec intentio desit, ad illarum consecrationem nihil deest, & quamvis Sacerdos advertens, Particulas esse extra aram, nolisset illas consecrare tamen revera non habuit hanc intentionem, immò habuit contrariam; nimirum consecrandi Particulas ferendas. Quae ratione verè consecrat, quod putans, se esse in gratia, profert verba, &c. quamvis sit in peccato: cum certum sit, quod si ille habuisset peccati notitiam nolisset consecrare. Igitur hic Doctor monet, tales Particulas reverenter habendas esse, & quia res non caret difficultate, non sumendas, aut distribuendas seorsim, sed simul cum aliis certis. Sed absque ullo dubio hanc sententiam docet Praepositus in *3. part. question. 74. artic. 2. dub. 3. num. 19.* quam ego non audeo damnare tamquam improbabilem, *part. 3. tract. 6. resol. 103. & part. 5. tract. 14. resolutione 109.* Adverte

Quamvis contrariam sententiam non damnem.

Certum est autem remanere consecratas Particulas in pyxide clausas.

autem quod si pyxis cura particulis posita super corporale tempore consecrationis non aperitur, Particula nihilominus remanent consecratae secundum omnes. *p. 3. tr. 6. resol. 103. in fine.*

8. Quares secundò: an si Sacerdos habeat in manibus duas Hostias quas consecret putans esse unam, nihil determinando, utraque remaneat consecrata? Respondeo affirmativè. Ita Mercerus, *ubi supra, & alii communiter, p. 5. tr. 14. resol. 19. §. Advertendum.*

Et ambas et fias, se duas haberes Sacerdos in manibus unam existimans.

9. Quares tertio: an guttae vini, quae sunt in Calice separatae ab eo, quod est in fundo, remaneant consecratae? Respondeo negativè: quia communis, & optima intentio Ecclesiae est, consecrare omnem liquorem consecrabilem, qui continetur in Calice per modum unius continui. Et hoc significare intendit per particulam, *Hic.* Ita Laymann *lib. 5. tractat. 4. cap. 2. num. 14.* & alii contra Bonac. *de Sacrament. disputat. 4. quest. 2. punct. 6. numer. 7.* Coninch *dub. 3. num. 13.* distinguit, & remanere consecratas inquit illas guttulas, quae reliquo liquori proximè adhaerentes cum illo facile commiscuntur, non autem reliquas. Sed hoc difficultatem habet secundum Laymann: quia determinari non potest, quanta debeat esse talium guttarum propinquitas: & consecratio sicut reliqua Sacramenta, pendere non potest in sui veritate ex futuro eventu contingente. *part. 2. tractat. 17. resol. 16. & part. 3. tract. 4. resol. 32.*

Guttae vini separatae ab eo, quod adherent continenti, non consecrantur.

Quamvis aliter sentiant.

10. † Materia tandem consecrari non potest, nisi iuxta ritum Ecclesiae. Unde primò non potest consecrari, nisi sit oblata. † Sed quid si post oblationem offeratur Sacerdoti Particula consecranda? Respondet Bonacina *quaest. ult. punct. 2. num. 6.* consecrari non posse. Sed Gauant. *comm. ad rubr. Miss. rom. 1. part. 2. tit. 10. n. 19.* probabiliter putat, mentaliter offerri posse, & postea consecrari, dummodo allata fuerit ante praefationem. Magis amplè loquitur Possévinus *de offic. Curati cap. 2. numer. 7. part. 1. tractat. 24. resol. 71.*

Si offeratur Sacerdoti Particula oblata post oblationem, potest illam mentaliter offerre, & consecrare.

11. † Secundò consecrari non potest panis,

Et secluso

scandalo, Sa-
cerdos defici-
ente Hostia,
potest conse-
crare cum
particula.

Non potest
consecrari in
hostiis rubeis,
quibus obsi-
gnantur
litera.

Licet quidem
in succo elici-
to ex uvis
passis.

Offa panis
& similia no-
sunt materia
consecratio-
nis.

Nec Amyli
est aptama-
teria.

panis, nisi more euitunque (Ecclesiæ solito formatus. Et ad Missam in nostris partibus adhiberi debet Hostia magna, non Particula. † Quod si in aliquo campo non inueniretur Hostia, adhiberi posset Particula in Missa privata, & secreta, etiam in die profesto, cessante scandalo. Ita Marchantius tom. 4. c. 5. q. 3. cas. 6. p. 5. tr. 13. ref. 80.

12. Petes primò, an Hostiæ rubeæ, quibus literæ aliquando obsignantur, sint materia Sacramenti Eucharistiæ? Negat Lugo de Sacrament. Eucharistiæ disputat. 4. sect. 1. num. 4. & revera ab hac opinione non est recedendum, quia tales Hostiæ non videntur, nec sunt panis usualis, & ad hanc rem moralem, ut optime observat Raphaël Aversa de Sacrament. Eucharistiæ q. 2. sect. 3. potius attendi debet conditio materiae usualis ad cibum hominum, quam ratio Physica specificæ quidditatis. p. 7. tractat. 13. resol. 8. §. quarto secundo.

13. Petes secundò: An succus elicitus ex uvis passis, sit in Sacramento Eucharistiæ materia consecrabilis? Affirmative respondet Amicus in Cursu Theolog. tom. 7. disput. 16. sect. 3. n. 34. quia talis succus est vinum, eoque perfectius, quod ab aqueo humore perpuratus,

Offa panis, & similia non sunt materia consecrationis. Cardinal. de Lugo part. 9. tractat. 8. resol. 65. Sic etiam panis effectus aqua maris, quæ naturalis est, materia est consecrationis; secus effectus ex aqua rosacea, quæ est artificialis, vel ut dicitur (Pan cotto) non sunt materia consecrationis. part. 9. tractat. 9. resol. 58.

Nec Amyli est aptamateria. Nec Amylum esse materiam aptam Eucharistiæ dicendum est cum communi, cum neque panis usualis ex Amylo conficeretur. Et si contrarium senserint Palud. Heniquez, Cajetan, & putet probabile Adam Tannerus. part. 10. tractat. 6. resol. 38.

E V C H A R I S T I Æ
Forma.

14. Forma consecrationis Hostiæ hæc Forma Consecrationis est, Hoc est enim Corpus meum. Calicis verò, Hic est enim Calix sanguinis mei. Particula enim non est de essentia. Ac proinde, qui illam omittet, non peccaret mortaliter, nisi id faceret ex contemptu, aut cum scandalo: Immo Cabrera in 3. part. quest. 60. art. 8. disputat. 2. num. 2. putat, quod, etiam, Particula esse accedat contemptus, sistens intra limites levitatis materiae, adhuc est solum peccatum veniale: quia contemptus divinae legis in materia levi non est peccatum grave. part. 2. tractat. 17. Et omittit resol. 14. & part. 5. tractat. 14. resol. 78. §. Notandum est. Idem dic, si sacerdos diceret. Hic est calix, & pro X. utendo, nam conficeret Sacramentum: quia salvaretur significatio substantialis: quamvis enim in rigor vox Calix, habeat aliam significationem à voce Calix, tamen ex ipso actu, & forma consecrationis significat Calicem. Eadem ratione docuit D. Thomas 3. p. q. 60. art. 3. ad 3. validum esse Baptismum collatum in nomine Patris, Filii, &c. Ita Pitigian. in 4. dist. 3. q. 2. consecrat. articulo 14. resolutione 14. citat. §. quoad secundum.

15. Petes primò: An hæc forma, Hæc est caro mea, pro consecratione Hostiæ in consecratione Hostiæ sit valida? Respondet negative Mercurius de Sacrament. quest. 78. artic. 2. quia adhiberet caro minus significat quam corpus. Hoc enim significat constatum ex carne, ossibus, nervis, &c. Et in hæc omnia convertitur panis, non solum carnem. Sed Granado in 3. part. contro. 6. tractat. 8. disputat. 5. num. 5. & alii affirmant: quia Christus Dominus ad significandum corpus sæpè usus est nomine carnis. Joan. 6. Qui manducat meam carnem. Caro mea verè est cibus, &c. Et sanctus Cyprianus testatur, Christum in supra dicta forma consecrasse. Quamvis autem corpus significet aliquid præter carnem, tamen caro, sumi sæpè solet pro corpore.

At quid si dicat (Hic) est corpus meum?

corpore, & significat etiam ossa, nervos, & totum hominem. *Omnis caro corrumpit viam suam. Videbit omnis caro salutare Dei Verbum: caro factum est. Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit.* Ultraque sententia est probabilis, secunda probabilior. *par. 5. tr. 14. ref. 76.*

16. Petes secundò: An hæc forma sit valida, *Hic est corpus meum*? Respondeo eum Granado ubi supra. *num. 4.* quod si ly hic sit adverbium locale, forma non est valida, quia mutatur significatio: si autem est pronomen masculinum, forma est valida, quia mutatio est accidentalis, & grammaticalis. *par. 5. tract. 14. ref. 77.*

Vel (Hoc corpus est meum?)

17. Petes tertio: Quid dicendum de hac forma, *Hoc corpus est meum*, vel *Meum est hoc corpus*? *Fagundez par. 3. lib. 2. cap. 6. num. 11. & Gamachus in 3. par. quest. 78. cap. 2.* dicunt non esse validam: quia pronomen *meum* utrobique sumeretur possessivè, sumeretur enim adjectivè non substantivè, & sensus esset, *Hoc corpus ad me pertinet*: Unde non exprimeret mysterium conversionis. *par. 5. tr. 14. ref. 78.*

Aut (meum est hoc corpus?)

E V C H A R I S T I Æ
Minister.

Eucharistia minister aut consecrat, aut communicat. Si consecrat, debet omnino esse sacerdos. Et debet adhibere intentionem. Quid si cogitur consecrare massam panis.

16. ¶ Sicut in hoc Sacramento duo sūt, scilicet consecratio, & usus: ita duo sunt ministri, unius consecrationis, alter collationis. De hoc secundo dicitur est Ver. *Communio Minister.* De ministro consecrationis quo solum dicenda sunt. Primum, quod debet esse Sacerdos in omni casu, unde nullus carens caractere sacerdotali consecrare potest. Secundum quod ad consecrandum adhibere debet intentionem. ¶ Sed hæc suspendere posse, ait Sancius *select. disp. 35. num. 6.* in casu, quo quis metam mortis injiceret, nisi totum panem, qui est in foro, consecraret. Scilicet ad vitandam mortem, & sacrilegium, proferre posse verba absque intentione. Sed contra sentit Palaus *10.1 tract. 2. disp. 1. punct. 13. num. 8. part. 3. tr. 6. ref. 83. §. Notandum.*

E V C H A R I S T I Æ
Custodia.

1. E U C H A R I S T I A à consecratione usque ad Communionem stare debet super aram. Unde ait Lugo *de Eucharist. disput. 10. sect. 2. numer. 69.* non posse Sacerdotem particulas consecratas statim ponere in Tabernaculo vel extra aram, aut dare alteri Sacerdoti, ut populo distribuat: nam hæc quoque pertinent, sicut hostia, ad idem sacrificium; & Rubrica Missalis ita præcipitur servari, *par. 5. tract. 13. resolut. 72.* Pyxis non debet esse necessariò benedicta, nec oportet in ea esse corporale, vel aliud. Vide Verbo *Vasa sacra, num. 3.* Licet Sacram Eucharistiam deferre in navigiis, si adsit capacitas, & illi locus decedens, & separatus designetur. Ita Granado *tractat. 14. disputat. 13. num. 7. V. Celebrare, num. 28. part. 5. tract. 3. resolut. 40. §. Nota etiam.*

2. Si Sacerdos post purificationem, vel finita Missa invenerit aliquod fragmentum in Patena per se, vel per alium consecratum potest illud sumere *Paludan. par. 9. tr. 6. ref. 27.*

An particule consecrate statim poni possint in Tabernaculo? Aut dari alteri distribuenda. Pyxis non debet esse benedicta. Et deferri potest cum Sanctissimo in navigiis bene aptatis. Fragmentum inventum in Patena potest sumi post Missam.

E V N V C H V S.

AN possit sponte Castratus dispensari ad sacros Ordines; vide verbum *Episcopus.*

E X A M I N A R E.

1. P RÆsentatus à patrono laico in Ecclesiam parochialem, debet examinari à synodalibus; sed si esset partim Ecclesie, & partim laici debet fieri consensus, sed vide res ubi curiosa inveniunt. *par. 9. tract. 8. resolut. 16.*

2. Episcopus, si vult examinare prædicatores Regulares prædicare volentes in alienis Ecclesiis.

Debet examinari à synodalibus. Examinatores ubi. Potest examinare regulares prædicatores.

Xx 3 Potest;

Potest sic declaravit Sacri. Congregat. Concil. 22. Januarii 1622. *part. 9. tract. 9. ref. 42.*

Examinator non potest præmonere examinandum de punctis, si fiat per concursum, vel detur juramentum de non præmonendo *par. 10. tract. 16. ref. 37. 5. Notandum.*

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio quid? Et quotuplex.

1. **D**E natura, & causis excommunicationis dictum est sub Verbo *Censura*. Est enim censura Ecclesiastica, qua homo Christianus communibus fidelium bonis privatur, juxta dicenda Verbo *Excommunicationis effectus*. Excommunicatio alia est major, alia minor: illa privat omnibus ibi numerandis, hæc perceptione tantum Sacramentorum. Item, alia est à jure, alia ab homine, alia lata sententiæ, alia ferendæ. Vide V. *Censuras*.

2. Excommunicatio est actus irretrogradabilis, & irreparabilis, ut docet Conc. Trid. *sess. 13. cap. 1. de Reformatione. par. 17. 98. ref. 21.*

EXCOMMUNICATIONES aliquot.

De excommunicatione Ecclesiasticorum, studentium legibus, & medicina.

1. **I**N capite *Super speculum ne Clerici, vel Monachi*, excommunicantur Clerici, & Religiosi incumbentes studio legum, aut medicinæ in studiis publicis, ¶ non autem habentes in suis domibus privatum lectorem, qui eos privatim has facultates edoceat. Ita Villal. *to. 1. tr. 17. diff. 28. n. 4.* contra Suarez *de cens. disp. 23. sect. 3. n. 19.* Imò nec in studiis publicis, si legibus studeant, quatenus intervniunt ad notitiam Canonum. Sic Sanctarellus *de apost. c. 2. dub. 3. n. 11.* Sed hoc procedit in foro interiori tantum, Adverte etiam, quòd in dicto capite non comprehenduntur Diaconi, vel Subdiaconi, licet beneficiati, nisi habeant personatus. Sanctarellus, *ibid p. 3. tr. 5. ref. 17.*

2. Excommunicationem can. Si quis *Excommunicationem* percussorem incurrit percussus Religiosum militem approbatæ Religionis, ut S. Joannis, Alcantaræ, & Calatravæ, etiam Novitium, quia hi gaudent privilegio Canonis. Sic Marchius *in defens. hisor. Ord. art. 4. num. 37. & art. 5. nu. 90.* licet contra sentiat Texeda *contr. 11. dub. 1. num. 16. part. 5. tract. 13. ref. 44.* Item percussus Clericum carentem requisitis Tridentini pro gaudenti privilegio fori, nam ea non requiruntur ad privilegium Canonis. Ita Navarrus *lib. 5. conf. 24.* & declaravit Sacra Cõgregatio apud Comitolum *lib. 6. qu. 20.* Suarez *disp. 12. sect. 1. num. 11.* probabilem putat opinionem contrariam, eo quia facilius amittitur privilegium Canonis, quam fori, cum illud a jure humano, hoc à divino procedat. & *par. 3. tract. 5. ref. 82.* ¶ libetius olim *par. 1. tr. 2. resol. 35 §. Sed hæc, & 37.* ¶ Non tamen incurrit Clericus seipsum percussus, secundum Turrianum *de cens. lib. 3. disp. 29. dub. 2.* quia canon manifeste loquitur de percussente personaliter distincto, & in odiosis non fit extensio. Sed contra sentit Molina *de iust. tom. 4. tr. 3. disp. 51.* cum propter injuriam, quæ statui clericali infertur, tum etiam quia plus homicida est, qui seipsum, quam, qui alium necat. can. *Si non licet 23. q. 1. p. 5. resol. 81.*

Et Clericum, etiam carentem requisitis Tridentini.

Quod si quis plures Clericos percussit uno situ? Vel pluribus successivè? Aut Religiosum consuratum? Aut in pluribus ordinibus constitutum? Incurritne plures censuras?

3. Qui eadem actione plures Clericos percuteret, vel non scilicet occideret, probabile est, unius tantum excommunicationis reum fore. Vide v. *Circumstantia, num. 72.* Si verò plures percussit iucessivè, DD. communiter cum Alterio *lib. 3. disp. 10. c. 8.* dicunt, plures incurtere: quia illæ percussiones licet unico, & continuato tempore mensurentur, sunt tamen plures ratione objecti, & termini ad quem *part. 5. tr. 9. resol. 60.* Similiter, qui percuteret, quia violaret reverentiam duplici titulo illi debitam, Clericatus, & Monachatus. Minimè vero, si percussit Clericum ad plures Ordines promotum: nam omnes Ordines, ut spectantes ad unum statum Clericalem, unam reverentiam exigunt. Ita

Suar.

Juar. de conf. disput. 5. sect. 3. num. 15. ibid. §. Secundo.

Hac censura est reservata Papa, si est enormis. Nimirum notabilis, scandalosa.

4. Porro percussio triplex est levis, gravis, & enormis. Et levis non habet adnexam excommunicationem, si Clerico inferatur, etiam si procedat ab animo mortifero, nam etiam in hac materia datur levitas materiz. Vide V. Censura, num. 18. part. 5. tract. 5. ref. 75. Si percussio est gravis, est reservata Episcopo, si enormis, Papa. Est autem enormis, si est publica notabilis: & gignit magnum scandalum. Ita Navar. c. 27. num. 92. qui affert Bullam Innocent. IV. quod in dubiis percussiones potius graves, quam leves judicati debeant, sed hac Bulla est incerti auctoris, & non continetur in jure. Ita Filliuc to. 1. tr. 15. c. 17. 45. part. 2. tract. 16. ref. 21. Notoria vero erit, quando patebit quinque hominibus, ait Aragon. in 2. q. 102. ar. 9. Malcard. de prop. to. 2. conc. 101. n. 18. requirit ut pateat septem, Avila part. 2. c. 6. disp. 2. dub. 4. in oppido decem, aut duodecim, in magna civitate pluribus. Communis vero DD. id remittit iudicio viri prudentis, qui id ex circumstantiis actus, loci, & temporis discernat, part. 2. tract. 16. ref. 22. Hujusmodi autem percussor vitari non debet, nisi adsit certitudo moralis notorietatis delicti, ut docet Hurtado disp. 11. diff. 3. num. 10. part. 4. tract. 3. ref. 71. Immo requiritur, ut delictum nulla possit tergiversatione celari, quod non habetur, nisi post sententiam iudicis, ut de omni excommunicato dicemus V. Excommunicationis numero 27. Nam alias semper is potest dicere, se fuisse ebrium, percussisse in defensionem, & alia. Sic Covarr. in cap. Alma mater. p. 25. 2. num. 7. part. 3. tract. 5. ref. 14. & part. 5. tract. 9. ref. 61.

De excommunicatione (c. inhibemus) contra laicos disputantes de fideum heresiu.

5. Excommunicatio, quae ferenda dicitur in cap. inhibemus de her. in 6. contra laicos disputantes cum haereticis de rebus fidei, secundum Sanch. in sum. tom. 1. lib. 2. c. 6. nu. 6. comprehendit omnes illos, qui nec Clerici sunt, nec religiosi, secundum Hurt. disp. 74. sect. 3. §. 24. etiam Religiosi, praesertim eos, qui conversi, vel donati dicuntur, & secun-

dum Lorcam in 2. 2. q. 10. art. 7. etiam sanctimonialia part. 5. tract. 13. ref. 22. Quid si laicus sit doctus? Respondeo, non comprehendi, quia cum hoc cessat legis motivum, quod est periculum perversionis. Vide V. Lex, num. 38. ibid. §. Sed obiter, & tract. 14. ref. 69. in fine. non obstante, quod in part. 4. tract. 8. ref. 56. tenuerit comprehendi.

6. De excommunicatione Clem. VIII. contra confessarios absolventes reservata, praetextu privilegii. Vide V. Absolutio, num. 30.

7. De excommunicatione Tridentinae sect. 25. c. 18. circa cogentes puellas habitum Monasticum sumere, aut profiteri, vide V. Pater num. 3. De aliis vide in propriis locis.

8. Non excommunicantur appellantes a Pontifice ad Concilium Generale praesens, nec consulentes. Dian. & alii, part. 9. tract. 6. res. 66.

EXCOMMUNICATIONIS

Effectus.

1. PRIMUS communiter vocatus excommunicationis majoris effectus (cum tamen potius ejus natura sit) est privare excommunicatum suffragiis Ecclesiae. Et quidem Faber in 4. distin. 25. disputat. 4. cap. 4. dub. 151. probabilem putat opinionem Latorum contra Lutherum a. 7. quod non solum privat suffragiis publicis, & communibus Ecclesiae, sed etiam privatis & particularibus. Nam Canones hanc distinctionem non faciunt, sed solum dicunt, excommunicatum esse privatum communionem fidelium, ad quam pertinent etiam suffragia privata, quippe quae comprehenduntur in Symbolo ubi, Sanctorum communionem. Deinde, quia Christus instituens & significans essentiam excommunicationis, dixit, Sit tibi tamquam Ethnicus, & publicanus. Ethnicus autem, & infideles privantur orationibus, & suffragiis, tam publicis quam privatis. Et tandem orationes privatae non juvant excommunicatum ad satisfactio-

Excommunicatus privatur suffragiis Ecclesiae Et secundum Latorum etiam privatis & particularibus.

nem pro poena, quia excommunicatus contumax non est capax satisfactionis, cum sit in peccato; neque impetrando ei aliquod bonum spirituale vel temporale, quia Ecclesia directe intendit illum his bonis privare, & sic frustra illi applicantur. Dices illum juvare ad resipiscentiam. Sed talia bona aliter profunt peccatoribus non excommunicatis, & tamen Ecclesia intendit excommunicatos privare omnibus bonis, quibus fruuntur, qui in sua existunt; communis DD. opinio cum Durando in 4. dist. 15. qu. 3. est licere privatis orationes fundere pro excommunicatis. Et Cornelio in 3. part. tract. 5. disp. 10. §. 3. dub. 3. observat hanc excommunicationem proprie loquendo esse actum misericordiae, & elemosynae spiritualis, quae excommunicato licite exhibetur ex propriis bonis. Part. 5. tract. 9. resol. 77.

An secundum omnes tantum publicis, & communibus.

Vnde celebrans potest pro excommunicato in secreto orare. Et dum publice orat privata simul intentione illum Deo commendare.

Totumque valorem operis operati sibi correspondentem.

Publica vero suffragia ante absolutionem.

2. Immo placet opinio Filiucii tom. 2. tract. 12. cap. 2. num. 51. contra Avilam part. 2. cap. 6. disput. 9. dub. 5. quod Sacerdos possit occulte, & secreto orare pro excommunicato, ut persona privata, vel in Memento, vel in alijs partibus Missae: quia quamvis Sacerdos in Missa exerceat ministerium publicum, non tamen definit esse persona privata. Verum non possit pro excommunicato Missam offerre, vel illum in Canone, aut alia oratione nominare. Item quod Sacerdos, dum publice orat in persona Ecclesiae, possit simul intentione privata orare pro excommunicato, & facere pro eo eandem petitionem, dummodo exterius non nominet. Tertio, quod possit Sacerdos totum pium opus Missae, & officii divini, ut opus proprium est, privata intentione pro excommunicato offerre, quia hoc est non prohibitum. Et tandem ex Hurtado de excom. disp. 3. diff. 6. num. 16. offerre potest totam actionem celebrandi quoad valorem ipsi Sacerdoti correspondentem. Ibid. §. Sed difficultas.

3. Quod si excommunicatus non toleratus per contritionem justificatus sit etiam ante obtentam absolutionem, docet Faber num. 142. suffragia Ecclesiae

illi prodesse: quia cum tollitur contumacia, tollitur etiam in foro interiori excommunicatio, & sic apud Deum est absolutus: nec enim Ecclesia intendit suis suffragiis eum privare, qui Deo reconciliatus est. At Suarez de cons. disp. 9. sect. 3. nu. 2. & Mercerus in 3. p. 9. 21. dub. 3. n. 2. negativam sententiam amplexi sunt: quia excommunicatio non tollitur per solam poenitentiam interiorem, alioquin postea non esset opus absolutione. Et Innocentius III. cap. sac. de sent. excomm. significat, ante absolutionem nec pro excommunicatis orandum, nec ab us orationes recipiendas. Et sane poena potest remanere post culpam, id quod maxime convenit poenis Ecclesiasticis, ad conciliandum illis timorem, & reverentiam. Utraque sententia est probabilis. Secunda probabilior. Certum tamen mihi est, licere applicare communia Ecclesiae suffragia pro excommunicato occulto defuncto in gratia, quia in eo casu absolutio regulariter negligi potest sine peccato ad vitandam infamiam & Ecclesia non intendit privare suffragiis eum qui absque nota absolvi non potest, dummodo iustus sit per contritionem. Capitula vero loquuntur de excommunicato publico par. 5. tr. 9. resol. 75.

Probabilis est non prodesse.

Etiamsi sit contritus. Licet tamen ea offerre pro excommunicato occulto defuncto in gratia, absque absolutione.

4. Placet etiam sententia Vasquez de excommunicat. dub. 11. nu. 73. Etrom. 3. in 3. par. disput. 217. cap. 3. numer. 26. Sacrificium Missae pro excommunicato contrito offerri non posse, & si offeratur, non prodesse: quia excommunicatio iusta facit incapacem talis effectus, & non aufertur per solam internam justificationem. Sed probabilis quoque est contraria sententia Fabri numero 148. sive Sacerdos offerat in persona Christi, sive in persona Ecclesiae: quia hoc non est prohibitum: nec est intentio Ecclesiae excludere jam reconciliatum a suffragiis, sed tantum contumacem. Sacerdotem vero non peccare, neque venialiter, sed opus bonum, & rectum efficere, par. 5. tract. resol. 76. Atque ita pro eo, qui percussus in duello, paulo post moritur cum signis contritionis, offerri potest sacrificium, ut docet Portellius, resp.

Quod etiam dic de sacrificio Missae.

cap. 10. num. 1. par. 4. tract. 1. ref. 192. Sed hic oritur.

Sed hac omnia procedunt de excommunicatis non toleratis.

Nam pro toleratis licet publice orare, & sacrificia offerre.

Debent tamen specialiter illis applicari, alioquin non procedunt. Si vero illa dicta excommunicatus petat solum loquendo.

Excommunicatus potest ingredi in Templum & orare.

Sed separatim ab aliis.

Et extra tempus Missarum, aut divinorum officiorum.

5. Quæ omnia procedunt de excommunicatis non toleratis: nam pro toleratis possumus publice orare, & sacrificia offerre: quia Concilium Constantiense absolute concedit, ut cum talibus communicare possimus in omnibus divinis officiis; & in hac communicatione comprehenditur applicatio suffragiorum: primum, quia Ecclesia pro eodem passim usurpat, communionem Sanctorum, & participationem suffragiorum, quare cum materia sit favorabilis, & hic sensus verbis congruat, ita dicendum est. Secundum, quia ex cap. Sacris 38 de sentent. excommunicat. hæc duo communicare cum aliquo, & publica suffragia illi applicare, aut simul conceduntur, aut simul prohibentur. Ita Megala in 3. par. lib. 2. cap. 2. num. 20. & alii contra Valquez de excommunicat. dub. 2. par. 5. tract. 9. resol. 74. Debent tamen suffragia Ecclesie specialiter applicari ipsi excommunicato, alias non ei profunt: quia Ecclesia, cui se minister conformare intendit, eos excludit. Posset igitur excommunicatus toleratus suffragia Ecclesie communia petere, si non peccaret venialiter, loquendo cum eo, a quo petit. Ita Hurtado de excommunicat. disp. 3. diff. 4. num. 12. ibid. 5. Notandum.

6. Potest tamen excommunicatus etiam non toleratus, ingredi Ecclesiam, & in ea orare, quamvis alii fideles adsint, separatim tamen, & in diverso sacello: nam sic non censetur communicare. Imò quoad orationem privatam, etiam in eodem sacello: quia cum oratio non sit communis, non communicant. Et tandem potest cum aliis audire concionem in Ecclesia. Ita contra glossam in cap. 1. distinct. 21. Raynaldus de monit. par. 2. cap. 2. num. 21. Quod autem ait Tertullianus de pudicis, cap. 4. nu. 14. excommunicatos ab Ecclesie limine submoveri, accipiendum est pro tempore Sacri, aut divinorum officiorum. Imò etiam tunc Ecclesiam ingredi potest, ut v. g. transeat, ob commoditatem itineris: nam sic non communicat in divinis, Ita Paludiana Summa.

nus in 4. distinct. 18. q. 4. & 6. Quod universaliter cum eodem dicendum est, si eo tempore Ecclesiam ingrediatur ad quodcumque negotium, dummodo non intret, ut intersit divinis, aut Sacri causa. Addit Cajetanus summ. cap. de particip. In quo tamen cum excomm. §. illicita autem, etiam eo tempore orare posse oratione privata. Ecclesiam transire ob commoditatem. Missa celebratur, ut Sacrificio intersit, expellendus est per admonitionem, & si necesse fuerit per coactionem. Et si hæc non sufficiat, & Missa ad consecrationem non est deventura; Sacerdos debet omittere Missam. Secus si peracta est consecratio. Quod si consecratio non est peracta Canon tamen inceptus est, Suarez diff. 12. sect. 1. ait, utrumque probabile esse, & quod Sacrificium omitti possit, & quod possit peragi, & Sacerdotem posse utrumque eligere, tutius tamen esse Missam omittere. Vide Turrianum disp. 11. dub. 1. lib. 2. p. 57. 9. ref. 92.

7. Excommunicatus autem Missæ assistens, aut divinis officiis, nullam poenitentiam incurrit: nam nulla reperitur in iure. Ita Corneio in 3. part. disput. 10. §. 4. dub. 2. Qui ait, illum admittentes solum incurtere excommunicationem minorem ut in cap. is qui. Et cap. Episcoporum, de priv. in 6. imponens interdictum procedere solum de exemptis ab Episcopo, part. 5. tract. 9. resol. 95.

8. In casu vero necessitatis, ait Suarez disput. 12. sect. 1. posse Sacerdotem uti ministro excommunicato non denunciato ad Sacrificium; quia Ecclesia creditur in tali casu prohibitionem suspendere. Addit Turrianus de excomm. lib. 2. disp. 11. dub. 1. posse etiam uti denunciato, si gravis urgeret necessitas celebrandi, part. 5. tract. 9. resol. 91.

9. Excommunicatus officium divinum B. Virginis, &c. cum alio recitans, peccat, venialiter tamen; sicut etiam recitans cum illo: quia talis communicatio est levis. Ita Gordonius to. 2. lib. 7. q. 8. c. 2. n. 23. & alii contra Navarrum c. 22. n. 36. §. ad 5. qui contra communem sententiam putat nullo modo peccare. p. 5. tr. 9. r. 89.

In quo tamen potest per Ecclesiam transire ob commoditatem.

Si vero ut adsit divinis, expelli debet. Et si non potest, cessandum à Missa, si ad Consecrationem, vel Canonem non pervenerit.

Illo tamen si Sacro intersit, nullam poenitentiam incurrit.

Et in casu necessitatis ministrare illi potest. Etiam si non sit toleratus.

Excommunicatus recitans Officium B. Virg. cum alio, peccat venialiter.

*Sicut. freci-
tans solus
dicat (Domini
vobiscum.*

10. Excommunicatus recitans Horas canonicas, non debet dicere: *Dominus vobiscum*, sed ejus loco, *Domine exaudi orationem meam*. Nam illud verum non est persona privata; sed totius Ecclesie. Quod si dicat; *Dominus vobiscum*, & sit Sacerdos, vel Diaconus, ait Suarez de censur. disp. 12. sect. 2. num. 13 fieri irregularem. E contra, Hurtado disp. 5. diff. 2. n. 3. nullum putat esse peccatum. Sed media via tenenda est cum communi apud Cochinch de Sac. disp. 13. dub. 7. nu. 54. quod sit peccatum veniale, & cujuscumque sit Ordinis, irregularitas non incurratur par. 4. tractat. 2. ref. 24. Et part. 2. tract. 9. resol. 93.

*Sed an uti
possit aqua
benedicta.*

11. Docet Bonacina, de cens. disput. 2. q. 2. punct. 3. s. 2. num. 8. usum aquæ benedictæ excommunicatis esse prohibitum; quia illa ex oratione Ecclesie profertur sicut libus, quæ intendit excommunicatos omni oratione privare. Id quod Suarez sect. 3. verum putat, si illius usus fiat ex intentione faciendi orationem Ecclesie. Alii docent, usum aquæ benedictæ non esse excommunicatis prohibitum, quia hæc prohibitio is nulla lege exprimitur. Turrianus lib. 2. disp. 11. dub. 3. primam sententiam putat esse magis probabilem, secundam magis piam. part. 5. tract. 9. ref. 90.

*Secundo ex-
communicatus,
etiam
occultus, non
potest Sacra-
menta recipere
licet extra neces-
sitate.*

12. § SECUNDUS communiter dicitur excommunicationis effectus, est privatio, tam activa, quam passiva Sacramentorum. Nam quoad passivam non solum denunciatus, & publicus, sed etiam toleratus, & occultus non potest licite Sacramenta suscipere: nisi excusaret ignorantia juris, vel facti, juxta dicenda V. Ignorantia, vel urgens necessitas, ad vitandum scilicet scandalum, periculum mortis, infamie, &c. Ita Præpositus in 3. part. quæst. 2. dub. 7. num. 39. p. 5. tract. 9. ref. 81.

*Potest tamen
valide.
Etiam quoad
absolutionem
sacramentali-
ter.*

13. In aliis autem casibus Sacramentorum perceptio illicita quidem esset excommunicatio, sed valida: quia excommunicatio non reddit subjectum incapax, sed solum ineptum. Id quod procedit etiam de absolutione sacramentali; quam quamvis Vasquez de excomm. dub.

4. num. 9. dicat excommunicatione irritato, etiã minori, invalidè impendi: probabilior tamen est contraria sententia. Suarez disp. 10. sect. 7. n. 9. quia excommunicatio non suspendit jurisdictionem Sacerdotis in excommunicatum: nec contrarium ullo jure probari potest. Quare, qui ex ignorantia, vel necessitate prædicta, absolutionem peteret peccatorum tantum, vel si Sacerdos oblitus confessionem excommunicationem absolvere, absolveret peccata, &c. absolutio haberet suum effectum. Si verò, quis scienter subiceret excommunicationem, & peteret absolutionem peccatorum peccata mortaliter, & absolutio esset nulla, non ratione excommunicationis, sed peccati in ipsa Confessione commissi, & defectus dispositionis. par. 5. tr. 9. r. 53. & 82.

14. Qui autem excommunicatis Sacramenta scienter ministraret, ipso jure incurreret excommunicationem minorem, & interdictum ab ingressu Ecclesie, cap. Episcoporum, de priv. in 6. quæ generaliter incurrunt commutantes cum excommunicatis in sacris. Addit Pontifex in cap. significavit, de sent. excomm. incurrere eandem excommunicationem. Sed hæc pœna non incurritur, nisi primò, excommunicatio sit Papalis: secundò; nisi excommunicatus recipiatur in officiis: tertio, nisi participans sit Clericus, quique scienter, & spontè id faciat, de quibus Cajetanus in summ. v. excommunicatio, cap. 8. qui addit aliam limitationem, nisi excommunicatus sit denunciatus. Vide Messerum in 3. part. q. 21. dub. 4. n. 2. part. 5. tract. 9. resol. 82. §. Sed si quis.

25. Porro excommunicatus Euchariam sumens, unum tantum committit peccatum, ut dictum est V. Circumstantianum, 90.

16. Privatim quoque excommunicatus denunciatus communionem activa Sacramentorum & sacrificii oblatione, cap. latores, & cap. si celebrat. de cleric. excomm. ministratque sub mortali ratione gravitatis materiae. Et non solum illicitè sed etiam invalidè absolvetur à mortalibus peccatis. Etiam à venialibus.

*Qui excom-
municatus
Sacramenta
ministrat, in-
currit excom-
municationem
minorem, &
interdictum
ab ingressu
Ecclesie.
Etiam in cer-
tis casibus
eandem ex-
communica-
tionem.*

*Ipse verò Eucharistiam
pericipiens,
unum pec-
catum com-
mittit.*

*Item excom-
municatus
denunciatus
non potest
Sacramenta
ministrare,
sub mortali.
Et quidem
invalidè ab-
solvetur.
Etiam à venialibus.*

Validè tamē consecrat, & applicat sacrificium.

art. 1. dub. 6. num. 8. validè absolvere à venialibus: oppositum tamen est probabilius; quia probabilior sententia docet jurisdictionem in venialia Sacerdoti competere de jure Ecclesiastico, ac proinde ab Ecclesia suspendi posse sicut suspendere interdicit, excommunicatum declarans. Ita Præpositus in 3. part. q. 2. dub. 8. nu. 49. *ibid.* ref. 84. Validè tamen consecrat, & sacrificii fructum applicat: quia Sacerdos id facit in persona Christi, & dependenter ab ipso immediate, non ab Ecclesia. Ita Continch *disp.* 14. dub. 5. nu. 35. ref. 83. *cit.* §. Nota etiam.

Nec peccat si Sacramenta ministrat ex ignorantia, aut necessitate.

17. Excusatur etiam excommunicatus denunciatus ministrando Sacramenta ex ignorantia vel oblivione, vel necessitate, sive intrinseca, sive extrinseca metus, scandali, &c. ut supra diximus de perceptione, secundum Fabrum in 4. *dist.* 25. *quæst.* 1. *disp.* 4. c. 4. num. 195. p. 5. tr. 9. ref. 85. & 96.

Vi si conferat Baptismum penitentiam, & Eucharistiam in articulo mortis.

18. Quare conferre potest sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ in articulo mortis. † Baptismum quidem, & Pœnitentiæ, quia sunt necessaria necessitate medi: Eucharistiam vero propter ejus utilitatem, & obligationem præcepti divini. † Ita Mercerus in 3. p. *quæst.* 21. *dub.* 5. *part.* 5. *tr. act.* 9. *resolut.* 83. in fine.

Et in aliquibus casibus extremam Vocionem.

19. Item, si moribundus Pœnitentiã, vel Eucharistiã suscipere non posset, & quia nullum posset doloris signum exprimere, tunc Sacerdos excommunicatus extremam Unctionem illi conferre posset, ut per ipsam fiat ex attrito corritus: quia in tali casu hoc Sacramentum necessarium censetur. Ita Corneio in 3. *part.* *tr.* 5. §. 1. *dub.* 4. contra Suarez *ibid.* *tr.* 8. *disp.* 44. *sect.* 2. n. 6. (quod etiam potest tempore interdicti, ut ait Trullench in *Cruc.* *lib.* 1. §. 3. *dub.* 7. *nu.* 2. *part.* 5. *tract.* 3. *ref.* 89. & *tract.* 20. *ref.* 77.) Et Præpositus in 3. *part.* *quæst.* *un.* *dub.* 6. *num.* 144. id procedere putat, etiam si moribundus fuerit confessus, & propterea hoc Sacramentum non sit necessarium simpliciter: nam est necessarium ad resistendum diabolo, & conducit ad remissionem venialium, p. 5. *tr.* 3. *ref.* 81. & 49. *ref.* 83. §. Igitur. Rursus,

si aliqua provincia remota esset penuria Sacerdotum, & non esset nisi unus Episcopus excommunicatus denunciatus, tunc sine damno communi Ordines licite conferret. Ita Corneio *ubi supr.* Casus de matrimonio potest esse, quando Parochus denunciatus assisteret matrimonio moribundi ducentis in uxorem concubinam in salutem ipsius spiritualē, vel in temporale commodum filiorum. Præfertim quia Parochus non est verus minister hujus Sacramenti, sed sunt ipsi contrahentes. (Non tamen ad hoc specialiter deputati: quare si excommunicati contrahunt. Probabile est, unum solum peccatum committere in recipiendo, non autem in ministrando: canones enim de hac re loquuntur de Clerico. Ita Præpositus in 3. p. q. 2. *dub.* 8. *nu.* 51. *part.* 5. *tract.* 9. *ref.* 85. Ita etiam Corneio *ibid.* *ref.* 83. *cit.* † Vide V. Parochus n. 10. ubi latius de hac opinione invenies †

Et matrimonium.

20. Toleratus autem licite Sacramenta confert, & celebrat, quoties aut gravis ipsius necessitas, aut notabilis proximi utilitas postulat. Et sic observat Præpositus q. 2. *dub.* 8. n. 44. quod Parochus toleratus potest Sacramenta facere in die festo, ut subditi satisfaciant præcepto, si id alio deficiente requirant auctoritate exterrag. *Ab evitanda.* *part.* 5. *tract.* 9. *resol.* 83. §. Notandum.

Qua à sortiori procedunt in tolerato.

21. † TERTIUS communiter dictus excommunicationis majoris effectus est privare communionem fidelium, non solum in divinis, de qua dictum est, sed etiam in civilibus, & humanis contractibus, † ita ut contractus, qui cum excommunicatis denunciatis fiunt, sint illiciti, non tamen invalidi: nam in capite. *felicis* §. *verum de penis* in 6. excommunicato absoluto conceditur repetitio debitorum, quæ contracta fuerant de acquisitis in excommunicatione, duo supponit, contractus in excommunicatione factos validos esse. Deinde, non obstante excommunicatione admittuntur contractus matrimonii, capite. *significasti*, de eo, qui ducuntur illiciti, &c. Professionis in Religione secundum Abbatem, cap. *cum illorum de font. excomm.* Et donationis factæ ab excommunica-

Item excommunicatus non potest communicare cum fidelibus in humanis.

Et si cum illis contrahatur, contractus erunt illiciti. Sed non invalidi.

Nisi in certis casibus.

municato, cap. *inter dilectos, de donationibus*. Ratio verò est, quia quamvis de hoc sit prohibitio; nulla tamen facta est irritatio, nisi in hæreticis, & schismaticis, cap. *excommunicamus, tit. de hæreticis, §. Credentes*. Possent nihilominus contractus excommunicati invalidari ex triplici capite. Primò, si ineantur virtute rescripti suppletis conditionem aliquam ad valorem ejus requisitam; nam rescriptum impetratum ab excommunicato super alio, quàm excommunicatione, vel appellatione, est nullus, ex cap. 1. *de rescriptis, in 6.* Secundo, si ineantur ab eo, ut à persona publica & vi potestatis, muneris, vel beneficii, quia iurisdicchio ad contrahendum per excommunicationem suspenditur. Tertio, si in contractu fiat promissio de alio contractu faciundo tempore excommunicationis: quia hæc promissio est nulla, utpote de re illicita. Ita Filiucius *tom. 1. tract. 12. c. 9. nu. 209. par. 5. tr. 9. resolut. 128.*

Igitur excommunicatus validè testatur.

22. Ex his sequitur, excommunicatum validè testari, quamvis illicitè, cap. *verisatis, de dolo & contumacia*. Ita DD. communiter. Item validè institui hæredem in testamento. Ita Suarez *de cons. disput. 15. section. 9.* contra Hostiensem n. 20. Nam sicut excommunicatio, præter casum specialem hæresis, non privat dominium rerum suarum, ita non privat potestatem acquirendi dominium aliorum. Filiucius *tom. 1. tract. 12. cap. 8. nu. 207.* ait, excommunicatum non denunciatur, quamvis illicitè testetur, tamen alios ipsi testanti licitè adesse, ut Notario testibus, &c. Licitè etiam institui hæredem; quia cum ipso communicare non est illicitum. Ipsum verò sic institutum non posse hæreditatem adire, quia non potest communicare, posse tamen tacite acceptare, & possessionem realem sumere per usurpationem, & cætera, quæ sine communicatione fieri possunt. Denunciatum verò nec ipsum licitè cum aliis, neque cum ipso alios licitè contrahere: hæredem tamen instituendum excusari propter utilitatem, ob quam fortè excusari etiam possunt tabellio, & testes ab hærede vocati, p. 5. tr. 9. r. 129.

23. Sequitur etiam ex dictis, excommunicatum vitandum, perere posse à suo debitore creditum, & hunc ad illud teneri: nam debitor non liberatur à solvendo debitum excommunicato jure divino, nullum enim tale jus reperitur, imò ad Roman. 13. debita etiam Ethnicis, & publicanis solvenda dicuntur: nec humano, nam si aliquid liberat à debito cum excommunicato, loquitur de debito fidelitatis, & obsequii, non de pecuniario; strictè enim interpretandum est, cum sit pœnale. Quamvis Medina probabiliter dicat ea loqui etiam de pecuniario solis verbis conflatò. Ita Lessius *lib. 2. cap. 16. dub. 9. num. 79.* contra Sayrum *lib. 2. c. 9. numer. 10. part. 5. tract. 9. resolut. 130.*

24. Privat etiam excommunicatum communione in eadem domo, & mensa. Sed quoad primum ait Hurtado, *de excomm. disput. 9. diff. 1. num. 6.* non prohiberi, quando casu, & solum materialiter accidit, ut si excommunicatus, & non excommunicatus in eodem hospitio pernoctarent, etiam in eodem lecto. Quod etiam videtur dicendum contra Avilam *part. 2. cap. 6. disp. 9. dub. 7.* in casu, & absque societate comederent in eadem mensa, licet parva (nam de mensa mediocris longitudinis ipse concedit.) Secus verò quando est communicatio in cibo, & potu in una, vel diversis mensis ad idem convivium spectantibus. Quod Corneio in 3. *part. tract. 5. disp. 10. §. 10. q. ult.* verum putat, etiam si diversæ mensæ sint in diversis cubiculis, nam, cum spectent ad idem convivium, censentur una mensa. Sed in hoc probabilem etiam puto contrariam opinionem Mercerii in 3. *part. q. 21. dub. 10. par. 5. tr. 9. ref. 121.*

25. Prohibitum etiam est, excommunicatum salutare verbis. An etiam alio signo, ut aperiendo caput, &c. Negat Turrianus *lib. 2. disp. 13. dub. 1.* Affirmat Vasquez *de excomm. dub. 8. n. 5.* Uterque probabiliter. Hurtado *ubi supra. n. 4.* docet. Prohibitum etiam esse resalutare. Ait Henriquez *comp. cas. mort. cap. 20. num. 20.* ait id licitum esse, & si epistolam mittat, per epistolam respondere: quia hoc

Et à suo debitore debitum exigis.

Item excommunicatus non potest cohabitare in eadem domo cum fidelibus. Nec cum illis in eadem mensa ex eisdem cibis comedere.

Nisi id casu contingeret.

Denique excommunicatus salutare non potest. Sed probabiliter est posse resalutari.

hoc est ipsum salutare, vel ad illum scribere, sed solvere debitum urbanitatis, quod nullo jure prohibetur. Quae sententia est probabilissima. *part. 5. tr. 9. res. 116.*
26. † Atque hi effectus excommunicationis, sed minus proprie dicti, cum potius sint ipsius natura, continentur in versu vulgari.

Caeterum Os, Orare, Vale, Cōmunio, Mensa negatur
communio 27. Advertendum autem est comunionem fidelibus prohibitam esse solum cum excommunicato non tolerato, & denunciato per sententiam, ex *Extrava. Ad vitanda*, cum iis, verò, qui tolerantur, & non sunt per sententiā declarati, communicari licitè posse absque ullo scrupulo, tam in humanis, quam in divinis, etiam illum provocando. Habet enim Bulla *Nemo prae textu censura absolute teneatur*, & c. absolute & absque ulla restrictione. Quod consultò factum est, ut scrupulis conscientiarum timoratarū adhiberetur remedium. Ita Hurtado de *excomm. disp. 2. diff. 4. n. 3.* contra Avilam *p. 2. c. 6. disp. 8. dub. 1. concl. 3.* qui tenet non licere ipsos invitare, & provocare *p. 5. tr. 9. res. 117*

Non tamen 28. Ergo, ut teneamus excommunicatum vitare, requiritur sententia publica. Sed an sufficiat sententia declaratoria criminis, cui certum est adnexam esse excommunicationem? sufficere putat Sorus in *4. dist. 1. quest. 5. art. 6. & dist. 22. quest. 1. art. 4.* & probabiliter. Sed contra sententia Coninch *de sacram. disp. 14. dub. 2. n. 20* est probabilior. Nam in *Extravag.* dicitur neminem teneri vitare excommunicatum, nisi censura contra personā denunciata fuerit expressè, quādo autem quis damnatur tantum de crimine non declaratur expressè censura, sed implicite solum, & per quamdam consequentiam. Quod etiam verum est, si quis declaratur reus certi criminis & incurrisse omnes censuras & poenas illius: nam adhuc non est denunciata expressè excommunicato. Et ita docet Sanchez *sum. tom. 1. lib. 2. c. 9. n. 4.* contra Henriquez *lib. 13. c. 5. n. 4.* posse nos conversari cum eo, in quem lata est sententia declarans esse haereticum, si expressè nō

declaret, esse excommunicatum. *p. 5. tr. 9. res. 62. & tr. 14. res. 97.*

29. Sed an excommunicatum denunciatum in uno loco teneamus vitare in alio, ubi delictum est occultum? *Bona-cina de cens. disput. 2. quest. 2. punct. 6. §. 2.* neamur vitare in alio. 48. absolute affirmat: nam is per publicitatem delicti amisit jus ad suam famam. Et facilius respiciet, si ubique vitetur. Communis opinio cum Henriquez *lib. 13. cap. 24. num. 3.* habet talem in aliis locis vitandum esse in occulto, non autem in publico: nam in *cap. cum non ab homine, de sent. excomm.* dicitur excommunicatos publicos publice occultos occultè vitandos esse: quod caput in Concilio Constantiensi circa hoc non est reformatum. Sed probabile est, ut judicavit Praepositus in *3. p. 9. 2. dub. 16. n. 114.* talem ubi denunciatus non est, nec in publico nec in occulto vitandum esse *p. 5. tr. 9. res. 1134.*

30. Declaratus per cedulones excommunicationem incurrisse, si intra terminum appellavit potest liberè communicare cum omnibus, & omnes cum ipso, quia appellatio suspendit declarationem excommunicationis. Ita Vulp. *prax. judic. for. Eccles. cap. 1. num. 5.* & alii. Quod etiam dicendum est in recusatione, quia est eadem ratio. Ex quibus patet à fortiori, quod si quis ante sententiam excommunicationis ipso facto ob peccatum commissum legitime appellaret, excommunicationem postea non incurret. *p. 5. tr. 7. res. 30.*

31. † Neque verò communicatio cum excommunicato denunciato in omnibus casibus interdicta est: nam multi casus excipiuntur, qui communiter explicantur illo versiculo.

Vtile, lex Humile, Res ignorata, Necessè, Per utile, intelliguntur verba spiritualia ad excommunicati salutem pertinentia, licet enim illum hortari, ut respiciat per legem, significatur matrimonium. †

32. Uxor enim potest cohabitare cum viro & communicare, etiam reddendo & petendo debitum, & in omnibus aliis ad matrimonium spectantibus, ac viro excommunicato si ille excommunicatus non esset, c. *quoniam*

An denun-
ciatum in
uno loco
teneamur
vitare
in alio.
Mul. multa

Probabile est
non teneri.

At, si infra
terminum
appellavit,
possimus cum
illo commu-
nicare etiam
in loco sen-
tentiae.

Sunt etiam
alia capita
commercium
cum excom-
municatis
denunciatis
cohabitatio.

Nam uxor
potest coha-
bitare & par-
icipare cum
viro excom-
municato in

omnibus per-
inentibus
ad matrimo-
nium.

Nisi in certis
casibus.

Etiam si ma-
trimonium
post censuram
scienter con-
traxisset.

Et eadem est
ratio viri cui
uxore excom-
municata.

niam multos 11. q. 3. (Idque procedit, etiam si matrimonium nondum consummaverint, quia nuptias non concubitus, sed consensus facit *l. nuptias, ff. de reg. jur. minime* verò si solum sponsalia contracta sint, ut ait Sanchez *lib. 9. disp. 14. n. 8. tom. 1. de matr. part. 5. tract. 9. ref. 126.* Nisi excommunicatio lata esset causa matrimonii illegitimè contracti, aut conjuges essent divortio separati; nam tunc uxor libera esset ab obsequiis mariti; possent tamen, etiam manente excommunicatione reconciliari, & cohabitare. Non potest præterea cum marito communicare in his, propter quæ excommunicationem incurrit, quia communicare in crimine nulli licet, c. *inter alia sentent. excomm.* Et tandem, si maritus esset cum alio excommunicato; ut si illum invitaret, non posset uxor in eadem mensa comedere. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. disp. 10. §. 10. dub. 2. quest. 2. part. 5. tract. 9. resolutio. 122.*

33. Sed quid si mulier scienter cum excommunicato denunciato matrimonium contraxisset Tunc ait D. Thomas *in 4. dist. 18. q. 2. art. 4.* cum illo communicare non posse: quia contractus factus in injuriam excommunicationis, videtur non tribuere jus contra ipsum. Et præterea contractus de communicando cum excommunicato esset nullus, quia de re illicita: ergo contractus matrimonii cum excommunicato non potest esse efficax ad obligandum uxorem ad cohabitationem, &c. Sed contrarium cum Turriano *de cons. lib. 2. disp. 13.* tenendum est, quia verba Gregorii in cit. cap. *quoniam multos* generalia sunt, & nulla est causa cur illa debeamus strictè interpretari *Ibid. §. Sed difficultas.*

34. Quamvis autem in dicto capite solum excepiatur uxor, quia nimirum frequentius viri quam mulieres in excommunicationem incurrunt; extendi etiam debet ad maritum, quia eadem esse debet utriusque conditio, & in lege, præsertim gratiosa, includi censentur casus similes, ex glossa in *Clem. 1. verbo Presidentes, de rescript.* Nisi tamen, si maritus uxorem de contumacia corripere ne-

gligat, graviter peccabit, quia est ejus superior; non tamen propterea excommunicationem incurret. Idem dic, quando uterque conjux esset excommunicatus. Ita Mercerus *in 3. p. q. 21. dub. 11.* & Layman *lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 16.* contra Sylvestrum V. *Excommunicatio 5. n. 4. p. tr. 9. resolutio. 123.*

35. Adverte etiam, quod contrahens cum excommunicato, qui non sit notorius, aut denunciatus, nullam culpam committit. Ita Sanchez *de matr. tom. 2. contraheret. lib. 7. disp. 11. numer. 8.* Quidquid asserat Pontius *de matr. lib. 6. c. 10. num. 3. p. 3. tr. 4. ref. 268.*

36. † Per humile intelliguntur subiecti, ut filii, servi, & familiares. Nam ex citat. c. *quoniam*, † &c.

37. Filius potest cum patre excommunicato communicare, etiam si sit emancipatus. Ita Mercerus *quest. 2. dub. 17. n. 6.* vale emancipatus contra Fabrum *in 4. dist. 15. q. 1. disp. 4. c. 7. parus, commun. 221.* Idque Hurtado probatyliter extendit etiam ad illegitimos, & adoptivos. Quidquid contradicat Turrianus *part. 5. tr. 9. ref. 118.*

38. Item cum avo, abavo, &c. excommunicato communicare possunt nepotes, pronepos, &c. quia hi veniunt nomine filiorum ex *l. filii appellatione*, & alii Item avus, gener, privignus & privignus, &c. qui ratione affinitatis loco Nurus item, aliorum sunt, ex c. *affinitatis, Inst. de nupt.* & gener cum Item pupillus cum tutore excommunicato. Quæ omnia intelligenda sunt, quando tales maneat in eadem domo; & sub Cura suorum correlativorum. Ita Cornejo *in 3. part. tract. 5. disp. 11. §. 10. dub. tutore, si hi 3. quest. 3.* Gordonus verò *tract. 1. l. 7. qu. omnes cohabitatio. cap. 6. num. 76.* etiam extra convictum, & cohabitationem putat aliquam communicationem inter illos licitam esse, quam scilicet gradus affinitatis, & naturale vinculum morali modo requirit *p. 5. tr. 9. ref. 119.*

39. Servus etiam communicare potest cum domino excommunicato. Et quamvis id non videatur procedere, quando mala fide cum illo contraheret servitutum, ut docet Gordonus *num. 79.* & alii, quia in hoc non militat ratio *cap. inter alia,*

alia, de sentent. excomm. quod scilicet inveniat obli- gatus ad servitutem antea contractam ; dicendum tamen est cum Hurtado de excomm. disput. 9. diff. 4. n. 24. servum communicare posse cum domino, etiamsi scienter cum ipso post excommunicationem contraxit, quamvis talis contractus (seclusa utilitate, aut necessitate) illicitè fiat. Neque admittenda est limitatio Fabri ubi supr. n. 222. de servis intervenientibus in rebus honestis ac necessariis, & de inferventibus in criminibus, & sceleribus; nam DD. absolute, & sine ulla limitatione loquuntur. p. 5. tr. 9. resol. 12.

Et Religiosi cum Prælato.

40. Religiosi verò communicare non possunt cum Prælato excommunicato non tolerato, nisi in his quæ habitatio- nis iure vitari non possunt, perinde ac si esset excommunicatus alius Religiosus de familia. Si verò esset toleratus, posse cum illo communicare certum est, sed Megala in 3. part. l. 2. cap. 5. quæst. 4. num. 50. putat, debere illi obedire, donec excommunicatus per sententiam declaretur. Ac negat Villalobos tom. 3. tract. 17. diff. 13. numer. 21. quia, quod communi- care possint, habent ex privilegio Ex- travagant. quo non tenentur uti, aliàs esset onus. part. 5. tractat. 9. resolutione 12. 7.

Etiã in di- vinit.

41. Uxor, filius, servus, & supradictæ personæ subjectæ possunt cum suis superi- oribus excommunicatis communicare etiã in divinis; quia in talibus ex offi- cio communicare tenebantur ante ex- communicationem, & per hanc ea obli- gatio non tollitur, ex cap. alia de sentent. excommuni. At proinde uxor, liber, fa- mulus possunt maritum, patrem, domi- num, excommunicatum euntem ad Sa- crum comitari, &c. Ita Covinch de Sacram. disp. 14. dub. 12. num. 130. p. 5. tr. 9. rej. 124. propè finem.

Et è contra. Nam, ex pa- ter cohabitare potest cum filio excom- municato.

42. Pater, & dominus communicare possunt cum filiis, & servis excommuni- catis, quia est eadem ratio, ut supra diximus de marito respectu uxoris. Quam- vis enim ad patrem, & dominum spectet curare, ut filii, & servi convertantur; id tamen non semper obtinere poterunt,

quamvis procurent. Et si non procurent peccabunt quidem contra præceptum naturale, sed non contra Ecclesiasticum de vitandis excommunicatis. Text. verò in cap. filia, dist. 27. loquitur de parentibus communicantibus cum filiis ex- communicatis in crimine criminoso. Ita Cornejo in 3. p. tr. 5. disp. 10. part. 5. tr. 9. resol. 120.

43. Adverte autem, quod si dominus potest servos excommunicatos absque cum ser- vo, aliquo ejus damno licentiarè, non potest quem non po- cum illis communicare. Ita Faber. de cens. rest. absque dist. 25. q. 1. disp. 4. cap. 7. num. 225. parte 5. aliquo dano tract. 9. resolutione 125. paragr. 10. dub. 3. licentiarè. in fine.

44. Quando ex filiis ejusdem patris, Et frater cū vel ex famulis ejusdem domini unus est fratre, ac ser- excommunicatus, possunt alii cum illo vus cum con- communicare, sicuti omnes possunt cō. servus excom- municari uni tertio domino, vel patri; municatis. nam jure possunt cum illo communica- In his tamen, re, quin communicent inter se. Hoc ta- qua vitari non possunt. men intellige quoad ea, quæ vitari non possunt, supposita cohabitatione, & famulatu. Ita Villalobos tom. 1. tr. 17. diff. 13. n. 17. ibidem.

45. † Per rem ignoratam, intelligitur Item excusat ignorantia invincibilis, & inadverten- ignorantia. tia naturalis.

46. Per necesse, tandem intelligitur ne- Et necessitas. cessitas, quæ, ut supra diximus excusat Qui sine cau- riam à communione Sacramentorum, sa converfa- tur cum ex- tam activa, quam passiva. † communica- to peccat

47. Præter hos casus communicare cū Et in divinis ex suo genere mortaliter. excommunicato denunciato peccatum est. Et quidem in divinis, secundū Avila de censur. part. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 3. mor- tale ex suo genere, quamvis esse possit veniale ex parvitate materiæ, ut si v. gr. quis cum excommunicato tolerato au- diret initium Missæ usque ad Evange- lium, vel finem à sacra Communione ex- clusivè. Idem docet Covinch de sacram. disp. 14. dub. 14. num. 146. & dat exem- plum de excommunicato, qui transiens per templum ibi attentus hæreret, do- nec unus Psalmus brevis caneretur, & de eo qui cum excommunicato recita- ret aliquoties Officium divinum priva- tum; quia in hoc non est tanta repugnan- cia,

In humanis
venialiter.

tia, quanta est in Officio publico, p. 5. tr. 5. resol. 21.

48. E contra verò, communicare cum excommunicato denunciato in humanis, & civilibus, ex suo genere peccatum veniale est, cui adnexa est excommunicatio minor. ex cap. à nobis 2. de except. Potest tamen fieri mortale ex aliqua circumstantia, nimirum scandali, vel contemptus. part. 5. tractat. 9. resolutione 2. §. Notandum, & part. 7. tractat. 11. resolutione 47.

49. Addit Faber ubi supra cap. 2. num. 51. esse regulariter mortale, quatenus est specialiter prohibitum, & citat textus cap. in sacris, de his, que vi; & cap. exceptionem, de exception. Atque, id significare DD. dñm dicunt, ex hoc incurri excommunicationem minorem: quia, cum excommunicatio minor privet preceptione Sacramentorum, non incurritur ob veniale. Sed DD. absolute dicunt, communicationem in humanis cum excommunicato, etiam stante prohibitione speciali, esse peccatum veniale: quia materia hujus communicationis est levis, & indirecte tantum, & secundario prohibetur. Ita Cornejo ubi supra dub. 1. (Unde ait Mendoza de fide volum. 1. disputat. 76. sect. 2. §. 45. la vari interdum cum Judæo in balneo, nonnunquam excipi, vel excipere convivio, & alia id genus rarius effecta, esse peccata venialia ob materia levitatem, part. 5. tractat. 5. resol. 21. in fine.) Et ego puto contra Coninch. ubi supr. numer. 149. cum Alterio lib. 1. disputat. 12. cap. 6. esse peccatum veniale, conversari cum excommunicato vitando, etiam frequentissime. part. 5. tractat. 9. resolutione 2.

Rursus ex-
communicatus est inhabilis ad beneficia. Potest ea retinere cum dispensatione Episcopi.

50. Ex propriis effectibus excommunicationis primus est, reddere inhabile ad beneficia obtinenda. Sed potest ea retinere cum dispensatione Episcopi, secus de officiis secularibus. Diana part. 9. tr. 9. resol. 34. Sed de hoc vide verb. Beneficium à num. 20. Unde si accipit primam tonsuram non fit irregularis, secus de minoribus contra aliquos, part. 9. tract. 7. resol. 23.

51. Secundus est, quod excommunicatus non potest exercere actus jurisdictionis etiam si sit laicus; vide verb. Iudex laicus num. 37. Et idem si iudex Ecclesiasticus excommunicatus non toleratus alium excommunicet, excommunicatio erit nulla: quia Ecclesia aufert ab eo jurisdictionem, omnimodò. Attamen, si excommunicatio est occulta, communis sententia apud Bizozerum, part. 2. cap. 1. n. 5. contra Angelum sum verb. excommunicatio, tenet posse excommunicare, & hanc potestatem non tolli, nisi per manifestam sententiam. part. 5. tract. 9. resol. 50. Unde si iudex sit excommunicatus etiam publice, dummodo sit toleratus validè alium excommunicat. Et ita tenet probabiliter Gutierrez can. 99. l. 1. cap. 1. num. 82. contra Suarez disput. 14. sect. 2. num. 15. quia eodem modo se habet, quando est publicus sed toleratus ac se habebat, dum erat occultus. Ibid. & resol. 135.

Et ineptus ad exercendam jurisdictionem.

Si excommunicatio est publica.

52. Potest tamen quis talis iudicis jurisdictionem declinare, opponendo excommunicationem, & tunc si ipse excommunicatus, excommunicatio erit nulla, quia ille non erit contumax non obediendo. Ita Præpositus in 3. part. quest. 2. dub. 12. num. 78. & 79. Qui addit excommunicatum denunciatum electum in iudicem in loco, ubi ignoratur, validè actus judiciales exercere in favorem publicum. p. 5. tr. 9. resol. 100.

Et si sit occultus sententia de excommunicatione, declinare non potest, opponendo excommunicationem.

53. Sed an iudex excommunicatus tolleratus iudicium exercens, peccet mortaliter? Affirmat Coninch ubi supr. num. 148. quia hic actus est valde honorificus excommunicato, eumque facit superiorem aliis fidelibus, à quibus ut membrum putridum præcisus est. Sed Ledesma de excomm. dub. 9. putat, quod quando acta talis iudicis sunt valida, peccat tantum venialiter: quia, cum Concilium non privet illum usu talis potestatis, illum actum prohibere videretur solum, quatenus est humana quædam communicatio, non autem quatenus est actus jurisdictionis. p. 5. tr. 9. ref. 131.

Ipse verò iudex iudicium exercens, peccat venialiter.

54. † Tertius effectus est, quod excommunicatus privatur actibus quibusdam

busdam juridicis, & publicis. Unde in primis.†

Deinde ex-communicatus non potest esse tabellio. *ex cap. 1. de excep. in 6. & si acta efficiat, ait Hurtado de excommuni. disputat. 8. diff. 5. numer. 8 esse invalida; qui ex cap. nullus 3. question. 4. quæ ab excommunicatis dicuntur, vel conscribuntur, à nemine sunt credenda. Idque etiam verum esse de tolerato, quia non est obligatio illi credendi, sicut nec cum illo communicandi. part. 5. tract. 9. resol. 112.*

55. Excommunicatus non potest esse tabellio, *ex cap. 1. de excep. in 6. & si acta efficiat, ait Hurtado de excommuni. disputat. 8. diff. 5. numer. 8 esse invalida; qui ex cap. nullus 3. question. 4. quæ ab excommunicatis dicuntur, vel conscribuntur, à nemine sunt credenda. Idque etiam verum esse de tolerato, quia non est obligatio illi credendi, sicut nec cum illo communicandi. part. 5. tract. 9. resol. 112.*

56. Sed quid, si partes conveniant ad petendum instrumentum à tabellione excommunicato? Faber *cap. 6. num. 201.* docet tunc etiam esse invalidum, quia hoc munus est illi ab Ecclesia prohibitum, quia prohibitione stante, non habet valorem. Ego verò sentio cum Suarez *disp. 16. sect. 5. n. 5.* tabellionem toleratū, si ab aliis requiratur, validè ac etiam licitè instrumenta efficere, quia alii possunt cum ipso agere, & consequenter ipse cū aliis. Si verò sit denunciatus peccare, instrumentum autem, ut in foro exteriori irritum sit, ut tenent communiter Canonistæ, in foro interno validum esse, quando ex consensu partium cognoscitur ejus excommunicationem admittitur. Nam Canon. *nullus anathematizatorum 3. q. 4.* & alii textus, qui in contrariū afferuntur, dicunt quidem tabellionem excommunicatum non debere admitti, non tamen sufficienter declarant, quod si admittatur, instrumenta erunt invalida. Ita Præpositus *dub. 13. n. 89. ibidem §. Sed his.*

Non testis.

57. Deinde excommunicatus non potest esse testis, *ex cap. discernimus, de sent. excommuni. in 6.* Et si admittatur, ait Faber *num. 192.* ejus testimonium fore invalidum, etiam in extrajudicialibus, ut in instrumentis; quia scripturæ extrajudiciales sunt publicæ, & aptæ naturæ ad iudicium deduci. Sed ego puto cum Henriquez *lib. 3. cap. 7. numer. 5.* quod testimonium excommunicati etiam non tolerati sit validum, quia nullo jure irritatur. Tolerati verò etiam licitum. Ita etiam Præpositus *num. 90. & Summa Diana.*

Fillucius *tom. 2. tr. 12. cap. 7. num. 188.* ait excommunicatum, etiam vitandum, testimonium ferentem in iudicio, vel extra, peccare tantum venialiter: quia est tantum communicatio humana *p. 5. tr. 9. ref. 113.*

58. Sed stando in prima sententia, ex-communicatus non potest esse Advocatus. *Non Advocatus.* cipe cum Sanchez *de matrim. lib. 3. disputat. 41. num. 5.* causam matrimonii, in qua testes excommunicati non repelluntur. Sicut etiam in causa hæresis *ex cap. in fidei de hæres. in 6. Ibidem in fine. p. 11. tr. 4. ref. 21.*

59. Tertio, excommunicatus non toleratus, non potest esse Advocatus, ut supponit in *cap. discernimus 8. de sent. excommuni. in 6.* Si verò à iudice admittatur, patrocinia ab ipso facta valida sunt, quia nulli irritantur. Ita Villalobos *to. 1. tr. 13. diff. 14. num. 8.* Toleratus verò si à fidelibus inducatur, non solum validè, sed etiam licitè admittitur *part. 5. tr. 9. fol. 114.*

60. Quarto, excommunicatus non potest esse Procurator, tam ex generali prohibitione communicandi cum aliis, quam ex specialibus iuribus supra relatis. Si verò admittatur, ejus acta valida erunt, quamdiu à iudice non appelletur. Quod probabilius est, etiam si eligatur post excommunicationem incursum. Ita Præpositus *numer. 91.* Qui addit matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum, esse validum. *Ibid. §. Sed an.*

Non Procurator.

61. Quinto, excommunicatus ex dictis iuribus non potest esse Tutor, neque Curator. Si verò admittatur, probabile est quod ejus contractus sint validi, ut docet Cornejo *§. 9. q. ult. contra Sylvestrum V. Excomm. 3. num. 2.* quia nullum jus eos irritat *p. 5. tr. 9. ref. 115.*

Tutor, aut Curator.

62. Sexto, ex iisdem iuribus excommunicatus non potest esse actor in iudicio. Sed adverte Turrianum *lib. 2. disputat. 14. lib. 3.* docere, quod excommunicatus jus suum revera debitum sine vi & fraude in iudicio petens, non peccat mortaliter ex objecto, donec per exceptionem, aut per officium iudicis repellatur. Adverte etiā cum Hurtado *de excommuni-*

Nec actor in iudicio.

catio. *diff. 8. difficult. 3. num. 6.* quod iudex potest quidem excommunicatum toleratum rejicere, non tamen tenetur, etiam si sit publicus (nisi ad petitionem partis, sufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur eum vitare. *part. 5. tr. 9. resol. 110.*

potest tamen in iudicio respondere per semetipsum.

63. *Secundò, Avila part. 2. cap. 9. disput. 2. dub. 2. & alii tenent excommunicatum non posse respondere in iudicio per seipsum, sed cogi respondere per Procuratorem; quia id significatur in cap. intelleximus, de iudic. Sed ego verius puto cum Praeposito in 3 part. quest. 2. dub. 13. num. 37 respondere posse per seipsum: nam excommunicatus non videtur negandum, quod communi iure cuius reo conceditur. Et alioqui in cap. cum inter, de excep. excommunicato conceditur facultas respondendi absque distinctione, per se, vel per alium. In cap. verò intelleximus, non excludi, sed solum significari, quod respondere debeat, saltem per alium. Adverte tamen, quod si potest prius absolutionem obtinere, decenius est, ut ante illam per se non respondeat. *part. 5. tr. 9. resol. 111.* Sunt etiam alii excommunicationis effectus, quos vide apud alios.*

Excommunicatio nulla, nullum habet effectum.

64. Sed quid dicendum, quando excommunicatio est nulla, aut iniusta? Causatne hos effectus? Respondeo excommunicationem nullam, nullum effectum habere, quod enim nulliter factum est, non censetur factum, *Clem. Pastoralis. de re iud. & in cap. cui, & c. non debet*

Nisi, quod nulliter excommunicatus debet abstinere à communionem fidelium, propter scandalum, donec nullitas cognoscatur.

11. quest. 3. ait Gregorius, *Non debet is poenam sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia.* Ita Turrianus *de cens. lib. 2. disputat. 20. dub. 1.* Abstinentum tamen esse propter scandalum à communicatione Sacramentorum in publico, donec nullitas cognoscatur, ait Mexia *in leg. Tolera. tit. de los propios y rentas, &c. part. 5. fund. 2. numer. 28.* Nullitatem autem, ipsum sufficienter publicare debere. Quamvis contrarium doceat Valerus *verb. excommun. diff. 8.* quem vide. Et Vasquez apud Turrianum *l. cit.* ait, sufficere, quod nullitas cognoscatur à sapientibus; ut

tamen contra excommunicationem quæ operetur, hoc sapientum iudicium vulgò manifestandum esse. Quod si, antequam nullitas publicetur, quis se ingerat divinis publice, secundum Turrianum peccabit, nullam tamen poenam juris incurret, *part. 5. tractat. 9. resolutione 26.* Quod si iudex in dubio juris secundum opinionem probabilem ferat excommunicationem, vel declaret in eam aliquem incurrisse, subditus, licet habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire, & habere se pro excommunicato. Ita Villalobos *tom. 1. tract. 16. diff. 11. num. 7. part. 5. tractat. 1. resolutione 23. §. Et tandem, & tractat. 9. resolutione 72.* Quid dicendum in dubio, vide supra *verb. Censura, num. 30.*

65. Quoad excommunicationem iustam, certum est primò, fideles orantes in publico non orare pro tali excommunicato, quamvis illis constet de innocentia: quia cum iudex procedit secundum allegata, & probata, eius sententia habet vim, saltem in actionibus externis. Non tamen privatur orationibus Ecclesie generalibus, à quibus excommunicati excluduntur: quia non est credendum Ecclesiam hoc velle, *part. 5. tr. 9. resol. 28.*

Iniuste excommunicatus non participat orationes fidelium publicas. Participat tamen orationes Ecclesie generales.

66. Quoad poenas externas & effectus excommunicationis exteriores videlicet activam & passivam, beneficiorum actionem, &c. aliqui asserunt incurri, tam in publico, quam in privato. Nam Ecclesia secundum allegata, & probata potest tales poenas imponere: & excommunicatio iniusta absolvitur simpliciter non, ut nulla, ad cautelam. Ita Turrianus *de censur. lib. 2. disput. 20. dub. 2.* Sed ego contrarium teneo cum Suarez *de cens. disput. 4. sect. 7. num. 14.* quia non est credibile, Ecclesiam velle hoc modo obligare. Tenetur itaque talis in publico obedire iudici, in occulto autem probabile est, non teneri: quia est innocens, non est tamen improbabile, quod docuit D. Thom. *in 4. dist. 18. quest. 2. art. 1.* debere obedire etiam in occulto, quia iudex iuste procedit, & habet potestatem præ-

Et quoad poenas externas nihil patitur.

Nisi quantum necesse est ad tollendum scandalum.

cipiana.

Vnde si occulte celebrat, vel alium actum excommunicatis prohibentem efficit, non incurrit irregularitatem. capiendi modo humano, hoc est, secundum allegata, & probata. Ex quibus sequitur, quod injustè excommunicatus celebrans, vel aliam actionem excommunicatis prohibentem exercens in occulto, non incurrit irregularitatem. Celebrans verò in publico secundum Vasqu. *de excommun. dub. 21. num. 13.* incurrit: quia violat præceptum, cui in publico tenetur obedire. At Suarez *ubi supr. nu. 2.* contrarium docet, primò, quia hic revera non est excommunicatus. Secundò, quia hic actus nō est actus inobedientiæ perfectus in sua specie. Quæ rationes quamvis facile solvi possint, ejus tamen opinio est probabilis, eamq; docet Hurtado *de cens. diff. 24. n. 104.* ex eo, quod ad nō celebrandum, &c non tenetur ratione censuræ præcisè, sed ratione obedientiæ, ne videatur præceptum Superioris contemnere. Benè tamen ait Turrianus *loc. cit.* quòd is puniretur, ut violator censure, & haberetur ut irregularis. Infert etiam Præpositus *loc. cit.* communicantem cum tali excommunicato, non incurrit excommunicationem minorem &c. Sed hoc limitat Vasquez apud Turrianum *loc. cit.* quando communicatio fieret in occulto, secus autem in publico. Vide circa hæc omnia Gordonum *tom. 1. lib. 7. q. 6. c. 3. n. 11. part. 5. tr. 9. res. 28. & 27. §. Nondum desinam.*

Nec cum illo communicans incurrit excommunicationem minorem.

Hactenus de effectibus excommunicationis majoris.

Excommunicatio minor solum privat perceptione Sacramentorum. Debet constari de retractione.

67. Excommunicationis verò minoris unicuseffectus est, privare perceptione Sacramentorum, *ex cap. 2. de except. & cap. ult. de Cler. excommun.* Collationem verò Sacramentorum activam non prohibet. Vide *verb. Baptismi, n. 52. p. 5. tr. 9. res. 3.*

68. Tribuens venenum alicui in potione, & postea de ea voluntate se retractavit, & de ejusmodi peccato confessus fuerit, iterum constiteri tenetur, si post Confessionem secuta est mors, quoad reservationem, non quoad excommunicationem, & irregularitatem. *Maz. p. 8. tr. 7. res. 85.*

69. Excommunicatio à jure non potest declarari incurta, non præmissa citatio-

ne, part. 10. tract. 12. res. 4. Irritatus actus jurisdictionis ecclesiasticæ. *p. 10. tract. 15. res. 14.*

70. Excommunicationem incurrit percutiens Religiosum equitem, & post declarationem vitari debet, *p. 10. tr. 14. res. 9.* Non incurritur à furante sacras Reliquias. *ibid. res. 18.*

71. Excommunicatio Papalis adjecta extractioni librorum ab aliqua bibliotheca regularium admittit parvitatem materiæ. *p. 10. tr. 11. res. 29.*

EXECUTOR
Testamentorum.

1. **E**xecutor Testamentorum est ille, qui legitime est nominatus, seu jure constitutus. Primò, & principaliter ad exequendam testatoris voluntatem, vel eius ordinationem, & dispositionem, Generalis fit, vel particularis, legitimus à jure, vel dativus à Judice, Consule, vel Senatu. *Carpus. p. 8. tr. 16. res. 1.*

Diffinitio executoris testamentarii.

2. Excommunicatus non potest eligi in executorem Testamentorum, & si eligitur, & in tempore executionis absolutio non est adeptus, executio devolvitur ad Episcopum in causis piis, in aliis ad hæredes. *Marta, & alii. ibidem res. 2.* *Qui non possunt esse excommunicati, qui sunt servi mulieres.*

3. Servi in his, quæ in facto, & nudo ministerio consistunt possunt esse executores testamentorum, & non aliter. *Carp. ibid. res. 3.* Mulier potest esse executrix. *res. 4.* Quando executio testamenti relinquatur propriis fratribus sine distinctione, intelligitur, & sorores elegisse *Carp. res. 5.* Minores 17. annorum expletorum possunt esse executores ad negotia, non autem ad iudicia ante 25. *Diana. res. 6.*

Minores 17. annorum.

4. Episcopi, Cardinales, & omnes Clerici, possunt eligi executores non solum ad piæ causas, verum etiam ad prophanas, soli, & una cum laicis. *Sanchez res. 7.* *Cardinales Episcopi Clerici.*

5. Fratri minori de licentia sui superioris, potest committi executoris nomina-

Fratres Minores de licentia.

*centia suorum
Prælatorum,
secus de exi-
stentibus ex
tra claustra
incerti ex in-
certis.*

*Iesuitis, &
Theatinis à
generali præ-
posito debet
concedi li-
centia.*

*Fratres, qui-
bus non est
prohibitum
ex speciali
instituto
possunt esse
commissarii.*

*Potest revo-
cari licentia
à suo superio-
ri.*

*Pro petitione
consilii non
est necessaria
licentia.*

tio, quæ debet esse incerti, & incertis. talem ex tali collegio nominare, quia nominatio generalis, & ipso non nominante talem de tali Regno, vel Civitate non valeret. *Dicast. resol. 8.* Et sic Religiosi de licentia suorum superiorum possunt eligi in executores testamentorum ad causas pias, Speculator, alii addunt ad causas prophanas, & hoc intelligitur de claustralibus, non de existentibus extra Claustra, & de prohibitis statuto Religionis. *Vvading. resol. 9.* imò superior Conventualis potest concedere talem licentiam, quam etiam sibi ipsi potest tribuere. *Syveff. & alii. resol. 10.*

6. Religiosis Societatis Jesu, & Theatinis talis licentia concedi debeat à generali Præposito, tantum aliter non est valida. *Diana, & alii. ref. 11.* Unde videtur fratres minores non posse esse executores, sed consilarii ad executiones faciendas, artamen cum aliis sæcularibus potest eligi. *Palaus, & alii. ref. 12.*

Electio vero pauperum, potest fratri minori committi absque licentia superioris ad distribuendam pecuniam relictam à testatore pauperibus. *Castrus Palaus, & alii. resol. 13.*

7. Potest testator præcipere executoribus, ut consilium statum minorum sequantur pro executione sui testamenti. *Castrus Palaus, resol. 14.*

8. Possunt fratres minores, & alii Religiosi, quibus speciali instituto Religionis non est prohibitum esse Commissarii ad condendum testamentum nomine committentis, & etiam si absque licentia superioris hoc faciant, tenebit testamentum. *Dicastillus resol. 15.*

Et talis licentia debet esse expressa, & non tacita, sed non est necesse, ut sit in scriptis. *Carpus resol. 16.*

9. Superior potest revocare licentiam Monacho concessam, etiam re non integra, sed si hoc sine justa causa faciat injustè agit, sed talis revocatio est Monacho intimanda. *Clavar. resol. 17.*

10. Quando testator non astrinxit executores ad sequendum, sed petendum tantum consilium Religiosi, talis non indiget licentia superioris, *Azorius ref. 18.*

Tamen talis executor cum consilio Religiosi tenetur per aliquod tempus expectare, si erit absens, & si est periculum in mora, non tenetur expectare, si decesserit, executor debet exequi *Molina, & alii. resol. 9.*

11. Executor omittens petere consilium à fratre minore, facit executionem irritam, & sic etiam in dubio pro salute conscientie testatoris tenetur viros doctos consulere. *Vvading. resol. 20.*

12. Quamquam Religiosus cogi non possit, ut licentiam petat, tamen si eam accepit, potest cogi ad eam exercendam. *Castrus Palaus resol. 21.* Unde executio facta à Religioso non habente licentiam à superiore, valida est nisi à superiore tali executioni contradicatur, vel in iudicio apponatur. *Sanchez resol. 22.*

13. Acta à Monacho ante certioritatem superioris, non sunt valida, valebunt si postea à superiore certioritas intimata sit. *Sanch. valida etiam essent si à viis dignis fide restitueretur Monacho de licentia superioris. Carpius. resol. 23.* Et ad condendum testamentum testatoris Religiosus non indiget speciali licentia superioris, si ita ordinavit testator. *Palaus ref. 24.* Nec etiam opus est licentia ad electionem executoris testamenti. *ibid. ref. 25.*

14. Potest committi executio aliis incertis casibus. *Carpus resol. 26.* Unde si executor accepit tacite, vel expresse, potest cogi ad acceptandum munus suum, secus si non accepit. *Molina.* Et si esset consanguineus præsens, & tacens censetur acceptare, & non acceptans privatur emolumentis, & legato sibi relicto *DD. resol. 27.*

15. Executor peccat mortaliter non acceptando munus executionis, maxime si tenetur ex charitate, & absque maximo suo damno rebus proximè consulere. *Card. de Lugo,* si esset Religiosus potest à superiore vinculo obedientie adstringi ad acceptandum. *Vasquez resolutione 28.*

16. Quando plures executores eliguntur, & testator aliter non expresserit, si unus vel

*Si non peti-
tur consilium
à fratre mi-
nore, execu-
tio est irrita.
Acceptans
potest cogi.*

*Actiones sunt
invalidæ ante
certioritatem
superioris.*

*In certis casibus
potest
aliis committi
executio.*

*Obligatus
ex charitate
tenetur sub
mortali ac-
ceptare munus.*

Sufficit unus.

vel

vel alii impediti sint, vel noluerint con-
currere ad executionem, unus sufficit ad
executionem, Molina. *ibid. resol. 29.*

*In disparita-
te rerum pro-
phanarum
pertinet ad
iudicem se-
cularum, &
è contra de
Ecclesiasti-
cis.
Obligatio
executoria.*

17. Si executores sunt æquales, &
sunt dispare pro utraque parte unus pro
una, & alter pro alia, Episcopus potest
preferre, quem voluerit, in rebus pro-
phanis. Iudex secularis, si sint dispare
ratione personarum, præferenda est di-
gnior. Sanch. *resol. 30.*

18. Executor tenentur exequi om-
nia secundum mentem testatoris, &
adire iudicem contra resistentes, procu-
ratorum eligere, & facere inventarium
coram Tabellione, & testibus. Vvand.
resol. 31.

*Ab sine in-
stitutione ha-
redis potest
omnia ven-
dere.*

19. Executor, vel commissarius uni-
versalis absque hærede instituto omnia
potest vendere pro perficienda testato-
ris voluntate. Non autem particularis,
nisi concedatur specialis facultas à testa-
tore. Dicastillus. *resol. 32.*

*Tenetur pe-
tere consiliū.
Et sequi.*

20. Quando testator mandat execu-
tori aliquid exequi & consilio, vel cum
consilio alicujus Religiosi in Testamen-
to nominati, tenetur solum consilium
petere si mandavit (secundum vel juxta
consilium) tenetur non solum petere,
sed sequi. Fagundez *resol. 33.*

*De ministris
non tenetur
reddere ra-
tionem.*

21. Executor tenetur reddere ratio-
nem, non autem de minimis cum credi-
tur suo juramento. Mazientio *resol. 34.*

*Tenetur quo-
ad culpam.*

22. Quamvis à testatore remissa fue-
rit redditio rationis, astringitur ad huc
eam reddendam, de scrupulosa intelli-
gitur, quoad culpam, non quoad dolum,
vel reliquorum restitutionem. DD.
resol. 35.

*Exempti te-
nentur suo
Pralato, &
non ordina-
rio.*

23. Religiosi non indigentes licentia
Superioris, ut sunt exempti non tenen-
tur ordinario locorum, rationem redde-
re sicut Claustrales, qui puniri etiam pos-
sunt ab ordinario, si executor est Abbas
non tenetur, qui licentiam ab Abbate
habet, ipso tenetur reddere, & non ordi-
nario, Vvandig. *resol. 36.*

*Sic etiam me-
dicantes suo
Pralato.*

24. Mendicantes plenam, & specia-
lem exemptionem habentes ab ordina-
rio locorum, non tenentur, si executores
sunt, rationem ordinario reddere. DD.
resol. 37.

25. Executor tenetur solum in foro
conscientiarum solvere legata, & debita te-
statoris, & si hæres resistit potest per of-
ficiū iudicis obtinere mandatum con-
tra hæredem, ut ipse tradat, quæ neces-
saria sunt ad solvendum. Valerius *ibid.*
resol. 38. & non debetur aliquid pro sala-
rio executoribus, nisi damnum patiat
in agendis rebus propriis, vel aliquid à
testatore sibi relictum fuerit. Guttier.
resol. 39.

*Tenetur sol-
vere legata.*

*Potest per iu-
dicem cogere
hæredes.*

26. Episcopus succedit ad munus ex-
ecutionis, negligentibus hæredibus, tam
ad causas pias, quam prophanas, quando
infra annum non adimpletum est reli-
ctum à testatore. Barbosa. *resol. 40.*

*Episcopus
succedit ad
munus, no-
negligentibus
hæredibus.*

27. Si nullus assignetur executor, ten-
entur hæredes ad legata pia pro redem-
ptione captivorum, alimentis, eleemo-
synisque pauperum, ad Episcopum de-
volvitur executio. Laymann *resol. 41.*

*Hæredes te-
nentur ad le-
gata pia.*

28. Episcopus executor testamenti,
tenetur solum Metropolitano reddere
rationem Carpius, *resol. 42.* Clerici ten-
entur coram iudice Ecclesiastico. Mar-
ca. *resol. 43.* nec possunt citari coram ju-
dice seculari pro confectione inventarii.
Duardus *resol. 44.*

*Reddenda
est ratio ab
Episcopo Me-
ropolitano.
Clerici tenen-
tur ad iudi-
cem Eccle-
siasticum.*

29. Si hæres testatoris distribuit bo-
na incerta propriis debitoribus, debet
Episcopus approbare executionem legi-
time factam, & ibi sufficienter constitu-
tam, si autem spectas ad Episcopum,
qui si ejus Ecclesia indiget reparatione,
& facultates Ecclesiæ non sufficiunt, &
sine damno pauperum id fiat, potest ta-
lis distributio suæ Ecclesiæ fieri Domi-
nicus. *resol. 45.*

*Potest fieri
distributio
propria Ec-
clesia.*

30. Religiosi executores possunt sibi,
& suo Monasterio aliquid erogare, ma-
ximè si aliquod legatum Monasterio no-
sit factum, sic etiam si executor alius
pauper sit, potest sibi, maximè si consan-
guineus est aliquid erogare. Dicast. 46.

*Sibi, & suo
Monasterio
potest aliquid
distribuere.*

31. Quamquam nota sit testatori pau-
peritas executoris, potest sibi applicare
elemosynam, ut pauper Dicast. *resol. 47.*
Et potest aliquid filio spurio testatoris
dare. Rodriguez *resol. 48.* Et potest dare
elemosynam pauperibus ex propria
culpa effectis. Menoch. *resol. 49.*

*Potest sibi ap-
plicare elec-
mosynam et-
iam nota à
testatore pau-
peritate ex-
ecutoris.*

Potest anticipare diem distributionis. Simile, & heredes possunt scire.

32. Executor potest variare electionem locorum, vel pauperum alias facta. Card. de Lugo *resolut. 50.* Et anticipare diem, vel tempus distributionis faciendae, dummodo aliter non constet de mente testatoris. *Rodriguez resolutione 51.*

33. Haeredes, & executores ab bonum animae testatoris, legata, & debita ante tempus solvere possunt. DD. Episcopi possunt infringere haeredes, & executores, quando non sunt obstricti aliquo impedimento etiam per Censuras, ut infra sex menses legata pia, & prophana solvantur. *Molina resolut. 52. & 53.* quod si transferit annus non potest prorogari tempus, sed devolvitur ad Episcopum *Micrel. resolut. 54.*

Haeredes negligentes possunt compelli à iudice.

34. Si executores, vel haeredes negligentes fuerint ad executionem faciendam, possunt compelli à iudice seculari ad illam faciendam, praesertim ad causas pias. *Joseph. Vela resolut. 55.* Et quando testator providit de alio executore, Ma prioris negligentia, tunc non devolvitur ad Episcopum, nisi hic etiam esset negligens in exequenda voluntate defuncti, in eo casu devolvitur ad Episcopum. *Diana resolut. 56.*

Executio spectat ad Episcopum.

35. Tenetur Episcopus data negligentia executoris, exequi testamentum, & ipso etiam negligente, spectat ad Metropolitanam executionem facere; & eadem ratio est de electore pauperum, orphanorum, puellarum nuptui tradendum. DD. *resolut. 57. & 61.*

36. Quando in testamento non explicatur certum genus pauperum, vel locorum, tunc potest Episcopus, & haeredes ad Ecclesiam pauperum applicare. *Vvand. resolut. 58.* Et executio spectat ad eum Episcopum, in cujus Diocesi diu testator morabatur, eo animo, ut perpetuo se morari voluisse, & non ubi bona reperiuntur, & si alibi sepeliri iusserit. *Gabr. Pereyra. resolut. 59.*

Laeicus non potest cogi ab Episcopo. Cap. 8. V. potest cogere executores.

37. Laicus non potest cogi ab Episcopo, ut executionem recipiat, sicut potest Regularis à suo Praelato. *Vasq. resolut. 60.*

38. Capitulum Sede Vacante potest compellere executores ad executionem testamentorum. *Covarruv. resolut. 62.*

39. Non potest executor testamentarius cum dispensatione Episcopi, quae neque Papae conceditur sine iusta causa, mutare nec recedere à voluntate testatoris. *Carpus resolut. 63.*

40. Nullo modo Iudex laicus se intrinittere potest ad executionem testamenti bonorum Clericorum, vel Episcoporum, nec pro completionem inventarii potest tamen in defectu Ecclesiasticorum legem totam. *resolut. 64.*

Vide verb. Testamenti Executor.

Pentifex non potest recedere à voluntate testatoris.

Iudex laicus non potest se ingerere in testamento Clericorum.

EXPLORATOR.

1. Exploratores vulgò dicta (spio) possunt simulare in terris infidelium se esse Turcas, ac eorum vestibus uti, & eorum synagogis, seu Moscheas adire, propter aliquod negotium petendum ad utilitatem Christianorum, non autem tempore, quo Turcae eunt orandi, vel adorandi Mahometem. *Dian. part. 8. tract. 7. resolut. 13.*

Licet exploratoribus uti vestibus Turcarum in alio quo casu.

EXTRAHERE.

1. Extrahens à statu Ecclesiastico Emercemoni causa juxta verba Bullae Urbani VIII. frumentum, oleum, blada, & legumina, in ea tamen quantitate arbitrio prudentis viri iudicanda ut sit peccatum mortale, incidit in excommunicationem in Bulla apposta Papae reservata, Diana: sub hoc nomine frumenti, non intelligitur panis coctus, nec farina, & sub nomine olei non intelliguntur olearum, etiam si extrahantur, ut ex illis oleum conficiatur. *Palau. part. 9. tract. 8. resolut. 43.*

Incidit in excommunicationem Urb. VIII.

EXTREMÆ-VNCTIONIS Necessitas.

1. Extrema-Unctio non est homini necessaria, necessitate medii: nec praecipue obligantis sub mortali. Ita contra Petrum à voto *lect. 2. de Sacram.*

Extrema-Unctio, cessante contempnente, & scan-

dalo, omitti potest.

Extr. Vnct. Villalobos tom. 1. tra. 10. diff. 5. num. 1. ubi putat, cessante contemptu, & scandalo, omitti posse absque ullo peccato par. 3. tract. 4. resol. 170. & part. 5. tr. 3. resol. 97. Et quidem, qui in extremis positus, potest hoc Sacramentum recipere, & sciens ac prudens omittit, contemne illud præsumitur, secundum S. Juan. quæst. unic. artic. 7. de Extrem. Vnct. dub. 2. concl. 2. Non ita secundum Tanner. tom. 4. disp. 7. q. 1. 3. num. 56. resolutione 97. cit. §. Sed his.

2. Ex dictis sequitur, Parochum non teneri regulariter sub mortali ministrare hoc Sacramentum cum periculo mortis, ut dicemus verb. Parochus, num. 5. Nec debere aut posse simplicem Sacerdotem in defectu Parochi ministrare, nisi in certis casibus, ut dicemus infra num. 23. In casu tamen necessitatis posse etiam excommunicatum denunciatum, etiam tempore interdicti. Diximus verb. Excommunicacionis, num. 19.

EXTREMÆ VNCTIONIS

Utilitas

Extrema- Vnctio debet peccata, si adsunt, & illo- rum reliquias.

3. ¶ **U**Tilitas, & effectus Extremæ Vnctionis explicantur à Tridentin. sess. 14. cap. 3. his verbis: *Huius Sacramenti res est gratia Spiritus sancti, cuius Vnctio delicta; si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & aegroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divina misericordia fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus, & morbi incommoda, ac labores levius fert, & tentationibus demonis calcaneo insidiantis, facilius resistit, & sanitatem corporis in terdum, ubi salutis animæ expeditur, consequitur.*

Roborat infirmum contra tentationes.

Et confert sanitatem si expedit salutem animam.

4. Et quod attinet ad finitatem, cum Sacramenta non operentur virtute miraculosa, sed supernaturali ordinata, non illam consequitur, qui Vnctionem differt ad Extremum vitæ, quando corpus ita est viribus destitutum, ut ad sui restorationem necessarium sit manifestum miraculum. Imò ait Pitiglian in 4. d. 23. quæst. unic. art. 5. q. 4. hoc Sacramen-

tum in extremis suscipere, esse aliquomodo tentare Deum, & virtutem Sacramenti experiri velle. Adde, quod devotio infirmi, & usus rationis effectui huius Sacramenti plurimum coadert, contrafertque vires contra tentationes, quæ infirmum in usu rationis fatigant. Non tamen multum festinandum est, quia idè dicitur Vnctio Extrema, quia non debet dari, nisi iis, qui præsumuntur in discrimine vitæ constituti. Ita Kellhusius tom. 2. in 3. part. qu. 31. art. 3. contra impudentissimum Calvinii mendacium, part. 3. tractat. 4. resol. 173. & part. 5. tr. 3. resol. 95.

Et non dif- fertur a quo ad finem vita. Sed neque debet nimis maturari.

5. Gratia huius Sacramenti confertur, quando perficitur ultima Vnctio cum sua forma essentiali, quæ est quinta. Ita Suarez tom. 4. disputat. 4. sect. 2. nu. 13. Alii putantes, singulas Vnctiones esse integrum Sacramentum, dicunt, conferrí post singulas. Sed de hoc infra, cum materia. part. 3. tractat. 4. resol. 179.

Gratia confertur post quintam Vnctionem.

EXTREMÆ VNCTIONIS

Materia.

6. ¶ **S**icut in Baptismo duplex est materia: nimirum remota, quæ est aqua, & proxima, quæ est ablutio: ita & duplex datur in hoc Sacramento: remota, & est Oleum: proxima, & est Vnctio.

Materia remota huius Sacramenti est oleum. Olivarum. Benedictum ab Episcopo

7. Oleum debet esse Olivarum, & benedictum ab Episcopo in eodem anno, ex cap. litteris, de consecr. dist. 3. Sed in necessitate potest Parochus infirmum ungere oleo veteri. Ita declaravit Sac. Congregatio Episcoporum die 20. Maii 1770. apud Gavantum in Ench. verb. Extrema Vnctio, numer. 10. part. 9. tractat. 6. resolutione 46. & part. 10. tractat. 16. resolutione 81. Imò valde probabile putat Laymann lib. 5. tom. 8. cap. 2. numer. 4. materiam huius Sacramenti esse Chrisma. Unde si quis per errorem Chrismate infirmum unxisset, nihil innovandum fore, sed rem Domino commendandam: maxime, quod Vnctio

in eodem anno.

Sed in necessitate admitti potest vnum

plerum-

Et secundum aliquos *Christma. Sufficit autem in singulis unctioibus una gutta.*

Materia proxima est unctio.

Non simplex.

Sed quintuplex.

plerumque non sine scandalo iteraretur. *part. 3. tractat. 4. resolut. 176. & part. 5. tractat. 3. resolut. 90. & part. 10. tract. 11. resol. 15* Putat autem Filiuiccus *tom. 1. tr. 3. cap. 4. n. 78*, non sufficere unam guttam olei in singulis unctioibus, quia non satis est ad ungendum. Sed quia ex *Regin. tom. 2. lib. 28. cap. 7. num. 13*, ea quantitas olei sufficit in hoc Sacramento, quæ aquæ sufficiens est in Baptismo, & multi DD. dicunt, in Baptismo sufficere unam guttam aquæ, ut suo loco diximus *num. 20*. probabile viderur, unam guttam olei in hoc Sacramento sufficere. Et ita docet Tannerus *tom. 4. disp. 7. quest. 1. dub. 3. num. 16*. Ad argumentum responderetur, guttam sufficere ad ungendam partem corporis aliquantam, nec plus Rituale exigere. Et alioqui si plus requireretur, ampulla olei brevi deficeret. *tr. 5. tr. 4. res. 88. §. Notandum est. † & dubitanter olim part. 3. tract. 4. res. 177.*

8. Unctio verò secundum Becanum *de sacr. c. 25. quest. 7. num. 6*. ad essentiam Sacramenti, & gratiam producendam unica sufficit, quia a *q* aliud ex Scriptura, vel Ecclesiæ traditione colligitur. Et forma Ambrosiana, & Veneta non significat, nisi unam unctioem. In Baptismo quoque sufficit una immersio, & in Eucharistia una species. Et tandem in eo, qui non haberet oculos non esset necessaria unctio oculorum. Quod verò Concilium Florentinam ponat plures unctioes, non obstat, quia ponit septem, quas certum est non omnes esse necessarias: debere nihilominus adhiberi plures, juxta Ecclesiæ consuetudinem, quæ unum Sacramentum dicuntur, sicut plures Ordines, & species panis, & vini in Eucharistia. Ita ille. Et qua opinione sequitur, ut *sup. num. 5*. insinuavimus, gratiam hujus Sacramenti conferri statim, ac unctio peracta est. Sed communior, & probabilior sententia, Ledesma *to. 1. de extr. Vnct. c. 1. docet*, ad hoc Sacramentum integrandum requiri quinque unctioes, & gratiam conferri statim, ac quæ unctio cum sua forma peracta est, ac proinde si infirmus statim post primam unctioem

decedat, non consequi gratiam. *part. 3. tract. 4. res. 170.*

9. Quibus non obstantibus, ait Marchinus *de peste part. 3. c. 6. num. 26*. Parochum in tribus casibus necessitatis posse unicam unctioem adhibere, cum conditione saltem mentaliter percepta, si est validum. Nimirum, si timeret, infirmum ante quinque unctioes decessurum, vel se peste inficiendum, vel alios ægros absque ulla proflus unctioe decessuros. Nam non est improbable, per unam unctioem acquiri aliquam gratiam habitualem, & actuaalem, imò & corporis sanitatem. Et alioqui, cum hoc Sacramentum non sit necessarium, non sit injuria infirmo, & cum adhibeatur conditio, nec Sacramento. Et obviatur periculo Sacerdotis. Ita etiam Granado *in 3. part. contr. 8. tr. un. disp. 7. nu. 12. part. 5. tr. 3. res. 89. & olim part. 10. tract. 12. res. 31*. Ex quibus à fortiori sequitur, quod docet Filiuiccus *tom. 1. tract. 3. cap. 5. n. 129* in casu necessitatis sufficere unctioem unius oculi, auris, naris, manus, &c. cum forma generali *Indulgeat tibi Deus quicquid per visum, auditum, &c. deliquisti*. Omitteno etiam signare signo Crucis, *part. 3. tr. 4. res. 168. §. Sed ego. & par. 5. tr. 3. res. 79. signo Crucis in fine, & 90. post medium, par. 9. tr. 9. res. 59. p. 10. tr. 11. res. 11. in fine.*

10. Et extra necessitatem signa Crucis omittere, ait Nugnus *in addit. ad 3. part. quest. 29. art. 6.* esse peccatum mortale, & contrarium esse improbable. Sed, secluso contemptu, & scandalo, probabilissimum est, quia nullum præceptum invenitur de hac re expressum: nec constat, consuetudinem cum tali obligatione introductam esse. Male igitur facere, qui illas extra necessitatem omittit, sed non peccare mortaliter. Ita Becanus *de Sacr. cap. 27. q. 3. n. 3. part. 3. tr. 4. res. 178. & 168. in fine.*

11. Petes: An tempore pestis, ad contagionem vitandam, liceat infirmum ungere virgula argentea, lignea, &c. Respondet, licere, quia hic usus non infert irreverentiam Sacramento, & jus conservandi vitam est nobis innatum. Debet autem postea talis virga purgari, &c.

At in necessitate dicunt, posse unicam adhiberi.

Et certum est, sufficere unum unctioem, una auris, &c.

Etiam absque signo Crucis.

Quod extra necessitatem omittere, secluso contemptu, & scandalo, non est mortale.

Fieri etiam possunt unctioes virgula argentea, &c. ad vitandam contagionem tempore pestis.

& si argentea sit, in similem usum servari, si vero lignea cremari. Ita Marchinus de peste par. 3. c. 5. num 1. & alii par. 3. tr. 4. ref. 167. & par. 5. tract. 3. resol. 79. Sed si oleum deficit, potest misceri alium non benedictum, in parva tamen quantitate. par. 9. tr. 6. resol. 44.

EXTREMÆ-VNCTIONIS.

Forma.

Forma huius 12. **H**UJUS Sacramenti forma præ sacramenti (per istam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat ubi Deus quidquid per visum (& repetitur ad singulos sensus; illos nominatim exprimendo) deliquisti, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Sed hæc ultima verba, in nomine Patris, & c. ait Filiucius 1. tr. 3. cap. 4. n. 86. non esse necessaria. Et idem docet Reginaldus tom. 2. lib. 28. c. 9. n. 56. de illis verbis: sanctam & piissimam, quia sine illis sensus manet integer. Idem dicendum cum Suarez tom. 4. disp. 40. sect. 3. num 13. contra Nugnum in addit. ad 3. part. tract. 1. quæst. 29. art. 9. concl. 4. de particula, per suam misericordiam, quia causa principalis quæ hujus Sacramenti sufficienter exprimitur illis verbis, Indulgeat tibi Deus. Idem dicendum videtur de illis particulis, per visum, auditum, & c. Igitur de necessitate Sacramenti sunt illa. Per istam unctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti. Qui vero reliqua sine necessitate omitteret, peccaret. par. 3. tract. 4. ref. 175. S. Notandum, & 180. & quidem mortaliter, quia sub ista forma recederetur Sacramentum dubium, ut est communior sententia, Præpositi Lessii, Granadi imo licet Sacramentum esset validum, adhuc graviter peccaret, sicut & ille, qui consecraret vinum congelatum, licet consecratio esset valida. par. 1. tr. 1. ref. 18. quia saltem contravenitur consuetudini Ecclesiæ.

13. Hæc autem forma, ut patet, est deprecativa. Sed an indicativa foret sufficientis? Affirmat Becanus de Sacram. cap. 27. q. 7. num. 3. quia sicut Ecclesia ex illis verbis, baptizantes eos colligit hanc formam, Ego te baptizo, ita ex illis ungentes Diana. Summa.

illum, colligere potest hanc, Ego te ungo. Deinde, quia forma Ambrosiana, & Veneta non est deprecativa Tertio, quia in Confirmatione, sufficiens est hæc forma, Consigno te Chrismate, unde, & in hoc Sacramento, ungo te oleo. Nec ob stare illud Jacobi, Orent super eum. Nam forma Sacramentalis à sanctis Patribus vocatur oratio, etiam si sit indicativa. Sed negativam sententiam Nugnus in addit. ad 3. part. q. 33. art. 6. & alii adeo certam existimant, ut dicant hoc Sacramentum collatum cum forma indicativa iterandum esse sine conditione, quia non possunt esse instituta pro uno Sacramento duæ formæ nõ habentes eundem sensum. Rõgo si deprecativa est sufficiens, non erit sufficiens indicativa, cum non habeat sensum illi æquivalentem. Sed sententiã Becani probabilem putavit Suar. in 3. tr. 10. 4. disp. 40. sect. 3. n. 7. Cum quo contra Nugnum dicendũ est, validam esse hanc formam: Unge te Oleo sancto, & Deus tibi remittat quidquid peccasti, &c. quia verbis indicativis adjungitur sufficiens deprecatio. Graviter tamen peccaret, qui hac forma uteretur par. 3. tract. 4. ref. 175.

EXTR. VNCT. SVBIECTVM.

14. **E**XTREMÆ Unctionis subiectum capax, non est quicumque moriturus, sed tantum moriturus ex infirmitate, sive illa procedat ex morbo, sive ex vulnere, sive ex partu, sive ex senectute. Unde non potest ungi suspendendus, navigationem procellosam aggressurus, & c. quia Apostolus ait: Si quis infirmatur.

15. Requiritur etiã usus rationis. Unde perpetuo amentibus dari non debet. Secus, si aliquando sani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt ex pressẽ, vel tacite in receptione aliorũ Sacramentorũ probabile sit, illos petitorios fore, si possent. Itã Zambranus de sacr. extr. unct. c. 5. dub. 2. Qui advenit in tali casu furiosum resistentem esse ligandum, & fortiter tenendum, seclusis tamen laicis ad tollendum scandalum. Quod sanẽ necessarium foret, si aliud Sacramentum recipere non potuisset. par. 2. tract. 14. ref. 84.

Vel partim indicativa, partim deprecativa?

Extrema Unctio non potest conferri ei, qui suspendi debet.

Sed tantum infirmis.

Usus rationis habentibus.

Vnde non debet conferri perpetuo amentibus.

Qui nunquã mentis com-

potes fuero, nec alia Sa-

cramenta susceperit.

Nisi post usum
rationis.

16. Pueri etiam ante usum rationis ungi non debent. At statim post usum rationis ungi possunt, non enim expectati debet tempus Communionis, quia maior discretio requiritur ad Communionem, quam ad hoc sacramentum. Ita Hurtado de sacr. extr. unct. diff. 10. contra Sotum in 4. dist. 23. q. 2. art. 2. Imò si dubium sit, num in puero lumen rationis irradiet, ungi debet sub conditione, si es capax. Ita Sancius diff. 27. num. 17. & novissime Lugo de Euch. diff. 13. sect. 4. n. 41. part. 3. tract. 4. ref. 169. & p. 5. 3. ref. 85.

Vel in dubio,
sub conditio-
ne (si es ca-
pax.)
Sed, quia
peccata non
sunt materia
huius Sacra-
menti.

17. Neque verò necesse est, ut hoc Sacramentum suscipiens aliquando peccaverit, quia materia huius Sacramenti non sunt peccata, sicut Pœnitentiæ. Et effectus nimirum remissio peccati, & auxilia quibus infirmus in illa lucta dæmoni resistat, sunt distincti, & unus conferri potest ei, qui non est alterius capax, unde satis est, quod infirmus peccate possit. part. 3. tract. 4. ref. 172.

Conferri potest
puero, qui
nunquam
actualiter
peccavit.

18. Igitur illud non est denegandum puero post usum rationis, quem Parochus de Confessione cognoscit, nunquam actualiter peccasse quia juvare illum potest, ne peccet, & conferre sanitatem, si expedierit. Nec falsificabitur forma, Imulgeat tibi Deus Quidquid deliquisti: nã sensus est, Conferat tibi Deus gratiam de se remissivam, &c. Ob quam rationem non falsificatur forma absolutionis, cum confertur ei, qui jam est in gratia per contritionem. Ita Suarez to. 4. diff. 42. sect. 2. n. 10. quidquid neget Sanctus n. 18. part. 3. tr. 4. ref. 181. Nec ob eandem rationem deneganda est unctio adulto recentem baptizato, qui nullum post baptismum peccatum commisit, sicut testatur Sancius num. 28. non esse denegatum Matrini an. 1620 Et ita docet Præpositus in 3. part. qu. un. de Extr. unct. dub. 7. n. 6. contra Nugnum in 3. part. qu. 32. art. 4. part. 3. tract. 4. ref. 172. & part. 5. tract. 3. ref. 6. Item in unguendi sunt oculi, & aures cæci, & surdi à natiuitate: tum, quia peccare potuerunt per interiores potentias illis membris correspondentes, ut desiderio actus mali illius sensus: tum etiam, quia satis est habuisse potentiam peccandi. Ita Præpositus

Et adulto
morienti sta-
tim post Ba-
ptismum.

tus ubi sup. dub. 8. n. 73. Qui addit, quod si defuit organum, ungi debet locus prope illud, part. 5. tr. 6. ref. 11. part. 10. tr. 16. ref. 81. Sed hic. Item ministranda est mulicenti, & surdi à natiuitate, cum periculo mortis, non verò illi, quæ sine periculo parturit. part. 10. tr. 12. ref. 9.

19. Si verò adsint peccata, & timeatur tempus defuturum, tunc debet præmitti Confessio quia prius adhibenda sunt sacramenta necessaria deinde utilia. Sed casus potest accidere, ut extrema Unctio exhiberi debeat absque eo, quod infirmus communicaverit, si v.g. adsit periculum vomitus. Imò etiam absque eo quod confessus fuerit, ut si ita morbus eum prævenit, ut nec signa pœnitentiæ dare possit. Imò quantum est ex ordine Sacramentorum, potest regulariter ungi peccator absque prævia Confessione. Nam ad hoc Sacramentum dignè suscipiendum ad summum fati est contritio, vel attritio sumata contritio. Ita Filicinus tr. 1. part. 7. c. 5. n. 114. & Barbosa de off. Parochi c. 22. n. 36 p. 5. tr. 3. ref. 92.

20. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti non debet Unctio iterari. At si infirmitas est longa, & post unctioem in periculo mortis à quo infirmus liberatus sit elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etiam si plenè non convaluerit, potest iterum ungi. Vide Kellisonum tract. 2. in 3. part. qu. 33. art. 2. part. 5. tract. 3. ref. 69. part. 10. tract. 11. ref. 11. Imò collata infirmo non graviter, & periculose laboranti est invalida, Suarez & alii, in dubio vero quando Medici hæsitant de ejus salute debet ministrari. Chapeavilla, si potest infirmitas de non periculosa, sit periculosa, & prima unctio fuit invalida, potest iterum ministrari. Quintanad. p. 9. tr. 6. ref. 45.

EXTREMÆ VNCTIONIS

Minister.

21. † MINISTER huius Sacramenti non potest esse, nisi Sacerdos: ejus enim ministerium est actus Ordinis.

Minister huius Sacramenti est solus Sacerdos.

Ordinis Sacerdotalis. Quo Sacerdos privatur per excommunicationem denunciata, & suspensionem ab officio, vel exercitio Ordinum, seclusa tamen necessitate, ut dictum est V. Excommunicationis numero. Non debet esse necessarium unus. † Et idem in casu necessitatis, quando v. gr. quis incidisset in amentiam post peccatum mortale, de quo solum habuisset attritionem, nec petiisset confiteri, ac proinde absolvi non posset, in tali inquam casu, si Sacerdos linire incipiens, peractis duabus, vel tribus unctionibus cum suis formis, moreretur, alius non deberet, neque posset illas repetere, ait Molfesius *tomo 1. tract. 4. cap. 9. num. 54.* Sed alias supplere deberet. Sicuti, si Sacerdos post consecratam Hostiam fatis cederet, alius deberet solum calicem consecrare. Et sic videtur docere D. Thomas *dist. 23. artic. 1.* Veruntamen, quia hoc quamvis probabile, non est certum, benefaciet secundus Sacerdos in hoc casu (ait Maratius *tomo 3. disp. 10. sect. 2. numer. 8.*) si unctiones ab initio repetat; quia id infirmo esse potest utilius; *par. 5. tract. 3. ref. 87.* Si vero infirmus statim decessurus timeretur, posset et unctiones simul à pluribus Sacerdotibus adhiberi: quia ut docet Maratius *ibid. sect. 1. num. 1.* hic in eodem modo est validus, cum inter unctiones partiales ordo non sit de essentia, ac proinde in necessitate licitus. Ita præpositus in 1. *par. 9. un. dub. 5. nu. 37. Ibid. ref. 88. p. 9. rr. 7. ref. 86. & par. 10. tr. 15. ref. 81.*

Non excommunicatus aut suspensus.

Non oportet, quod sit unus.

Vnde si ungens moriatur post aliquam unctionem, ait Molfesius, alium reliquas supplere debere.

Maratius putat debere de novo incipere.

Possunt vero in periculo multi ungeri, unus oculum, alius aurem, &c. At nemo ungeri potest seipsum.

Debet etiam minister esse parochus, vel eius licentiã habere.

cum resistantia Parochi ministrare potest simplex Sacerdos, etiam Religiosus contra Gavantum, V. extrema unctione. Ita Fernandez *part. 3. c. 10. §. 1. num. 78.* ubi etiam notat, pœnam excommunicationis infligendam in Clement. Religiosis hoc Sacramentum extra necessitatem ministrantibus, incurri etiam à Sacerdote seculari. In quo cum ipso dissentit Victorellus in *append. ad Possen. c. 9.* quia pœnae sunt restringendæ. *part. 5. to 3. ref. 82.* & ex parte etiam in *part. 3. tom. 4. ref. 170. §.* Notandum. † Adverte hic, quod in necessitate, absente Parocho, tenetur infirmum ungeri ex charitate simplex Sacerdos; non tamen sub mortali. Nisi infirmus confiteri, & communicare non potuisset. Sic Layman *lib. 5. tract. 2. cap. 7. num. 3. ref. 170. cit. §. Ad secundam.* & non debet mitti, ut laicus ungat infirmum, *par. 9. tract. 2. ref. 43.*

Seclusa necessitate.

In qua simplex Sacerdos, deficiente Parocho non tenetur regulariter ministrare sub mortali. Mitti non debet.

24. † Et vero, quicumque ille sit, minister adhibere debet respondentem, & præmittere preces Ritualis. † Sed, si periculum urgeat potest utrumque omittere. Tannerus *tom. 4. disput. 7. quest. 1. dub. 3. nu. 85. par. 5. tract. 3. ref. 91.* § Notandum est, *part. 9. tract. 6. ref. 46.* Et omittere septem Psalmos pœnitentiales, non est peccatum mortale, dummodo non sit in aliqua Synodo præceptum sub tali peccato; imò in necessitate potest ministrari sine superpelliceo, sicut potest viaticum, *ibid. ref. 46.* Observat etiam Barbosa, *de offic. Parochi, c. 22. nu. 44.* non debere Parochum deferre sacrum oleum absque lumine: nec illud deferre in domum, sive ante unctionem, ut nō dicitur vocatus promptior inveniatur: sive ab illa rediens, ut citius se expediat. Sed hoc utrumque; citra periculum irreverentiæ, aut scandali, non esse peccatum mortale *ibid. initio.*

Debet tandem minister adhibere respondentem, & preces.

Et non deferre oleum sine lumine, aut in domum.

FALSARIUS.

1. † FALSARIUS dicitur, qui in scriptura publica falsitatem committit. Sed an qui mutat scripturam in aliquo, nixus nihilominus publicam.

Aaa 2 veritati,